

HƏYAT BİLGİSİ

1

MÜƏLLİM ÜÇÜN METODİK VƏSƏİT

Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni

*Musiqisi Üzeyir Hacıbəylinin,
sözləri Əhməd Cavadındır.*

Azərbaycan! Azərbaycan!
Ey qəhrəman övladın şanlı Vətəni!
Səndən ötrü can verməyə cümlə hazırız!
Səndən ötrü qan tökməyə cümlə qadiriz!
Üçrəngli bayrağınla məsud yaşa!
Minlərlə can qurban oldu!
Sinən hər bə meydan oldu!
Hüququndan keçən əsgər,
Hərə bir qəhrəman oldu!

Sən olasan gülüstan,
Sənə hər an can qurban!
Sənə min bir məhəbbət
Sinəmdə tutmuş məkan!

Namusunu hifz etməyə,
Bayrağını yüksəltməyə
Cümlə gənclər müştəqdir!
Şanlı Vətən! Şanlı Vətən!
Azərbaycan! Azərbaycan!

BAHAR KƏRİMOVA
GÜLƏR MEHDİYEVA

HƏYAT BİLGİSİ

*Ümumtəhsil məktəblərinin
1-ci sinfi üçün «Həyat bilgisi» fənni üzrə*

MÜƏLLİM ÜÇÜN METODİK VƏSAİT

*Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin
24.05.2016-cı il tarixli 354 №-li əmri ilə təsdiq edilmişdir.*

«ASPOLİQRAF»

BAKİ — 2016

Kərimova B., Mehdiyeva G.

Ümumtəhsil məktəblərinin 1-ci sinfi üçün «Həyat bilgisi»
fənni üzrə müəllim üçün metodik vəsait.

Bakı, «Aspoliqraf», 2016, 72 səh.

Müəlliflik hüquqları qorunur. Xüsusi icazə olmadan bu nəşri və yaxud
onun hər hansı hissəsini yenidən çap etdirmək, surətini çıxarmaq, elektron
informasiya vasitələri ilə yaymaq qanuna ziddir.

Müəllim üçün metodik vəsaitlə bağlı rəy, irad və təkliflərin
aspoligraf.ltd@gmail.com və derslik@edu.gov.az elektron ünvanlara gön-
dərilməsi xahiş olunur. Əməkdaşlığınız üçün əvvəlcədən təşəkkür edirik!

© Azərbaycan Respublikası
Təhsil Nazirliyi, 2016

*Bahar Əşrəf qızı Kərimova
Gülər Ələkbər qızı Mehdiyeva*

HƏYAT BİLGİSİ

*(Ümumtəhsil məktəblərinin 1-ci sinfi üçün «Həyat bilgisi»
fənni üzrə müəllim üçün metodik vəsait)*

Bakı, «Aspoliqraf», 2016.

Redaktoru *Ülkər Şahmuradova*

Bədii və texniki redaktoru *Abdulla Ələkbərov*

Kompüter tərtibatçıları *Səadət Quluzadə, Mələk Şimşək*

Rəssamı *Gündüz Ağayev*

Korrektoru *Natəvan Məmmədova*

Kağız formatı 57x82¹/₈. Ofset çapı. Ofset kağızı. Məktəb qarnituru.

Fiziki çap vərəqi 9,0.

Uçot nəşr vərəqi 5,6. Sifariş 23. Tiraj 4350 Pulsuz.

«Aspoliqraf LTD» MMC
Bakı, AZ 1052, F.Xoyski küç., 121^B

GİRİŞ

1. Fənn kurikulumunun tələblərinin reallaşma mexanizmlərinin şərhı və əsaslandırılması

1-ci sinif üçün «Həyat bilgisi» dərslik komplekti Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin təsdiq etdiyi «Azərbaycan Respublikasının ümumtəhsil məktəbləri üçün Həyat bilgisi kurikulumu (1–4-cü siniflər)» əsasında hazırlanmışdır və 2 kitabdan — dərslik və müəllim üçün metodik vəsaitdən ibarətdir.

Dərslik komplektinin əsas xüsusiyyətlərindən biri dərslik və müəllim üçün metodik vəsaitin tam vəhdət təşkil etməsidir. Dərslik komplektinin bu xüsusiyyəti fənn üzrə standartların tam realizə edilməsinə imkan yaradır.

«**Həyat bilgisi**» **dərsliyi** vasitəsilə şagirdlər onları əhatə edən cisim və hadisələr haqqında məlumat əldə edirlər, cisim və hadisələr arasında olan qarşılıqlı əlaqə və təsirləri müəyyən edirlər, nəticə çıxarırlar və onlara münasibət bildirirlər. «Həyat bilgisi» dərsliyi şagirdlərin söz ehtiyatlarını genişləndirir və dünyagörüşlərini inkişaf etdirir. Standartları realizə etmək üçün dərslikdə şagirdlərin yaş xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq əyaniliyə üstünlük verilib. Dərslikdə hər bir mövzu — mövzuya istiqamətləndirən suallardan başlanır. Dərslikdə mövzuların daxilində verilən suallar idrak fəallığını təmin edir və təfəkkürün inkişafına imkan yaradır. Hər mövzuda yeni sözlərin tərifləri və mövzuların sonunda müxtəlif səviyyəli suallar verilir.

«**Həyat bilgisi**» **müəllim üçün metodik vəsaitdə** dərsin səmərəli qurulması üçün vacib olan materiallar toplanmışdır. Metodik vəsaitdə təlim materiallarının tədrisi ilə bağlı ümumi metodik göstərişlər öz əksini tapmışdır. Fənn üzrə məzmun standartlarının reallaşdırılması cədvəlində mümkün ola bilən inteqrasiya variantları təklif olunur. Həmçinin illik planlaşdırma və gündəlik planlaşdırmaya dair dərs nümunələrinə xüsusi yer verilir. Metodik vəsaitdə təqdim edilən dərs nümunələri fəal təlimə əsaslanaraq mərhələ-mərhələ açıqlanmışdır. Mövzuların tədrisi texnologiyası üzrə cədvələ əsaslanaraq müəllimlər təklif olunan üsullardan, resurslardan istifadə edərək dərslərin planlaşdırılmasına yaradıcı yanaşa bilirlər. Həmin cədvəlin diferensiallaşdırma hissəsində təklif olunan tapşırıqlardan istifadə edərək hər bir müəllim sinifdə olan şagirdlərin xüsusi tələbatlarından, maraq və imkanlarından, bacarıq və qabiliyyətlərindən asılı olaraq inklüziv yanaşmanı həyata keçirə bilər. Inklüziv yanaşma haqqında metodik vəsaitdə müəllimlər üçün məlumat əlavə edilib.

Müəllim üçün metodik vəsaitdə qiymətləndirməni həyata keçirmək üçün tövsiyələr və nümunələr də öz əksini tapmışdır.

2. Təlim materiallarının tədrisi ilə bağlı ümumi metodik göstərişlər

İnteraktiv təlimin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, tədris prosesi bütün şagirdlərin müntəzəm, fəal, qarşılıqlı fəaliyyəti ilə həyata keçirilir. Müəllimlərin interaktiv təlim texnologiyalarını tətbiq etməsi, həmçinin şagird üçün adi olan situasiyanı, onun fəaliyyətinin xarakterini dəyişir, onu başqa mövqedə qoyur: şagird «biliklərinin növbəti payını axıdan» «passiv damar» olmur, prosesin fəal iştirakçısına çevrilir.

İnteraktiv təlimdə yüksək nəticələrə nail olmaq müəllimdən tədris prosesinin təşkilində müəyyən şərtləri həyata keçirməyi tələb edir. Bunlara aşağıdakılar aiddir:

1) tədris prosesinin çoxtərəfli əməkdaşlıq və intensiv kommunikasiya prosesi kimi təşkili;

- 2) sinifdə əlverişli, pozitiv psixoloji atmosfer;
- 3) tədris məkanının xüsusi təşkili.

Tədris prosesinin çoxtərəfli əməkdaşlıq və intensiv kommunikasiya prosesi kimi interaktiv təlim sinifdə kommunikasiyanın xüsusi çoxcəhətli tipini nəzərdə tutur ki, bu zaman kommunikatıv əlaqələr yalnız müəllimlə şagirdlər arasında deyil, eyni zamanda bütün şagirdlər arasında yaranır, müəllim isə tədris fəaliyyətinin bərabərhüquqlu əməkdaşına – iştirakçısına çevrilir.

Belə kommunikasiya prosesində uşaqlarda müəyyən mövzu çərçivəsində öz nəticələrini bölüşdürmək, onlar haqqında danışmaq, yalnız müəllimin deyil, həm də sinif yoldaşlarının fikirlərini dinləmək imkanı yaranır. Çoxtərəfli kommunikasiyanın tətbiqi təlim prosesinə sinfin bütün şagirdlərini qoşmağa imkan verir.

Psixoloqlar, həmçinin şagirdlərin bir-biri ilə qarşılıqlı əlaqəsinin vacibliyini qeyd edirlər, çünki şagirdlərin özlərinin bir-biri ilə məsləhətləşməsi və ya qarşılıqlı təlim biliklərin mənimsənilməsinin daha səmərəli üsullarından biridir.

İnteraktiv texnologiya təlimin dəqiq planlaşdırılmış gözlənilən nəticələrini, şagirdlərin idrak prosesini stimullaşdıran ayrı-ayrı interaktiv metod və üsulları, müəllim və şagirdlərin istifadə etdikləri və onların köməyi ilə şagirdlərin planlaşdırılmış nəticələrə nail ola biləcəyi zehni və tədris şərtlərini və qaydaları özündə birləşdirir. Metodikadan fərqli olaraq, interaktiv texnologiya tədris tapşırıqlarının yerinə yetirilməsi üçün qayda və hərəkətlərin təsadüfi yığımını nəzərdə tutmur, öz strukturu, alqoritmi ilə mümkün olan son nəticəni müəyyən edir.

İnteraktiv təlim texnologiyasının tətbiqi dərsin strukturu qarşısında da müəyyən tələblər qoyur. Bir qayda olaraq, interaktiv dərsin quruluşu üç əsas hissədən ibarət olur:

- giriş hissəsinin əsas vəzifəsi şagirdlərin tədris fəaliyyətinin motivasiyası, onların dayaq bilikləri və təsəvvürlərinin formalaşdırılması, mövzunun və gözlənilən tədris nəticələrinin onlara təqdim olunmasıdır;
- şagirdlərin yeni məzmunu yiyələnməsini nəzərdə tutan əsas hissə;
- yekun hissə – bu zaman mənimsənilənlər sistemləşdirilir və ümumiləşdirilir, təlim prosesinin refleksiya və dərsin nəticələrinin qiymətləndirilməsi baş verir.

İnteraktiv təlimin həyata keçirilməsi üçün onlarla metodik üsullar və ya texnikalar mövcuddur.

Onların çoxluğu və müxtəlifliyi bir tərəfdən müəllimə öz məqsədinə çatmaq və dərsi zənginləşdirmək üçün geniş imkanlar verir, o biri tərəfdən isə metodların məqsədə-müvafiq seçilməsi problemi yaradır. Müəllim metodun hansı məqsədə yönəlməsini tam şəkildə təsəvvür etməlidir və müvafiq seçim aparmalıdır.

Metodların məqsədlərə görə təsnifatı:

Blum taksonomiyası üzrə təsnifatı

<i>Təlimin məqsədləri</i>	<i>Metod və texnikalar</i>
Bilik	«Əqli hücum», klaster, təqdimat
Anlama	Diskussiya, suallar
Tətbiq	Rollu oyun, problemin həlli
Analiz	Debatlar, modelləşdirmə, kub
Sintez	Yaradıcılığı stimullaşdıran üsullar
Qiymətləndirmə	Meyar üzrə qiymətləndirmə

Hafizə və təfəkkür növlərinin inkişafı üzrə təsnifat

<i>Təlimin məqsədləri</i>	<i>Metod və texnikalar</i>
Hafizə	«Əqli hücum», klaster, söz assosiasiyaları
Məntiqi təfəkkür	Diskussiya, modelləşdirmə, situativ praktikum, sosioloji tədqiqat, alqoritm üzrə təsvir
Tənqidi təfəkkür	Rollu oyun, diskussiya, modelləşdirmə, situativ praktikum, debatlar, meyar üzrə qiymətləndirmə
Yaradıcı təfəkkür	«Əqli hücum», rollu oyun, modelləşdirmə, morfoloji qutu, proqnozlaşdırma, layihələr

Dərsdə interaktiv metodları seçərkən şagirdlərin yaş xüsusiyyətləri mütləq nəzərə alınmalıdır. Belə ki birinci sinif şagirdlərində əyani-hərəkəti və əyani-obrazlı təfəkkür dominantlıq (üstünlük) təşkil edir. Sözlü-məntiqi təfəkkür sadə səviyyədə təzahür edir. Şagirdlərin qeyd olunan yaş xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq, birinci sinifdə təcrübə və əyaniliyə əsaslanan təlim üsullarının seçilməsinə üstünlük vermək vacibdir — **situativ praktikum, «əqli hücum», şəkil üzrə təsvir, fərqi göstər, şəkillərin təsnifatı və s.** Daha sonra sözlü-məntiqi təfəkkürə əsaslanan üsullara üstünlük vermək lazımdır — **rollu oyun, diskussiya, meyar üzrə qiymətləndirmə, oxşar xüsusiyyətləri tap** və s.

Birinci sinif şagirdlərinin oxumaq bacarıqları olmadığı üçün dərslikdə olan yeni məlumatla tanışlıq, əsasən, müəllim tərəfindən minimühazirə üsulu vasitəsilə keçirilə bilər.

Yuxarıda qeyd olunanları nəzərə alaraq birinci sinifdə əlavə vəsaitləri seçərkən əyani vəsaitlərlə (slaydlar, şəkillər, təsviri xəritələr), internet resurslarla (nağıllar, mövzuya uyğun cizgi və sənədli filmlər), cisim və əşyalarla təcrübələrin aparılmasına üstünlük vermək lazımdır.

Birinci sinif şagirdlərinin müəyyən xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq, yaradıcı tipli tapşırıqlar ev tapşırığı kimi verilir.

İnteraktiv təlim üsulları

Beyin həmləsi

1. Müəllim həll olunmalı problemi müəyyən edir.
2. Təlimat verilir ki, şagirdlər problemin həlli üçün bütün ilk ağıla gələn ideyaları sürətlə, qısaca və konkret ifadələrlə bildirsinlər. Bu ideyalar fantastik, ağlasığmaz, qeyri-adi, hətta zarafatyana və ya uzaqgörən ola bilər. Şagirdlər öz həmyaşıdlarının şərhələrinə istinad edə bilər, tənqid etmədən bu şərhləri tamamlayıb başqa formaya sala bilərlər. Təkliflər qiymətləndirilmir və tənqid edilmir.
3. Bütün qrup bu problemin həllinə cəlb olunur. Əsas məqsəd: mümkün qədər çox fikir toplamağa nail olmaq.
4. Qısa vaxt ərzində verilən bütün fikir və təkliflər aparıcı — «generator» tərəfindən qeyd olunur.
5. Yerinə yetirilmiş işin nəticəsində bütün deyilən fikirlər təhlil edilir. Bunun üçün aparıcı qəbul edilmiş və irəli sürülmüş ideyaları təşkil etmək üçün onların təsnifatını edə bilər. Bu zaman meyarlar müəyyənləşdirilir: meyar kimi ümumi kateqoriyalar, simvollar, əsas sözlər, təsvirlər və s. çıxış edə bilər. Bu iş üçün aparıcı 5–10 dəqiqə vaxt ayırır və bütün siniflə birlikdə işləyir.

6. Aparıcı ideyaları bir daha yekunlaşdırır: şagirdlər artıq bildirilmiş ideyaları tənqidi təhlil edir, qiymətləndirir, mübahisə və əks-mübahisə aparır. Şagirdlər müzakirə olunan problemin mümkün həlli üçün orijinal və ən yaxın ideyaları seçirlər. Bu ideyalardan irəli gələn mümkün risk və ziddiyyətlər barəsində sərbəst müzakirə aparırlar.

7. Bu mərhələ kiçik qruplarda da aparıla bilər. Müəyyənləşdirilmiş meyarlar əsasında qrup yardımçı qruplara bölünür. Hər bir yardımçı qrup öz nəticələrini göstərir və onları həmyaşıdları ilə bölüşür. Onlar bunu sözlərlə, bütöv ifadələrlə, kollajlarla, təsvirlərlə, rəsmlərlə, mahnılarla və ya rollu oyunlarla təqdim edə bilər.

Anlayışın çıxarılması

Müəllim lövhə üzərində sual işarəsi olan vərəq asır. Vərəqin arxa tərəfində «anlayış» yazılıb. Müəllim gizlənməmiş anlayışın altında ona aid 2 və ya 3 yönəldici söz (anlayışın xüsusiyyətlərini) yazır. Müəllim vərəqin arxa tərəfində anlayışın yazıldığını şagirdlərə deyir. Şagirdlər yazılmış xüsusiyyətlərə əsaslanaraq, vərəqdə hansı anlayışın olduğunu müəyyən etməlidirlər. Anlayışa aid şagirdlərin fərziyyələri dinlənir. Şagirdlər gizlədilmiş anlayışı tapmaqda çətinlik çəkdikdə müəllim tərəfindən anlayışa aid yeni xüsusiyyətlər əlavə edilə bilər. Anlayış müəyyən edildikdən sonra açıqlanır. Müəllim xahiş edir ki, şagirdlər bu anlayışa daha da geniş tərif vermək üçün onlara aid olan yeni xüsusiyyətlər və misallar əlavə etsinlər.

Bu üsuldən istifadə etdikdə müəllim bir neçə şərti nəzərə almalıdır. Verilən anlayışlar, təxminən, şagirdlərə tanış olmalıdır, lakin onların tam tərfi aydın olmamalıdır. Müəllim tərəfindən seçilən xüsusiyyətlər şagirdlərə fərziyyələri irəli sürməyə imkan verməlidir, lakin anlayışı birbaşa tapmağa qoymamalıdır.

Rollu oyun

Hər hansı bir problemə müxtəlif nöqteyi-nəzərdən yanaşmalardan ibarətdir. İştirakçılar müxtəlif rolları öz üzərlərinə götürürlər və hər hansı bir hadisəni bu mövqelərdən qiymətləndirirlər.

Rollu oyun üsulunu həyata keçirmək üçün müəllim işi əvvəlcədən planlaşdırmalı və aşağıdakı fəaliyyətləri həyata keçirməlidir:

- rollu oyun vasitəsilə göstəriləcək problemi formalaşdırın;
- şagirdlərlə birgə rollu oyun iştirakçılarının və müşahidəçilərin say tərkibini müəyyən edin, həmçinin oyun üzərində bütün siniflə, yaxud eyni vaxtda bir neçə kiçik qrupla işləməyin məqsədəuyğun olduğunu düşünün. Qətiyyətsiz şagirdləri oyunda iştirak etməyə həvəsləndirin;
- şagirdlərə öz rollarını inamla oynamaq, eyni zamanda təlim üçün kifayət qədər informasiya verin;
- rollu oyunun necə keçəcəyini düşünün;
- şagirdlərə hazırlaşmağa vaxt verin;
- əgər oyunun keçirilməsi üçün mebelin yeri dəyişdirilmədirsə, bunu edin;
- oyunun aparılmasında bütün sinfin ən azı müşahidəçi və ya konkret tapşırığı olan ekspert kimi iştirakını təmin edin.

Oyunun sonunda iştirakçılar və «müşahidəçilər» tərəfindən qazanılmış təcrübənin, onların fikir və hislərinin diqqətli və dərin təhlili aparılır.

Aşağıdakı suallar ətrafında müzakirəni təşkil etmək olar:

- Bu və digər rolda özünüzü necə hiss etdiniz?
- Oyun zamanı nə xoşunuza gəldi və ya nə xoşunuza gəlmədi?
- Problem həll olunmuşdumu? Nə üçün? O necə həll olundu?

Səhnələşdirmə

Səhnələşdirmə prosesində hər hansı həyat vəziyyəti və bu vəziyyətdə baş verən hadisələr və insanların davranışı oynanılır. Bu zaman şagird bütün təcrübəsini, bilik və bacarıqlarını səfərbər edib, başqa şəxsin surətini və hərəkətlərini anlamalı, vəziyyəti qiymətləndirməli və düzgün davranış yolunu tapmalıdır. Rollu oyundan fərqli olaraq, səhnələşdirmə hazır ssenari əsasında keçirilir. Səhnəcik sonu məlum olan real vəziyyət və hadisələrin modeli kimi çıxış edir. Səhnələşdirməni həyata keçirmək üçün müəllim dərstdən qabaq mövzu ilə bağlı ssenari hazırlayır. Ssenaridə konkret hadisə, əsas iştirakçılar, onların vəzifə hüquqları və məqsədləri müəyyən olunur. Lakin həqiqi ssenaridən fərqli olaraq, burada konkret dialoqlar olmur. İştirakçılar öz rollarını oynadıqları hissənin qısa təsviri əsasında qururlar. Rollar paylandıqdan sonra şagirdlər hazırlaşır və tamaşa göstərilir. Səhnələşdirmədən sonra göstərilən problemləri, bacarıqları, onların həlli yollarını təhlil etmək üçün qrup müzakirələri keçirilir.

«Kim daha çox?»

Məqsəd 1. Əşyaların xüsusiyyətləri haqqında olan bilikləri aktuallaşdırmaq

Bir obyektin mümkün qədər çox xüsusiyyətlərini qeyd etmək. Bu tapşırığı həm şifahi (əgər hər kəs öz əşyasını təsvir edərsə), həm də yazılı yerinə yetirmək olar (hamıya eyni tapşırıq verilir). Daha çox xüsusiyyət qeyd edən qalib gəlir.

Məqsəd 2. Müqayisə yolu ilə ümumi olanı və fərqi tapmaq

Mürəkkəb mətnlə iş, şəkildə olan obyektlər (mətndə olan yeni sözlər arasında) və sinifdə otağınızda olan əşyalar, tanış adamlar arasında və s. mümkün qədər çox oxşarlıq və fərqləri müəyyənləşdirməkdən başlanılır. Bu tapşırığın daha çətin variantı həmin növdən olan digər obyektlərlə müqayisə aparmaqdır.

Məqsəd 3. Müqayisə yolu ilə oxşar olanı müəyyən etmək

İştirakçılara mümkün qədər çox oxşar nağıl və ya oxşar qəhrəmanlar tapmaq, onların oxşarlığını izah etmək tapşırığı verilir. Eyni qayda ilə «Əks olanı tapmaq» tapşırığı yerinə yetirilə bilər, yəni iştirakçılara daha çox əks olan, oxşar olmayan qəhrəmanlar tapmaq tapşırığı verilir.

«Təəssüratlar torbası»

İştirakçılara şəkllə «daxil olmaq» və «Görürəm... Eşidirəm... Hiss edirəm...» planı üzrə bir cümlə (hər kəs ayrı) yazmaq təklif olunur.

- **Mən bu şəkllə baxanda ... görürəm.**
- **Mən bu şəkllə baxanda ... eşidirəm.**
- **Mən bu şəkllə baxanda ... hiss edirəm.**

Sonra iştirakçılar bir-biri ilə bunları bölüşür. Hər kəs yoldaşlarının dediklərindən bir-ikisini yazır və beləliklə, balaca «təəssüratlarla dolu torba» alınır.

İnklüziv təhsil

Bir çox ölkələrdə xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqlar tipik uşaqlarla birlikdə ümumtəhsil məktəblərində təhsil alır. Bu cür inteqrasiyaya inklüziv təhsil deyilir. Inklüziv təhsilin inkişafı dünyanın bir çox ölkələrinin təhsil siyasətinin prioritetlərindəndir. BMT-nin İnsan Hüquqları Konvensiyasına görə, bərabər təhsil almaq imkanlarının yaradılması və xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqların cəmiyyətdə inteqrasiyası dövlətlərin üzərinə düşür. Artıq təhsilin məqsədlərindən biri də xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqların, insanların cəmiyyətə inteqrasiyasını stimullaşdırmaq və onu reallığa çevirməkdir. Inklüziv təhsilin əsas prinsipi odur ki, birgə təhsil alan uşaqlar birgə cəmiyyətdə yaşayacaqlar.

Ümumtəhsil sistemi bütün uşaqları əhatə etməli, bütün uşaqların bərabər imkanlara malik olmasını təmin etməli və hər birinin fərdi nailiyyətlərinə dəstək verməlidir.

İnklüziv sinif mühitində təlim hər bir uşağın başqaları ilə birlikdə tədris prosesində iştirak etmək hüququnu nəzərdə tutur. Uşaqlar sağlam və xüsusi qayğıya ehtiyacı olanlara bölünməzlər, öz fərdi xüsusiyyətləri, ehtiyacları və istedadları olan ayrı-ayrı şəxsiyyətlər kimi nəzərdən keçirilir və daima təlim prosesində dəstək alırlar.

Məktəbdə inklüziya barədə qərar verdikdə uşağın diaqnozuna «çətin» olub-olmamasına görə yox, onun psixofiziki inkişaf xüsusiyyətlərinə və onlara təsir göstərən faktorlara kompleks şəkildə baxılmalıdır və zəruri dəstək təmin edilməlidir. Əks halda məktəb mühiti xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşağın vəziyyətinin daha da ağırlaşmasına gətirib çıxara bilər.

İnklüziv təhsil uşaqların xüsusi ehtiyaclarının müəyyənəşdirilməsindən başlanır və müvafiq təlim strategiyalarından istifadə edərək onu psixi, fiziki, koqnitiv inkişafa doğru aparmaq və sinif kollektivinin integrativ bir üzvünə çevirmək deməkdir.

Bu vəsaitdə inklüziv yanaşmanı həyata keçirmək üçün müəllimlərə aid bir sıra dərslər nümunələri və tapşırıqlar öz əksini tapmışdır.

İnklüziv yanaşma təlim prosesində müxtəlif şəkildə həyata keçirilə bilər – şagirdlərin inkişaf səviyyələrinə görə, şagirdlərin ehtiyaclarına və maraqlarına görə və s.

Birinci sinif «Həyat bilgisi» dərslik toplusunda inklüziv yanaşmanın həyata keçirilməsi imkanları:

«Həyat bilgisi» dərsliyində əyanilik, müxtəlif səviyyəli sualların, tapşırıqların qeyd edilməsi.

«Həyat bilgisi» metodik vəsaitdə «HƏYAT BİLGİSİ 1-ci SİNİF – Mövzuların tədrisi texnologiyası üzrə cədvəl»də diferensiallaşdırma hissəsində. Bu hissədə müxtəlif tipli diferensiallaşdırma nəzərdə tutulub. Məsələn, nitqində problemləri olan, tez yorulan və s. uşaqlar üçün yapılandırma, şəkillərin seçilməsi; istedadlı şagirdlər üçün 3 №-li tapşırıqlar nəzərdə tutulub və s.

QIYMƏTLƏNDİRMƏNİ HƏYATA KEÇİRMƏK ÜÇÜN MÜƏLLİMƏ TÖVSIYƏLƏR VƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ NÜMUNƏLƏRİ

Qiymətləndirmə, xüsusilə birinci sinifdən başlayaraq uşaqda müsbət emosiyalar yaratmalıdır. Təlim prosesində müəllim ən çox şagirdin səhvlərini deyil, nailiyyətlərini vurğulamalı, cəzadan çox dəstək verməyə çalışmalıdır. Qiymətləndirmə «Səhv cavablar olmur, sadəcə, onlar müxtəlif olur» prinsipi əsasında qurulur. Belə anlarda çox vacibdir ki, müəllim səhv cavaba «Sən düz demirsən» əvəzinə, «Bir daha fikirləş», «Maraqlı fikirdir, lakin sualımız başqadır» kimi əks-əlaqə yaratsın. Cəzalandırmağa gəldikdə isə müəllim çalışmalıdır ki, aqressiv cəzanın əvəzinə şagirdə həm özünün, həm də sinfin münasibətini çatdırsın və bununla da onda müsbət münasibət qazanmaq ehtiyacını canlandırınsın.

I. Qiymətləndirmə üsulları

Birinci sinifdə müəllimin qiymətləndirməsi, ilk növbədə, şagird üçün özünüqiymətləndirmə və özünə nəzarətin inkişafına təsir edən amil kimi çıxış edir. Bunun üçün təlim prosesində «keyfiyyətə qiymətləndirmə» üsullarından daha çox istifadə olunur:

1. «Portfolio» sistemi. «Portfolio» sistemi ibtidai məktəbdə ən səmərəli qiymətləndirmə mexanizmi sayıla bilər. «Portfolio» hər şagirdin xüsusi dosyesidir ki, burada şagirdə aid olan və aşağıda adları çəkilənlərlə birlikdə bütün məlumat və sənədlər qeydə alınır:

- cari qiymətlər;
- şagirdin dərş fəaliyyəti, onun əhvali-ruhiyyəsi, iş qabiliyyəti, yaşdrları və yaş-larla münasibəti üzərində gündəlik müşahidələr;
- meydana çıxan problemlərin təsviri və onların təhlili;
- müəllimin bu şagirdə yanaşmaya düzəlişlər edilməsi haqqında, onun təliminin fərdiləşdirilməsi istiqamətləri haqqında qeydləri və proqnozları;
- valideynlərin gəlib-getmələrinin qeydiyyatı, müəllimin onlarla müzakirə etdiyi mövzular, şagirdin ailə şəraiti haqqında qeydləri;
- psixoloqların psixoloji tədqiqatın nəticələri əsasında rəyi.

Bununla şagirdin müəyyən dövr ərzində dərş işləri toplanır və sonra onun nə-ticələrinin müəyyən edilməsi, həm nailiyyətlərin, həm də problemlərin keyfiyyətə təhlili aparılır. Bundan sonra şagirdin inkişafının fərdi proqramı tərtib olunur.

2. Verbal (sözlə) qiymətləndirmə. Yaddan çıxarmaq olmaz ki, qiymətləndirmə-nin ən mühüm üsullarından biri sözdür: o, müəllimin psixoloji dayağını, təqdirini və tənbehini ifadə edə bilər. Şagirdin ancaq bilik, bacarıq və vərdislərinin deyil, onun şəxsi keyfiyyətlərinin də sözlə (tərif və iradlarla, məsləhət və təkliflərlə) qiymətləndirilməsi mümkündür. Bu üsuldən, əsasən, ibtidai siniflərdə istifadə olunur, lakin bu yanaşmanın orta məktəbdə tətbiqi də real və məqsədəuyğundur. Verbal (sözlə) qiymətləndirmənin rolunun artması və eyni zamanda kəmiyyət qiy-mətinin əhəmiyyətdən düşməsi qiymətləndirmə prosesinin ən yaxşı göstəricisi kimi sayıla bilər.

3. Rənglərlə qiymətləndirmə.

4. Şəkillərlə qiymətləndirmə.

5. Emosional münasibət yolu ilə qiymətləndirmə.

6. Meyar cədvəli əsasında qiymətləndirmə.

II. Özünü və yoldaşlarını qiymətləndirmə üsulları

Özünüqiymətləndirmə bacarıqlarını şagirdlərdə inkişaf etdirmək məqsədilə onlara meyarlar əsasında özlərinin bilik və bacarıqlarını, ilk növbədə, qiymətləndirməyi öyrət-mək lazımdır. Bundan sonra müəllim tərəfindən hazırlanmış meyarlar əsasında sinif yoldaşlarını qiymətləndirməyi öyrətmək vacibdir. Bununla da müəllim şagirdlərdə həm özünü, həm də ətrafdakıları obyektiv qiymətləndirmə bacarığını formalaşdırır bilər.

Qarşılıqlı qiymətləndirmənin bir növü kimi cütlərdə qiymətləndirmə və s. ola bilər.

III. Qrup işinin qiymətləndirilməsi

Qrup işinin qiymətləndirilməsi meyar əsasında və müxtəlif vasitələrlə (qrafik, cədvəl, simvol, söz və üsullarla (müəllim tərəfindən, şagirdlərin qarşılıqlı qiymətləndirilməsi, qruplararası qiymətləndirmə)) keçirilə bilər.

1. Qrafik. Lövhədə qrafik çəkilir: şkalalar qiymətlər və qrupların nömrələrini əks etdirir. Qrupun nailiyyətlərindən asılı olaraq qrafikdəki xətt ya qalxa, ya da enə bilər.

2. Meyar cədvəli. Cədvəlin sətirlərində qrupların nömrələri və sütunlarında qiymət-ləndirmə meyarları qeyd edilir. Qiymətləndirmə zamanı müəllim hər qrupun qarşısında meyara müvafiq olaraq «+» və ya «-» işarələri ilə qrupun nailiyyətlərini qeyd edir. Yekunda ümumi bal hesablanır.

3. Qrupdaxili qiymətləndirmə. Qrupun hər bir nümayəndəsinə qrup şagirdlərinin adları və qiymətləndirmə meyarları qeyd edilmiş cədvəl paylanılır. Hər nümayəndə həm özünü, həm də yoldaşlarını meyarlar əsasında «+» və ya «-» işarələri ilə (və ya rəqəm-lərlə) qiymətləndirir.

Qiymətləndirməyə dair nümunələr

Özünüqiymətləndirmə

Meyarlar	Dərəcələr		
			
Mən müəllimi diqqətlə dinlədim			
Mən dərslikdə olan məlumatı başa düşdüm			
Mən yoldaşlarımla birlikdə tapşırığı yerinə yetirdim			
Mən yoldaşlarımı dinlədim			
Mən yoldaşlarıma və müəllimə sual verdim			

əla

orta

zəif

Bir cütdə olan şagirdlərin bir-birini qiymətləndirməsi üçün nümunə

Kim: _____		
Kimin fəaliyyətini qiymətləndirir: _____	Bəli	Xeyr
Məni diqqətlə dinlədi		
Mənə aydın olmayanı izah etdi		
Mənimlə əməkdaşlıq etdi		
Mənə şəkil çəkməyə kömək etdi		
Mənimlə nəzakətli davrandı		
Cəmi:		

**Müəllim tərəfindən cütlərdə və qrupda işləyən şagirdlərin
meyar üzrə qiymətləndirmə cədvəli**

CÜTLÜKLƏRİN İŞLƏRİNİ QIYMƏTLƏNDİRMƏK ÜÇÜN MEYARLAR							
Cütdə işləyən şagirdlərin adı	Tapşırığın tam yerinə yetirilməsi	Tapşırığın düzgün yerinə yetirilməsi	Əməkdaşlıq	Dinləmə	Nizam-intizam	Əlavələr	Ümumi nəticə
Səma və Tural							
Ceyhun və Jalə							

Qrupdaxili qiymətləndirmə

Tarix: _____						
Mövzu: _____						
Qrup nümayəndələrinin adları	Diqqətlə dinləyirdi	Əməkdaşlıq edirdi	Digər qrupa suallar verirdi	Digər qrupun suallarını cavablandırır	Fikirləri söyləyirdi	Ümumi bal
Təranə						
Nazim						
Səlim						
Rəna						
Mən						

Müəllim tərəfindən bütün sinfi qiymətləndirmək üçün cədvəl

«Cansız təbiət varlıqları» mövzusu üzrə şagirdlərin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi

Qiymətləndirmə üzrə meyarlar	Kafi	Yaxşı	Əla	Ümumi nəticə
Cansız varlıqları sadə şəkildə təsvir edir				
Coğrafi obyektlərin (dağ, təpə, dərə, düzənlik, çay, göl) əlamətlərini sadalayır				
Cansız varlıqları və obyektləri (dağ, təpə, dərə, düzənlik, çay, göl) xarakterik əlamətlərinə görə fərqləndirir				

Qalereya gəzintisi

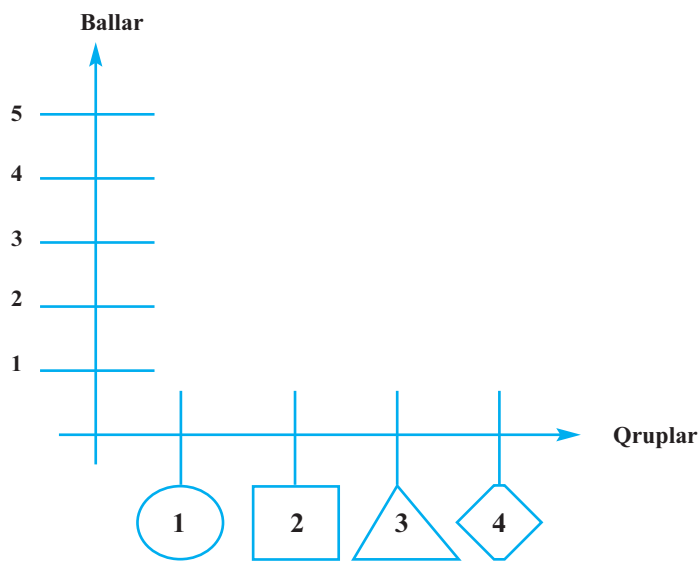
Birinci sinifdə bu üsul şagirdin digər sinif yoldaşlarının işlərini fərdi qiymətləndirməsi üçün seçilə bilər. Məsələn, şagirdlərin işləri (rəsmləri, plakatları, kollajları və s.)

lövhədə və ya divarda asılır. Şagirdlərə yapışqan smayliklər və ya rəngli dairələr paylanılır. Smayliklərin və ya dairələrin sayı 3—5 ola bilər (sayı müəllim özü dəqiqləşdirə bilər). Şagird «qalereya»-nı gəzib, asılmış işləri nəzərdən keçirir. Sonra ona maraqlı olan 3—5 işin altında (yanında) dairəni yapışdırır.

Qalereya gəzintisi həm müəllim, həm də şagirdlər tərəfindən ev tapşırıqlarının yoxlanılması məqsədilə də həyata keçirilə bilər.

Qrup işlərinin qiymətləndirilməsi

Qeyd: Bu üsulla qrup qiymətləndirilməsini keçirmək üçün lövhədə qrafik çəkilir. Hər qrupu təmsil edən fiqur seçilir. Fiqurlar lövhədəki qrafikə skotç vasitəsilə asılır. Tədqiqat işi zamanı qrupun fəaliyyətindən asılı olaraq fiqurlar müəyyən səviyyəyə qaldırılıb-endirilir.

Dərslik komplektinin hazırlanmasında aşağıdakı mənbələrdən istifadə olunmuşdur.

1. Ümumtəhsil məktəblərinin 1—4-cü sinifləri üçün fənn kurikulumları.
2. Z.A.Veysova. Fəal\İnteraktiv təlim: müəllimlər üçün vəsait. UNICEF, Bakı, 2006.
3. E.Pometun. «İnteraktiv təlim» müəllimlər üçün tədris vəsaiti. 2010.
4. «İnsan hüquqlarının tədrisi». Müəllimlər üçün metodik vəsait. Norveç qaçqınlar Şurası. 2003.
5. Ellen R. Daniel və Key Stafford. «Xüsusi hazırlıq siniflərinin təşkili». Açıq Cəmiyyət İnstitutu — Yardım Fondu — Azərbaycan. 2001.
6. <<http://kurikulum.az>>
7. <<http://festifal.1september.ru>>

HƏYAT BİLGİSİ 1-ci SİNİF — Mövzuların tədrisi texnologiyası üzrə cədvəl

I. BÖLMƏ: Mən və məni əhatə edən varlıqlar		QIYMƏTLƏN-DİRMƏ	DİFERENSİALLAŞ-DIRMA		
ALT STAN-DARTLAR	FƏALİYYƏTLƏR	İNTEQRASIYA	ÜSULLAR	RESURSLAR	
1	Diagnostik qiymətləndirmə				Test tapşırıqları
1.1.1. Varlıqları, hadisələri sadə şəkildə təsvir edir.	Mən canlı varlığam	A-d.: 1.1.1., 1.2.1.;	Tapmaca	Derslik	3. Plastilindən insan fiqurunu düzəltmək və bu insan fiqurunu «kim ola bilər, onun ətrafında kimlər var?» suallarını cavablandırmaq tapşırılır.
1.1.2. Varlıqları, hadisələri xarakterik əlamətlərinə görə fərqləndirir.	Özünü canlı varlıq kimi təsvir edir.	Tex.: 1.3.1., 1.3.2.;	Beyin həmləsi	«Ayna» uşaq ensiklopediyası	2. Yaş, cins və irqə görə şəkillər paylanılır və onları qruplaşdırmaq təklif olunur.
2.1.1. «Fərd», «ailə» və «kollektiv» anlayışları barədə təsəvvürlərini bildirir.	Ətrafında olan insanların xüsusiyyətlərinə görə tanıyır.	İnf.: 1.1.1.;	Vəziyyətin təhlili	«Sevimli» jurnalı, № 24, 2011	1.«Nəyə görə mən canlı varlığam?» özünü haqqında danışın.
	Ətrafında olan insanların bir-birindən əlaqələri (yaş, cins və s.) fərqləndirir.	T.-i.: 2.1.4.	Minimühazirə	MİMİO qurğusu	3. Jurnal şəkillərindən (cədvəl) təbiət varlıqlarının şəkilləri də ola bilər) «Canlı varlıqlar» adlı kollaj (şəkilləri jurnalardan kəsib vərəqdə yapışdırmaq) yaradın.
			Kollaj	Proyektor	2. Jurnalardan kəsilmiş qarışıq şəkillərdən (yalnız canlı təbiət varlıqlarının şəkilləri verilir) «Canlı varlıqlar» adlı kollaj yaradın.
			Yapma	Kompüter	1. Jurnalardan kəsilmiş qarışıq şəkillərdən (yalnız canlı təbiət varlıqlarının şəkilləri verilir) «Canlı varlıqlar» adlı kollajın yalnız heyvanlar olan şəkilləri seçin və yapışdırın.
			Müzakirə		
			Cədvəl üzrə iş		
	Mən əhatə edən canlı varlıqlar	A-d.: 1.1.1., 1.2.1.;			
1.1.1. Varlıqları, hadisələri sadə şəkildə təsvir edir.	Canlı varlıqları (bitki, heyvan, insan) sadə şəkildə təsvir edir.	Tex.: 1.3.2., 1.3.3.;			
1.1.2. Varlıqları, hadisələri xarakterik əlamətlərinə görə fərqləndirir.	Bitki, heyvan və insanın xarakterik əlamətlərinə görə fərqləndirir.	İnf.: 1.1.2.			
1.3.1. Canlılar aləminə aid olan varlıqları (bitki, heyvan, insan) tanıyır.					

I. BÖLMƏ: Mən və mənəvi əhatə edən varlıqlar							
SAAT	ALT STANDARTLAR	FƏALİYYƏTLƏR	İNTEQRASIYA	ÜSULLAR	RESURSLAR	QIYMƏTLƏNDİRMƏ	DİFERENSİALLAŞDIRMA
1	1.3.1. Canlılar aləminə aid olan varlıqları (bitki, heyvan, insan) tanıyır. 1.3.2. Canlıların yaşamasının şərtlərindən amilləri sadalayır.	Canlılara yaşamaq üçün nələr lazımdır? • Canlı varlıqlar olan bitki, heyvan, insanları təsvir edir. • Canlıların mövcud olması üçün vacib olan amilləri (hava, su, torpaq, günəş) sadalayır.	İnf.: 1.1.1.; T-i.: 2.1.1., 2.1.4.	• Beyin həmləsi • Vəziyyətin təhlili • Təcrübə • Rollu oyun • Cütlərdə və böyük qrupda müzakirə • «Tapmaca» qur • Kollaj • İllüstrasiya • «Sevimli» jurnalı, № 24, 2011 • «Royal» uşaq jurnalı, № 5, 2011 • MİMİO qurğu • Proyektor • Kompüter	• Dərslik • Əyani vəsait • İnternet resursları • Dibiçək • Bir qab su • Əkmək üçün əvvəlcədən bir gül • Sellofan • Sap • «Sevimli» jurnalı, № 24, 2011	<i>Müəllim tərəfindən — verbal (sözlə) qiymətləndirmə</i> <i>Müəllim tərəfindən — cütlərdə işləyən şagirdlərin meyar üzrə qiymətləndirmə cədvəli</i>	3. Canlıların yaşamasını şərtləndirən amillərin (hava, su, torpaq, günəş) xüsusiyyətlərinə aid tapmacalar qurun. 2. Hava, su, torpaq, günəş rollarında çıxış edərək canlıların yaşaması üçün niyə lazım olduğunu söyləyin. 1. Hava, su, torpaq və günəş necədir? — sadalayın.
1	1.1.1. Varlıqları, hadisələri sadə şəkildə təsvir edir. 1.2.1. Varlıqları, hadisələri xarakterik əlamətlərinə görə fərqləndirir. 1.2.1. Coğrafi obyektləri (dağ, təpə, dərə, düzənlik, çay, göl) xarakterik əlamətlərinə görə fərqləndirir.	Təbiətdə nələr var • Cansız varlıqları tanıyır. • Coğrafi obyektlərin (dağ, təpə, dərə, düzənlik, çay, göl) əlamətlərini sadalayır. • Cansız varlıqları və obyektləri (dağ, təpə, dərə, düzənlik, çay, göl) xarakterik əlamətlərinə görə fərqləndirir.	A-d.: 1.1.1., 1.2.1.; İnf.: 1.2.2., 1.2.3.; Tex.: 1.3.1., 1.3.2.; T-i.: 2.1.4.	• siya • «Seçirəm-rəngləyirəm»	• «Royal» uşaq jurnalı, № 5, 2011 • MİMİO qurğu • Proyektor • Kompüter	3. Təqdim edilmiş I şəkildə yalnız quru sahələri, II şəkildə isə yalnız sulu sahələri müəyyən edin və rəngləyin. 2. Kosmosa aid cansız varlıqların şəklini çəkin və sözlə təsvir edin. 1. Kəsilmiş şəkillərdən «Cansız təbiət» adlı kollaj (A4 vərəqdə) yaradın.	

I. BÖLMƏ: Mən və məni əhatə edən varlıqlar							
SAAT	ALT STAN-DARTLAR	FƏALİYYƏTLƏR	İNTEQRA-SIYA	ÜSULLAR	RESURLAR	QIYMƏTLƏN-DİRMƏ	DİFERENSİALLAŞ-DIRMA
1	1.2.1. Coğrafi obyektləri (dağ, təpə, dərə, düzənlik, çay, göl) əlamətlərinə görə fərqləndirir. 1.2.2. Yaşadığı ərazinin sadə coğrafi təsvirini verir.	Məni əhatə edən təbiət • Coğrafi obyektləri cansız təbiət varlıqları kimi tanıyır. • Yaşadığı ərazidə coğrafi obyektləri (dağ, təpə, dərə, düzənlik, çay, göl) fərqləndirir. • Yaşadığı yerin coğrafi yerləşməsinə təsvir edir.	A-d.: 1.2.1.; İnf.: 1.2.1.; T-i.: 2.1.4.	• Beyin hemləsi • Böyük qrupda müzakirə • Cütlərdə müzakirə, • Minimü-hazirə • Vəziyyətin təhlili • Xüsusiyyət-lərə görə seçmək • Təsnifat etmək • İllüstrasiya	• Dərslik, • «Ayna» uşaq ensiklopediyası • MİMO qurğu • Kompüter • Proyektor	<i>Şagird tərəfin-dən — meyar üzrə özünüqi-y-mətləndirmə cədvəli—№1</i> <i>Müəllim tərə-findən — işlə-rin nəticələrinə görə smayliklər vasitəsilə qi-y-mətləndirmə</i>	3. Yaşadığımız ərazidə olan coğrafi obyektləri çəkin və onların xüsusiyyətlərini izah edin. 2. Yaşadığımız yerdə mövcud olan cansız təbiət varlıqları haqqında danışın. 1. Təqdim edilən şəkildə coğrafi obyektləri dairəyə götürün.
1	1.1.1. Varlıqları, hadisələri sadə şəkildə təsvir edir.	Cansız təbiətdə hadisələr • Cansız təbiət hadisələrini sadə şəkildə təsvir edir. • Cansız təbiətdə olan hadisələr arasında əlaqələri təsvir edir.	T-i.: 2.1.1., 2.1.4.; A-d.: 1.2.1.; Riy.: 5.2.1.; İnf.: 2.1.3.				3. Yay və payız fəslinə aid şəkillər çəkin və fəsillərin fərqli xüsusiyyətləri haqqında danışın. 2. Təqdim olunmuş şəkildən cansız təbiət hadisələrinə aid şəkilləri seçin. 1. Şəhər, günorta, axşam, gecə vaxtları haqqında danışın.

I. BÖLMƏ: Mən və məni əhatə edən varlıqlar						
SAAT	ALT STANDARTLAR	FƏALİYYƏTLƏR	İNTEQRASIYA	ÜSULLAR	RESURSLAR	QIYMƏTLƏNDİRMƏ
1	1.1.1. Varlıqları, hadisələri sadə şəkildə təsvir edir. 1.1.2. Varlıqları, hadisələri xarakterik əlamətlərinə görə fərqləndirir.	Ətrafında baş verən canlı təbiət hadisələri • Canlı təbiət hadisələrini sadə şəkildə təsvir edir. • Canlı təbiətdə olan hadisələr arasında əlaqələri təsvir edir. • Canlı təbiətdə olan hadisələri cansız təbiətdə olan hadisələrdən fərqləndirir.	T-i.: 2.1.1., 2.1.4.; A-d.: 1.2.1.; Riy.: 5.2.1.; İnf.: 2.1.3.	• Səbəb-nəticə əlaqələri • Beyin həmləsi • Minimumhəzırə • Təcrübənin aparılması • Müzakirə • Vəziyyətin təhlili • İllüstrasiya • Simvollarla qeydlərin aparılması • Məsələlətmə • Müsahibə	• Dərslilik • «Ayna» uşaq ensiklopediyası • MİMO qurğusu • Kompüter • Proyektor • İnternet resurs: http://fermer.ru/node/27805	<i>Şagird tərəfin-dən</i> — bir cütdə olan şagirdlərin bir-birini qiymətləndirməsi <i>Müəllim tərəfin-dən</i> — bütün şagirdləri qiymətləndirmək üçün meyar üzrə qiymətləndirmə cədvəli
1	1.4.1. Ətraf mühitin (evin, həyətin, sinfin, havanın, suyun) təmiz saxlanmasının vacibliyini sadə şəkildə şərh edir. 2.1.2. Birgə fəaliyyətin faydasını nümunələr əsasında izah edir.	Mən ətrafımı təmiz saxlamalıyam • Yaşadığı mühitin təmiz saxlanması üçün vacibliyini sadə şəkildə şərh edir. • Yaşadığı mühitin təmiz saxlanması üçün sadə yollarını şərh edir və təbii qaydaları izah edir. • Ətraf mühiti təmiz saxlamaq və qorumaq üçün birgə fəaliyyətin faydasını nümunələr əsasında izah edir.	A-d.: 1.1.1., 1.2.1.; T-i.: 2.1.4.; İnf.: 1.2.1.			3. «Ətrafımızın təmiz və gözəl olması üçün biz nə edə bilərik?» — mövzusunda şəkil çəkin və izah edin. 2. «Gəl ətrafımızı təmiz saxlayaq» — dostunuza məsləhətlər verin. 1. Cütlərdə «Bizim yaşamaq istədiyimiz gözəl təbiət» mövzusunda şəkil çəkin.

II. BÖLMƏ: Mən və mənəvi əhatə edən cəmiyyət						
SAAT	ALT STANDARTLAR	FƏALİYYƏTLƏR	İNTEQRASIYA	ÜSULLAR	RESURLAR	QIYMƏTLƏNDİRMƏ
1	2.1.1. «Fərd», «aile» və «kollektiv» anlayışları barədə təşəvvürlərini bildirir. 2.1.3. Ailədə və kollektivdə üzərinə düşən vəzifələri sadalayır. 2.1.2. Birgə fəaliyyətin faydasını nümunələr arasında izah edir.	Kollektiv nədir • «Fərd», «aile» və «kollektiv» anlayışlarını izah edir. • Ailədə və kollektivdə üzərinə düşən vəzifələri sadalayır. • Ailədə və kollektivdə üzərinə düşən vəzifələri sadalayır. 2.1.2. Birgə fəaliyyətin faydasını nümunələr arasında izah edir.	Riy.: 3.1.1.; Tex.: 1.3.2.; A-d.: 1.1.1., 1.2.1.; F.-t.: 4.1.1.	• Beyin həmləsi • Didaktik oyun • Minimühazirə • Təəssüratlar torbası • Vəziyyətin təhlili • Müsahibə • Şəkil üzrə danışmaq • İllüstrasiya • Rollu oyun	• Dərslilik • Uşaq ensiklopediyaları • «Sevimli» jurnalı, № 24 • «Royal» uşaq jurnalı, № 5	3. Kəsilmiş açıqcaanın (pazl, mozaika, hər hansı bir jurnaldan şəkil ola bilər) xırda hissələrdən tam şəklini yığın. 2. Ailə üzvlərinin yerinə yetirdikləri fəaliyyətlərə aid şəkilləri seçin və onlar haqqında danışın. 1. Ailədə birlikdə yerinə yetirilən işləri sadalayın.
	2.2.2. «Büdcə» anlayışını sadə şəkildə izah edir.	Ailə büdcəmiz • «Ailənin büdcəsi» anlayışını sadə şəkildə izah edir. • Ailənin və ailə üzvlərinin xərclərini sadalayır. • Ailənin gəlir mənbəyini tanıyır.	Riy.: 1.3.5.; A-d.: 1.2.1., 3.1.3.; T.-i.: 2.1.4.			3. Zərfin içində verilmiş sözlərdən ailə büdcəsi, ailənin gəlir və xərclərinə aid olanları seçin və şifahi cümlə qurun. 2. Ailədə valideynlər tərəfindən büdcənin nəyə xərcləndiyini çəkin (rəngləyirlər). 1. «Valideynlərim ailə büdcəsindən mənim üçün hansı xərcləri edir» – sadalayın.

II. BÖLMƏ: Mən və məni əhatə edən cəmiyyət							
SAAT	ALT STANDARTLAR	FƏALİYYƏTLƏR	İNTEQRASIYA	ÜSULLAR	RESURSLAR	QIYMƏTLƏNDİRMƏ	DİFERENSİALLAŞDIRMA
1	2.2.3. Azərbaycan Respublikasının pul nişanlarını tanıyır.	İstifadə etdiyimiz pul vahidləri • Azərbaycan Respublikasının pul nişanlarını tanıyır. • Azərbaycan Respublikasının pul nişanlarını bir-birindən fərqləndirir. • Azərbaycan Respublikasının pul nişanlarının funksiyasını izah edir.	T-i.: 2.1.4.; A-d.: 1.2.1., 1.2.2.; Riy.: 3.1.1.	• Beyin həmləsi • Kiçik qrupda müzakirə • Mini-mühazirə • Böyük qrupda müzakirə • Şəkillər üzrə təsnifat • Əşyalar üzrə təsnifat • İllüstrasiya • Applikasiya	• Dərslik • Uşaq ensiklopediyası • Maqnitofon • Disk • Pulların şəkilləri • İnternet resursları: http://mp3.m.az/mp3/19083	Şagird tərəfindən – özünü qiymətləndirmə – cədvəl №2 Müəllim tərəfindən – qrupda işləyən şagirdlərin meyar üzrə qiymətləndirmə cədvəli	3. Azərbaycan Respublikasının pul nişanlarını bir-birindən fərqləndirən və əşyaların qiymətinə görə müvafiq pulları paylaşdırın. 2. Valideynləriniz və siz pullardan harada istifadə edirsiniz? — danışın. 1. Zərfin içində olan müxtəlif manat və qəpik pulların şəkillərini ayırın.
1	2.3.1. Azərbaycan Respublikasının Dövlət rəmzlərini sadalayır. 2.3.2. Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağını təsvir edir. 2.3.3. Azərbaycan Respublikasının Dövlət himnini oxuyur.	Dövlətimizin rəmzləri • Azərbaycan Respublikasının Dövlət rəmzlərini (gerb, bayraq, himn) sadalayır və onları bir-birindən fərqləndirir. • Azərbaycan Respublikasının Dövlət himnini oxuyur.	A-d.: 1.2.1., 1.2.2.; T-i.: 2.1.4.; Tex.: 1.3.4., 1.3.5., 1.3.6.				3. Azərbaycan Respublikasının bayrağını və gerbini çəkin. Bayrağın rənglərinin və gerbin üzərində olan simvolların mənasını açıqlayın. 2. Azərbaycan Respublikasının bayrağını və gerbini çəkin və rəngləyin. 1. Rəngli kağızlardan Azərbaycan Respublikasının bayrağını düzəldin.

II. BÖLMƏ: Mən və məni əhatə edən cəmiyyət						
ALT STAN-DARTLAR	FƏALİY-YƏTLƏR	İNTEQRA-SIYA	ÜSULLAR	RESURSLAR	QIYMƏTLƏN-DİRMƏ	DİFERENSİALLAŞ-DIRMA
2.4.1. Məktəbin daxili nizam-intizam qaydalarını sadalayır. 3.1.2. Etikətdən kənar davranışları fərqləndirir.	Mən məktəbdə və sinifdə hansı qaydalara əməl etməliyəm - Məktəbin və sinfin daxili nizam-intizam qaydalarını sadalayır. - Məktəbin və sinfin etikətdən kənar davranışları fərqləndirir. - Məktəbin və sinfin daxili nizam-intizam qaydalarına riayət edir.	A-d.: 1.2.1.; İnf.: 1.1.1., 2.2.1.; F-t.: 4.1.1.; T-i.: 2.1.4.	- Beyin həmləsi - Mini-mühazirə - Müzakirə - Vəziyyətin təhlili - Səhnələşdirmə - İllüstrasiya «Düzünü seç» «Öyrəndim-bölüşdüm»	- Derslik «Royal» uşaq jurnalı, № 5	<i>Müəllim tərəfindən</i> — «Qrafik» vasitəsilə qrupların işlərinin qiymətləndirilməsi <i>Şagird tərəfindən</i> — qrupdaxili qiymətləndirmə üçün meyar üzrə cədvəl	3. Zərfin içində məktəbin daxili nizam-intizam qaydalarına uyğun olan cümlələri uyğun olmayanlardan ayırın. 2. Məktəbdə etikətdən kənar davranışlara aid şəkillər çəkin. 1. Məktəbin daxili nizam-intizam qaydalarını sadalayın.
	2.4.2. Şagird hüquqlarını sadalayır.	Mənim hüquqlarım - Öz hüquqlarımı (sağlam olmaq, kollektivdə öz sözünü demək, təhsil almaq, istirahət etmək) sadalayır. - Öz hüquqlarımı (sağlam olmaq, kollektivdə öz sözünü demək, təhsil almaq, istirahət etmək) təsvir edir. - Sağlam olmaq, kollektivdə öz sözünü demək, təhsil almaq, istirahət etmək kimi hüquqlarımı müəyyən edir.	A-d.: 1.2.1., 1.2.3.; İnf.: 2.2.1.; F-t.: 4.1.1.			3. Səhnələşdirmə vasitəsilə uşaq hüquqlarını müəyyən edin, onları sadalayın. 2. «Mən öz hüquqlarımı nəyə görə bilməliyəm?» — sualını cavablandırın. 1. «Sənin də təhsil hüququn var» — təhsil hüquqları pozulmuş şagirdə onun hüquqlarını sadalayın.

III. BÖLMƏ: Mənim məneviyyatım						
SAAT	ALT STANDARTLAR	FƏALİYYƏTLƏR	İNTEQRASIYA	ÜSULLAR	RESURLAR	QIYMƏTLƏNDİRMƏ
1	3.1.1. İnsan-lararası ünsiyyət etiketlərinə (salamlaşmaq, özünüteqdim, müraciət, müraciətə cavab, xudahafizləşmək, müraciətə cavab, xudahafizləşmək) əməl edir.	Mən insanların əhatəsində • Salamlaşmaq, özünüteqdim, müraciət, müraciətə cavab, xudahafizləşmək qaydalarına əməl edir. • Etiketdənənar davranışları fərqləndirir.	A-d.: 1.2.2., 3.1.4.; İnf.: 1.1.1., 2.2.1.	• Beyin həmləsi • Minimumhazirə • Müzakirə • Vəziyyətin təhlili • «Tamamla» • «Düzünü seç» • «Öyrəndim-bölmüşüm» • Təsnif etmək	• Dərslik • «Sevimli» jurnalı, №24 • «Royal» uşaq jurnalı, №5	3. Davranış etiketini əks etdirən sözləri metndə ləziz olan hissəyə yapışdırın. 2. Zərfin içində olan cüm-lələrdən davranış etiketine uyğun olmayanları seçin və sayını yazın. 1. «Etiket davranışlarını pozan şagirdə hansı sözləri öyrəddiniz?» — yazın.
1	3.2.1. Şəxsiyyətini formalaşdırmaq mənevi keyfiyyətləri (düzgün, doğru, çalışqanlıq, səmimiyyət) sadə şəkildə şərh edir.	Mən necə yaxşı insan ola bilərəm • İnsanın müsbət xüsusiyyətlərini sadə şəkildə şərh edir. • Düzgün, doğru, çalışqanlıq, səmimiyyət kimi mənevi keyfiyyətləri sadə şəkildə şərh edir. • Düzgün, doğru, çalışqanlıq, səmimiyyət kimi mənevi keyfiyyətləri bir-birindən fərqləndirir.	A-d.: 2.2.4.; Riy.: 5.1.1., 5.1.2.; İnf.: 1.1.1.			3. Qeyd edilmiş düzgünlük, səmimiyyət, çalışqanlıq aid atalar sözlərinin hər birinin mənasını izah edin. 2. Şagirdin müsbət xüsusiyyətlərinin altından xətt çəkin və sayını yazın. 1. «Mənim yaxşı xüsusiyyətlərim?» — yazın.

III. BÖLMƏ: Mənim mənəviyyatım						
ALT STANDARTLAR	FƏALİYYƏTLƏR	İNTEQRASIYA	ÜSULLAR	RESURSLAR	QIYMƏTLƏNDİRMƏ	DİFERENSİALLAŞDIRMA
3.2.2. Mənəviyyətə zidd xüsusiyyətlərə (yalançılıq, paxıllıq, xəbərcilik) münasibət bildirir.	Ünisiyyətə mane olan xüsusiyyətlər • Yalançılıq, paxıllıq, xəbərcilik kimi mənəvi xüsusiyyətləri sadə şəkildə izah edir. • Yalançılıq, paxıllıq, xəbərcilik kimi mənəvi xüsusiyyətlərə münasibət bildirir.	A-d.: 1.1.2., 2.2.1., 2.2.4.; Riv.: 5.1.1., 5.1.2.; İnf.: 1.1.1.	• Beyin həmləsi • Minimühazirə • Təəssüratlar torbası • Müzakirə • Vəziyyətin təhlili • Cədvəlin doldurulması • «Öyrəndim-bölüşdüm» • «Seçirəm-cümlə qururam»	• Dərslük, • Qısa mətnlər • Əyani əşyalar (möhr, canamaz, Quran kitabı) • Məscidə ekskursiya • Şekiller • Albom • Karandaşlar	<i>Şagird tərəfindən</i> — qrupdaxili qiymətləndirmə üçün meyar üzrə cədvəl <i>Müəllim tərəfindən</i> — «qrafik» vasitəsilə qrupların işlərinin qiymətləndirilməsi	3. Təqdim edilmiş vəziyyətləri qeyd olunmuş suallar ətrafında təhlil edin. Qeyd olunmuş vəziyyətlərə münasibətinizi bildirin. 2. Mətnə şagirdin mənfi xüsusiyyətlərini seçin, altından xətt çəkin və sayını yazın. 1. Dostunuz yalan danışsaydı, xəbərcilik etsəydi, ona nə deyərdiniz?
	3.3.1. Təsvirlərdə dini rəmzləri (ibadətqahlar, nişanlar, dini kitablar, əşyaları tanıyır.	Din • İbadətqahlar, nişanlar, dini kitablar, əşyaları tanıyır. • İbadətqahlar, nişanlar, dini kitablar, əşyaları fərqləndirir. 3.3.2. Dinlər haqqında ilkin təsəvvürlərini sadə şəkildə izah edir.	A-d.: 1.2.1., 3.1.4.; T-i.: 2.1.4.; İnf.: 1.1.1.	• Şekiller üzrə təsnifat • İllustrasiya		3. Zərfin içində verilmiş sözlərdən dinə aid olan sözləri seçin və sözlərdən istifadə edərək cümlələr qurun. 2. Zərfin içində olan şəklərdən müxtəlif dinlərin rəmzlərini bir-birindən ayırın və cədvəldə yapışdırın. 1. Müsəlman dininə aid olanları çəkin.

TAYAN	III. BÖLMƏ: Mənim mənəviyyatım					
	ALT STANDARTLAR	FƏALİYYƏTLƏR	İNTEQRASIYA	ÜSULLAR	RESURLAR	QIYMƏTLƏNDİRMƏ
	3.4.1. Mənevî borc (böyük-lərə hörmət, kiçiklərə və xəstələrə qayğı) haqqında təşəvvürlərini ifadə edir. 2.1.2. Birgə-fəaliyyətin faydasını nümunələr əsasında izah edir.	Mənim ətrafdakı-larla münasibətim • Böyük-lərə hörmət, kiçik-lərə və xəstələrə qayğı haqqında təşəvvürlərini ifadə edir. • Hörmət və qayğı əsasında qurulan birgə-fəaliyyətin faydasını nümunələr əsasında izah edir.	A.d.: 2.2.4., 3.1.5.; Tex.: 1.3.4., 1.3.6.; F-t.: 2.1.1., 4.1.1.	• Esse • Beyin həmləsi • Kiçik qrupda müzakirə • Rollu oyun • «Sözlərdən cümlə qurun» • Açıqcanın düzəldilməsi	• Dərslilik • Qayçı • Yapışqan • Tənzif • «Royal» uşaq jurnalı, № 5 • Uşaq ensiklopediyası	<i>Şagird tərəfindən</i> — meyar üzrə özünüqiymətləndirmə cədvəli, №1 <i>Müəllim tərəfindən</i> — bütün şagirdləri qiymətləndirmək üçün meyar üzrə qiymətləndirmə cədvəli 3. Müəlliminizə onur sizə olan qayğısına dair təşəkkür məktubu yazın və açıqca şəkildə tərtib edin. 2. «Hörmət», «Qayğı», «Borc» sözlərindən istifadə edərək bir neçə cümlə yazın. 1. Rollar vasitəsilə xəstələnmiş yoldaşınıza, mətbəxdə iş görən ananıza, ağlayan kiçik bacınıza qayğı və kömək göstərin.

IV. BÖLMƏ: Mənim sağlamlığım və təhlükəsizliyim						
ALT STAN-DARTLAR	FƏALİYYƏTLƏR	İNTEQRASIYA	ÜSULLAR	RESURSLAR	QIYMƏTLƏN-DİRMƏ	DİFERENSİALLAŞ-DIRMA
4.1.1. Sağlam həyat tərzinin şərtlərini (tə-mizkarlıq, düzgün qida-lanma, yuxu və istirahət) sadalayır. 1.4.1. Ətraf mühitin (evin, heyətin, sin-fin, havanın, suyun) təmiz saxlanmasının vacibliyini sadə şəkildə şərh edir.	Mənim sağlamlığım • Sağlam həyat tərzinin şərtlərini sadalayır. • Sağlam həyat tərzinin şərtlərinə aid nümunələr getirir. • Sağlam və sağlam ol-mayan həyat tərzlərini müəyyən edir. • Evin, heyətin, sin-fin, havanın, suyun təmiz saxlanmasının vacibliyini sadə şəkildə şərh edir.	A-d.: 1.2.1., 3.1.4.; İnf.: 2.1.3.; Riy.: 5.2.1.; F.t.: 1.1.3.	• Anlayışın çıxarılması • Minimühazirə • Müzakirə • Proqnozlaşdırma • Beyin həmləsi • Vəziyyətin təhlili • Müzakirə • Məntiqi əlaqələr zənciri • «Öyrəndim-bölüşdüm» • Təcrübə ilə bölüşmə	• Dərslilik • «Ayna» uşaq ensiklopediyası • «Royal» uşaq jurnalı, №5 • Üzərində yazı olan kartlar • Jurnalardan kəsilmiş şəkillər • Karandaş • Albom	<i>Müəllim tərəfindən</i> — nəticələrə görə meyar cədvəli üzrə qiymətləndirmə <i>Şagird tərəfindən</i> — qalereya gəzintisi	3. Zərərli qidam (çipsləri, qı-zardılmış kartofu, mayo-nezli salatları və s.) tez-tez və çoxlu miqdarda qəbul etdikdə, çirklə sudan istifadə etdikdə nə baş verəcəyi haqqında yazın. 2. «İnsan gec yuxuya getdikdə və yuxudan gec oyan-dıqda nə baş verir?» — kart-ların üzərində olan cümlələri ardıcılıqla düzün. 1. Evini, heyətini, sinfini tə-miz saxlamayan uşağa nə deyərdiniz? — fikirlərinizi ifadə edin. 3. «Mənim məktəbəqədər fəaliyyətim», «Mənim məktəbdə fəaliyyətim», «Mənim məktəbdən sonra olan fəaliyyətim» mövzusunda şəkil-ləri ardıcılıqla çəkin. 2. Zərfin içində verilən şə-killəri gün rejiminin ardıcıl-lığına uyğun düzün və nö-m-rələrini yazın. 1. Öz gün rejiminiz haq- qında danışın.
2.2.1. Gün re-jimi haqqında təsəvvürlərini sadə şəkildə ifadə edir.	Mənim gün rejimin • Gün rejimini təsvir edir. • Gün rejiminin vacib-liyini izah edir.	A-d.: 1.1.1., 1.2.1.; T-i.: 2.1.4.; F.t.: 1.1.2.				

IV. BÖLMƏ: Mənim sağlamlığım və təhlükəsizliyim						
SAAT	ALT STANDARTLAR	FƏALİYYƏTLƏR	İNTEQRASIYA	ÜSULLAR	RESURSLAR	QIYMƏTLƏNDİRMƏ
						DİFERENSİALLAŞDIRMA
1	4.1.2. Hava durnumuna uyğun geyim seçiminin əhəmiyyətini sadə formada əsaslandırır. 1.1.2. Varlıqları, hadisələri xarakterik əlamətlərinə görə fərqləndirir.	Mən müxtəlif havalarda necə geyinməliyəm • Hava durumuna uyğun geyim seçiminin əhəmiyyətini sadə formada əsaslandırır. • Varlıqları, hadisələri xarakterik əlamətlərinə görə fərqləndirir.	A-d.: 1.2.1., 2.2.4.; Riy.: 5.2.2.; Tex.: 1.3.2.; T-i.: 2.1.4.; İnf.: 1.1.1., 1.2.3.	• Beyin həmləsi • Minimuma zərər • Müzakirə • Proqnozlaşdırma • Cədvəllərlə iş • Rollu oyun • Tamamla-nəticə çıxart • «Seçirəm-ya-pıdırıram-ələvələri edirəm» • Uyğunsuzluğu tap • Uyğun olmaları birlişdir • «Seçirəm-ya-pıdırıram»	• Derslik • Jurnalardan kəsilmiş şəkillər • «Sevimli» jurnalı, №24 • Tamamlanmış mətn və sözlər • Karandaş • Albom • Yapışqan • Bıçaq • Qayçı • Kibrit • Elektrik çaydanı	3. Verilmiş sözləri mətndə lazım olan hissələrə yapışdırın. Tamamlanmış mətnə əsasən geyimin insan sağlamlığı üçün olan əhəmiyyətini qeyd edin. 2. Yay, yaz-payız, qış fəslinə uyğun geyimlərin şəkillərini seçin və cədvəldə yapışdırın. Əlavə etmək istədiyiniz geyimləri rəngli karandaşlarla çəkin. 1. Şəkillərdə (kitabda əlavə) fəsillərlə insanların geyimləri arasında olan uyğunsuzluğu tapın. 3. Rollar vasitəsilə təhlükəli cihaz və əşyaların xüsusiyyətlərini və onların yarada biləcək təhlükələrini qeyd edin. 2. Elektrik, qaz cihazları, alışdırıcı, kəsici və dəşici alətləri onlara uyğun olan təhlükələrlə birlişdirin. 1. Elektrik, qaz cihazları, alışdırıcı, kəsici və dəşici alətləri şəkillərin arasından seçin və cədvəldə yapışdırın.
1	4.2.1. Həyat və sağlamlıq üçün təhlükə törədə bilən meşə alətləri və avadanlıqlarını (elektrik və qaz cihazları, alışdırıcı, kəsici və dəşici alətlər) sadalayır. 1.1.1. Varlıqları, hadisələri sadə şəkildə təsvir edir. 1.1.2. Varlıqları, hadisələri xarakterik əlamətlərinə görə fərqləndirir.	Ətrafındakı meşə cihazları • Həyat və sağlamlıq üçün təhlükə törədə bilən elektrik və qaz cihazları, alışdırıcı, kəsici və dəşici alətləri sadalayır. • Elektrik və qaz cihazları, alışdırıcı, kəsici və dəşici alətləri təsvir edir. • Elektrik və qaz cihazları, alışdırıcı, kəsici və dəşici alətləri əlamətlərinə görə fərqləndirir. • Elektrik və qaz cihazları, alışdırıcı, kəsici və dəşici alətlərin istifadəsi zamanı yaranan bilən təhlükələri sadalayır.	A-d.: 1.2.3.; Riy.: 5.2.1.; İnf.: 1.2.3.; Tex.: 1.3.3., 2.1.3.			

IV. BÖLMƏ: Mənim sağlamlığım və təhlükəsizliyim						
ALT STANDARTLAR	FƏALİYYƏTLƏR	İNTEQRASIYA	ÜSULLAR	RESURLAR	QIYMƏTLƏNDİRMƏ	DİFERENSİALLAŞDIRMA
4.2.2. Ətrafdakı şübhəli əşyalara toxunmağın və tanımadığı insanlarla ünsiyyətin təhlükəsini izah edir.	Ətrafımda daha nələr təhlükəli ola bilər • Ətrafdakı şübhəli əşyaları müəyyən edir. • Ətrafdakı şübhəli əşyalara toxunmağın təhlükəsini izah edir. • Tanımadığı insanlarla ünsiyyətin təhlükəsini izah edir.	A-d.: 1.2.3., 3.1.4.; F-t.: 4.1.1.; İnf.: 2.1.1.	• Beyin həmləsi • Problem situasiyanın təhlili • Rollu oyunlar • Proqnoz et • 5 dəq. esse • Səhnələşdirmə • Şekli işarəyə görə • İşarəni təlmatla uyğunlaşdır	• Dərslük • «Qəğal» nağılı • «Royal» uşaq jurnalı, №5 • Şekiller — yol, nəqliyyat hərəkəti, piyadalar • Yazı plakatları • Sahə polisi • İnternet resursları	<i>Şagird tərəfindən — bir cütdə olan şagirdlərin bir-birini meyar cədvəli üzrə qiymətləndirməsi</i> <i>Müəllim tərəfindən — verbal (sözlə) qiymətləndirmə</i>	3. «Evdə, küçədə tək qalan uşaq və yad adam» — cütlərdə rollu oyun. 2. Ətrafdakı şübhəli əşyalarla rastlaşdıqda nələr etmək lazımdır? — yazın. 1. Mətnə əsaslanaraq küçədə tanımadığı insanlarla uşağ arasında olan söhbəti davam edin.
4.2.3. Sadə yol hərəkət qaydalarını (səki və yolun kənarı ilə hərəkət etmək, işıqforun kimi qaydaları sadalayır.	Mən yolu necə keçə bilərəm • Səki və yolun kənarı ilə hərəkət etmək, işıqforun işarələrinə əməl etmək kimi qaydaları sadalayır. • Yolu keçmək üçün ən təhlükəsiz üsulu seçir. • Avtobusu, avtomobili nəqliyyat vasitələri kimi tanıyır.	F-t.: 2.1.1., 4.1.1.; T.-i.: 2.1.1.	• İşarəni təlmatla uyğunlaşdır	• Dərslük • «Qəğal» nağılı • «Royal» uşaq jurnalı, №5 • Şekiller — yol, nəqliyyat hərəkəti, piyadalar • Yazı plakatları • Sahə polisi • İnternet resursları	3. Səhnələşdirmə ilə yol hərəkəti qaydalarını nümayiş etdirin. 2. Şəkildə (əvvəlcədən hazırlanmış) işıqforun bir rəngini rəngləyin və ona uyğun nəqliyyat və piyadaları uyğun olan yerdə çəkin. 1. İşıqforun rənglərinə uyğun təlimatları yapışdırın (ışıqforun rəngləri və yazılar verilir).	

IV. BÖLMƏ: Mənim sağlamlığım və təhlükəsizliyim						
ALT STANDART-LAR	FƏALİYYƏTLƏR	İNTEQRASIYA	ÜSULLAR	RESURLAR	QIYMƏTLƏNDİRMƏ	DİFERENSİALLAŞDIRMA
4.2.4. Nəqliyyat vasitələrini (lift, eskalator, avtomobil, avtobus, qatar, gəmi, təyyarə) tanıyır.	İstifadə etdiyimiz nəqliyyat • Nəqliyyat vasitələrini sadalayır. • Nəqliyyat vasitələrini bir-birindən fərqləndirir. • Nəqliyyat vasitələrinin təyinatını izah edir. • Nəqliyyatdan istifadə qaydalarını sadalayır.	A-d.: 2.1.1., 1.2.3.; Tex.: 2.1.1.; Riy.: 5.2.1.; İnf.: 1.1.1.	• Beyin həmləsi • Problem situasiyasının təhlili • Anlayışın çıxarılması • Şəkillər üzrə təsnifat işi • Modelləşdirmə • Müzakirə • Venn diaqramı • «Seçirəm-yapıdıram» • İllüstrasiya • Cədvəl üzrə iş • Rollu oyun • «Karusel»	• Derslik • «Royal» uşaq jurnalı, №5, 2011 http://wiki.rdf.ru/item/839 http://dvo.sut.ru/libr/eibzd/i131voz http://chrez.htm http://kastastroffi.narod.ru/ http://www.youtube.com/watch?v=aLeau2BG6U&feature=related	<i>Şagird tərəfindən</i> — qalereya gəzintisi <i>Müəllim tərəfindən</i> — «qrafik» vasitəsilə qrupların işlərinin qiymətləndirilməsi.	3. Su nəqliyyatı ilə yerüstü nəqliyyatın oxşar və fərqli cəhətlərini Venn diaqramında yazın.
4.2.3. Sadə yol hərəkət qaydalarını (səki və yolun kənarı ilə hərəkət etmək, işıqforun işarələrinə əməl etmək) sadalayır.						
4.3.1. Təbii fəvqəladə hadisələri (daşqın, subasma, qasırğa, ildırım, zəlzələ, torpaq sürüşməsi, qar uçquunu) və texnogen qəzaları (partlayış, yanğıun, böyük nəqliyyat qəzası, ətraf mühitin zərərli maddələrlə çirklənməsi) təsvirlərdə tanıyır.	Təbii fəvqəladə hadisə nədir • «Təbii fəvqəladə hadisələr» anlayışını izah edir. • Daşqın, subasma, qasırğa, ildırım, zəlzələ, torpaq sürüşməsi, qar uçquunu olan təbii fəvqəladə hadisələri təsvirlərdə tanıyır. • Daşqın, subasma, qasırğa, ildırım, zəlzələ, torpaq sürüşməsi, qar uçquunu kimi fəvqəladə hadisələri əlamətlərinə görə bir-birindən fərqləndirir. • Canlıların yaşamasını şərtləndirən amilləri izah edir.	A-d.: 2.1.1., 1.2.3.; Riy.: 5.2.1.; Tex.: 2.1.1.; İnf.: 1.1.1.				1. «Mənim istifadə etdiyim nəqliyyatlar» — şəkil çəkin.
1.1.2. Varlıqları, hadisələri xarakterik əlamətlərinə görə fərqləndirir.						2. Verilmiş təbii fəvqəladə hadisələrə uyğun şəkilləri seçin və yapışdırın. Hadisənin insan üçün təhlükəsi haqqında məlumat verin.
1.3.2. Canlıların yaşamasını şərtləndirən amilləri sadalayır.						1. Pantomima vasitəsilə təbii fəvqəladə hadisəni göstərin.

IV. BÖLMƏ: Mənim sağlamlığım və təhlükəsizliyim							
ALT STANDART-LAR	FƏALİYYƏTLƏR	İNTEQRASIYA	ÜSULLAR	RESURSLAR	QIYMƏTLƏNDİRMƏ	DİFERENSİALLAŞDIRMA	
1	4.3.1. Təbii fəvqəladə hadisələri (daşqın, su basma, qasırğa, ildırım, zəlzələ, torpaq sürüşməsi, qar uçqunu) və texnogen qəzaları (partlayış, yanğın, böyük nəqliyyat qəzası, ətraf mühitin zərərli maddələrlə çirklənməsi) təsvirlərdə tanıyır. 1.1.2. Varlıqları, hadisələri xarakterik əlamətlərinə görə fərqləndirir.	Texnogen qəza nədir • Texnogen qəzalara (partlayış, yanğın, böyük nəqliyyat qəzası, ətraf mühitin zərərli maddələrlə çirklənməsi) təsvirlərdə tanıyır. • Partlayış, yanğın, böyük nəqliyyat qəzası, ətraf mühitin zərərli maddələrlə çirklənməsi kimi texnogen qəzalara bir-birindən fərqləndirir.	A-d.: 1.2.1., 3.1.4., 3.1.5.; Riy.: 5.2.1.; T.-i.: 2.1.4.; İnf.: 1.2.3.	• Venn diaqramı • Hadisələrin təsnifatı • Beyin həmləsi • Cədvəllər üzrə iş • Modelləşdirmə • Vəziyyətin təhlili • Köməkçi sözlərlə əhvalat qur • İllüstrasiya	• Derslik • 2 vedrə • Bel • Respirator • İnternet resurs: http://dvo.sut.ru/libr/eibzd/1131vozduchrez.htm	<i>Müəllim tərəfindən</i> — işlərin nəticələrinə görə smayllərlər vasitəsilə qiymətləndirmə <i>Şagird tərəfindən</i> — qrupun işini bütün sinif tərəfindən smayllərlərin qaldırılması ilə qiymətləndirmək	3. «Yanğın», «uşaq», «kibrit», «yağınsondüren maşın», «qaz sobası» — sözlərdən istifadə edərək kiçik əhvalat yazın. 2. Verilmiş texnogen qəza (hər qrupa bir texnogen qəza) aid şəkillər çəkin. Qəzanın insanlara üçün olan təhlükəsi haqqında məlumat verin. 1. Verilmiş şəkillərdən (müxtəlif şəkillər verilə bilər) texnogen qəzalara aid olan şəkilləri seçin. 3. Qruplara respirator, əleyhqaz, bel, vedrə, qum verilir. Onlardan istifadə bacarığını nümayiş etdirin. 2. Texnogen qəzalarda istifadə olunan mühafizə vasitələrini çəkin. 1. Mülki müdafiə signalının ötürmə vasitələrinin rollarında həyəcan signalını ətrafdakılara çatdırın.
	4	KSQ				Test tapşırıqları	
2	BSQ						

1. MƏN CANLI VARLIĞAM

Məzmun xətti: *Təbiət və biz. Fərd və cəmiyyət*

MƏQSƏD

- Özünü canlı varlıq kimi təsvir edir (1.1.1.);
- Ətrafında olan digər insanları xüsusiyyətlərinə görə tanıyır (1.1.2.);
- Ətrafında olan insanları bir-birindən əlamətlərinə görə (yaş, cins və s.) fərqləndirir (2.1.1.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 1.1.1., 1.2.1.;

Tex: 1.3.1., 1.3.2.; İnf: 1.1.1.; T-i.: 2.1.4.

İŞ ÜSULLARI: tapmaca, beyin həmləsi, vəziyyətin təhlili, minimühazirə, kolaj, yapma, müzakirə, cədvəl üzrə iş

RESURLAR: dərslik, «Ayna» uşaq ensiklopediyası, «Sevimli» jurnalı, №24, 2011, MİMİO qurğu, proyektor, kompüter

Motivasiya:

Uşaqlara insanın aşağıdakı xüsusiyyətləri sadalanır:

O şüurludur (ağı var), danışa bilir, iş görür.

Şagirdlər müəllimin sualları əsasında bu xüsusiyyətlərin insana aid olduğunu söyləyirlər.

Müəllim üçün məlumat!

Varlıq insan şüurundan asılı olmadan mövcud olan reallıqdır.

Müəllim dərslik və digər məlumat mənbələrindən, şagirdlərlə insanı canlı varlıq kimi xarakterizə edən məlumatdan istifadə edərək minimühazirə keçirə bilər. Minimühazirədən sonra şagirdlər insanı canlı varlıq kimi xarakterizə edən xüsusiyyətləri və insanların bir-biri ilə oxşar və fərqli cəhətlərini fərdi və cütlərdə araşdırmaqla bilirlər. Tədqiqat üçün bir neçə variantda tapşırıq verilə bilər.

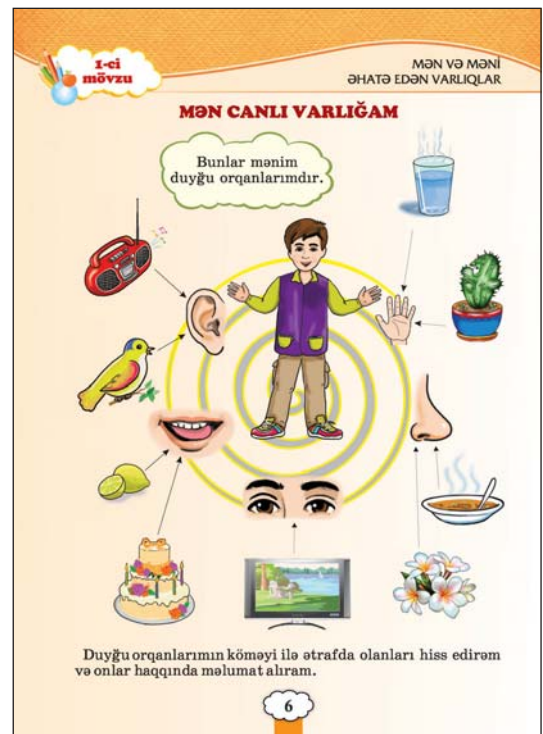
I variant – Şagirdlərə plastilindən insan fiqurunu düzəltmək və «bu insan fiquru kim ola bilər?», «onun ətrafında kimlər var?» suallarını cavablandırmaq tapşırılır.

II variant – Müəllim şagirdlərin sayına görə karton kağızdan əvvəlcədən kəsilmiş insan fiqurlarını şagirdlərə paylayır. Şagirdlər bu şablondan istifadə edərək insan fiqurunu kəsirlər, duyğu orqanlarını əlavə edirlər və onu rəngləyirlər.

III variant – Tapşırıq cütlərdə verilə bilər. İnsanın duyğu üzvlərinin şəkillərini (göz, qulaq, burun, dil, əl) və duyğu üzvləri vasitəsilə təyin edilən cansız varlıqların şəkillərini (məsələn, sabun, ətir, dondurma, konfet, alov, buz, musiqi alətləri, mənzərə şəklində və s.) müəyyən etmək tapşırılır.

IV variant – Yaş, cins və irqə görə şəkillər paylanılır və onları qruplara ayırmaq təklif edilir.

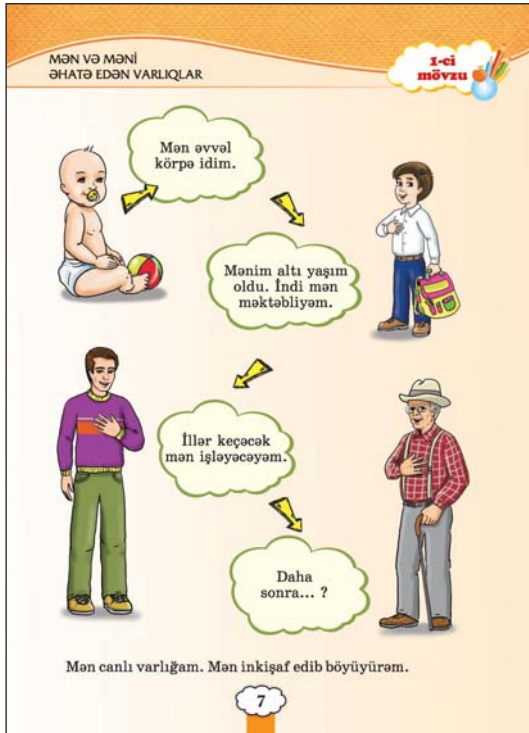
Şagirdlər işlərini bitirdikdən sonra təqdimatlar və məlumat mübadiləsi edilir və aşağıdakı suallar ətrafında müzakirə aparılır.

- İnsan canlı kimi hansı xüsusiyyətlərə malikdir?
- İnsanlar bir-birindən nə ilə fərqlənir (oxşamır)? Bu otaqda olan insanlar bir-birindən nə ilə fərqlənir (oxşamır)? (cins, yaş və digər fərqlərə yönəltmək)
- Bu otaqda olan insanların oxşarlığı nədir?

Söylənilən fikirlər əsasında aşağıdakı ümumiləşdirmə aparılır:

İnsan canlı varlıqdır. Canlı varlıq olaraq insan nəfəs alır, qidalanır, inkişaf edir (böyüyür), çoxalır. İnsan görmə, eşitmə, daddırmə, iyilmə və toxunmaqla hiss etmək qabiliyyətinə malikdir. İnsan digər canlı varlıqlardan fərqli xüsusiyyətlərə malikdir. İnsan şüurludur, düşünür, danışır və s. İnsanların bir-birinə oxşarlığı olduğu kimi, fərqləri də mövcuddur. Onlar bir-birindən yaş, cins, boy, dərilərinin rənginə görə fərqlənirlər.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı: «Mən əvvəl – mən indi» – valideynlərinizlə birlikdə fotoalboma baxmaq və sizdə olan dəyişikliklər haqqında danışmaq.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

Qiymətləndirmə üzrə meyarlar	I	II	III	IV	Ümumi nəticə
Özünü canlı varlıq kimi təsvir edir					
Ətrafında olan digər insanları xüsusiyyətlərinə görə tanıyır					
Ətrafda olan insanları bir-birindən əlamətlərinə görə (yaş, cins və s.) fərqləndirir					

2. MƏNİ ƏHATƏ EDƏN CANLI VARLIQLAR

Məzmun xətti: Təbiət və biz

MƏQSƏD

- Canlı varlıqları (bitki, heyvan, insan) sadə şəkildə təsvir edir (1.1.1., 1.3.1.);
- Bitki, heyvan və insanı xarakterik əlamətlərinə görə fərqləndirir (1.1.2.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 1.1.1., 1.2.1.; Tex.: 1.3.2., 1.3.3.; İnf.: 1.1.2.

Motivasiya:

MİMİO qurğusu vasitəsilə (qurğu olmadıqda şəkilləri asır) lövhənin bir tərəfində **ağac, heyvan və insan** şəkilləri təsvir olunur, digər tərəfdə isə canlıların xüsusiyyətləri qeyd edilir: **qidalanır, böyüyür, nəfəs alır, çoxalır**. Müəllim şagirdlərin diqqətini əvvəl şəkillərə yönəldir, daha sonra isə canlıların xüsusiyyətlərini oxuyur. Təqdim edilmiş sözlərin bir-biri ilə əlaqəli və canlı varlıqlara aid olduğu müəyyən edilir.

Müəllim dərslik və digər məlumat mənbələrindən («Ayna» uşaq ensiklopediyasından, videofilmlərdən, internet resurslarından) istifadə edərək şagirdləri minimühazirə vasitəsilə yeni məlumatla tanış edir. Şagirdlər tədqiqatı cütlərdə və fərdi davam edə bilirlər.

I variant – Müəllim əvvəlcədən jurnallardan kəsilmiş qarışıq şəkilləri (şəkillərin içində cansız təbiət varlıqları da ola bilər) şagirdlərə paylayır və onlara «Canlı varlıqlar» adlı kollaj (şəkilləri jurnallardan kəsib vərəqdə yapışdırmaq) yaratmağı tapşırır.

II variant – Verilmiş cədvəlin hər sütununa uyğun olaraq bir canlı çəkmək tapşırıla bilər.

Canlı varlıqlar		
İnsanlar	Bitkilər	Heyvanlar

Şagirdlər tərəfindən təqdimat edilir və aşağıdakı suallar ətrafında məlumat mübadiləsi və müzakirəsi keçirilir.

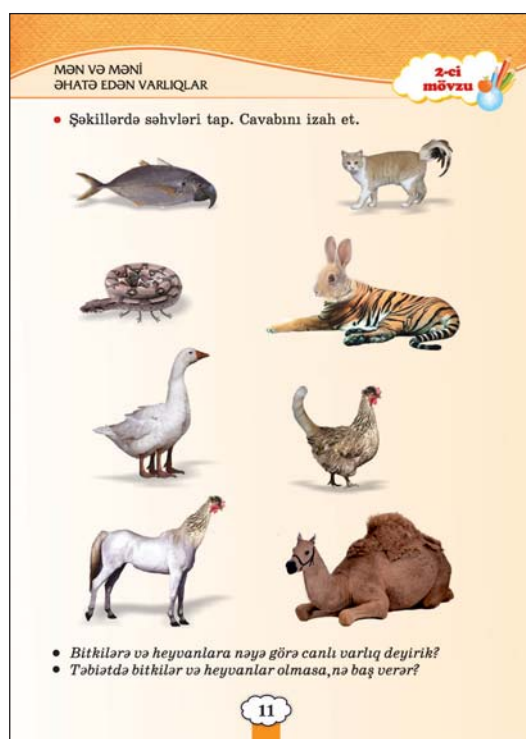
- İnsanlar və heyvanlar nə ilə bir-birinə oxşayır və fərqlənirlər?
- Heyvanlar və bitkilər nə ilə bir-birinə oxşayır və fərqlənirlər?

- Bitkilər və insanlar nə ilə bir-birinə oxşayır və fərqlənirlər?

Şagirdlərlə birlikdə aşağıdakı nəticə əldə edilir və ümumi cədvəl təqdim edilir. İnsanlar, heyvanlar, bitkilər canlı varlıqlardır. Canlı varlıqlar nəfəs alır, qidalanır, inkişaf edir, çoxalır. Bu əlamətlərə görə canlılar bir-birinə oxşayır. Canlı varlıqların fərqli əlamətləri də var.

MİMİO qurğusunda aşağıdakı cədvəl doldurulmuş halda müəllim tərəfindən təqdim olunur.

Canlı varlıqlar		
İnsanlar	Bitkilər	Heyvanlar

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı: Mənim sevimli heyvanım, bitkim haqqında danışmaq.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

Qiymətləndirmə üzrə meyarlar	I	II	III	IV	Ümumi nəticə
Canlı varlıqları (bitki, heyvan, insan) sadə şəkildə təsvir edir					
Bitki, heyvan, insanı xarakterik əlamətlərinə görə fərqləndirir					

3. CANLILARA YAŞAMAQ ÜÇÜN NƏLƏR LAZIMDIR

Məzmun xətti: Təbiət və biz

MƏQSƏD

- Canlı varlıqlar olan bitki, heyvan, insanları təsvir edir (1.3.1.);
- Canlıların mövcud olması üçün vacib olan amilləri (hava, su, torpaq, günəş) sadalayır (1.3.2.).

İNTEQRASIYA: İnf.: 1.1.1.; T-i.: 2.1.1., 2.1.4.

Motivasiya:

Dairənin içində heyvan, bitki və insanın şəkli, dairənin ətrafında günəş, buluddan yağan yağış, torpaq şəkilləri və bu şəkillərdən dairənin üzərinə gedən oxlar verilir. Şagirdlər tərəfindən dairənin ətrafında olan şəkillərin canlıların yaşaması üçün vacib olan amillər olduğu qeyd olunur.

Canlıların yaşaması üçün vacib olan amillər araşdırılır və təcrübə aparılır.

Təcrübə 1:

Müəllim əvvəlcədən əkmək üçün bir gül, bir ədəd dibçək, bir qab su hazırlayır. Şagirdlərə dibçək və gül göstərilir. Gülü dibçəkdə əkmək və onun inkişaf etməsi üçün nələrin lazım olduğu müəyyən edilir.

Təcrübə 2:

Müəllim boş sellofan paketini tam açır, şagirdlərə onun boş olduğunu nümayiş etdirir və sonra onu içinə sanki hava dolduraraq bağlayır. Sellofan paketin nəyə görə şar kimi köpdüyü araşdırılır. Havanın hansı xüsusiyyətlərə malik olduğu müəyyən edilir.

Şagirdlər sellofanla olan təcrübəni fərdi şəkildə aparırlar və havanın yüngüllüyünü və şəffaf olmasını yoxlamaq üçün hava ilə dolmuş sellofanları şar kimi oynada bilirlər.

Əldə edilən yeni məlumat və təcrübələr əsasında aşağıdakı suallar ətrafında məlumat mübadiləsi və müzakirəsi keçirilə bilər:

- Bu gün dərsdə biz nə öyrəndik?
- Harada hava, su var?
- Canlılar nələrsiz mövcud ola bilməzlər? Nəyə görə?

Müzakirənin sonunda aşağıdakı nəticə əldə edilir.

Canlılara yaşamaq üçün günəş, hava, su, torpaq lazımdır. Bu şərtlərdən biri olmasa, canlıların mövcud olması və böyüməsi mümkün deyil.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı: Dənizlərdə, çaylarda su olmasa nə baş verər?

Qiymətləndirmə məqsədlərdən çıxarılan meyarlar üzrə aparılır.

4. TƏBİƏTDƏ NƏLƏR VAR

Məzmun xətti: Təbiət və biz

MƏQSƏD

- Cansız varlıqları tanıyır (1.1.1.);
- Coğrafi obyektlərin (dağ, təpə, dərə, düzənlik, çay, göl) əlamətlərini sadalayır (1.2.1.);
- Cansız varlıqları və obyektləri (dağ, təpə, dərə, düzənlik, çay, göl) xarakterik əlamətlərinə görə fərqləndirir (1.1.1., 1.2.1.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 1.1.1., 1.2.1.; İnf.: 1.2.2., 1.2.3.; Tex.: 1.3.1., 1.3.2.; T-i.: 2.1.4.

DƏRSİN TİPİ: induktiv

İŞ FORMALARI: böyük qrupla iş, cütlərdə iş

İŞ ÜSULLARI: beyin həmləsi, cütlərdə müzakirə, illüstrasiya, «seçirəm-rəngləyirəm»

RESURSLAR: dərslik, «Sevimli» jurnalı, №24, 2011, MİMİO qurğu, proyektor, kompüter, «Royal» uşaq jurnalı, №5, 2011, duz, daş, butulkada su, bir qədər torpaq

Motivasiya:

Müəllim sinfə duz, daş, butulkada su, bir qədər torpaq gətirir və şagirdlərə nümayiş etdirir:

- Bunlar nədir?
- Niyə bir yerdə sizə göstərirəm?

Tədqiqat sualı:

• *Cansız varlıqlar hansı xüsusiyyətlərə malikdir? Onlar bir-birindən necə fərqlənir?*

Tədqiqatın aparılması:

Müəllim dərslik və digər məlumat mənbələrindən istifadə edərək şagirdləri minimühazirə vasitəsilə yeni məlumatla tanış edir.

I variant:

Şagirdlər tədqiqat işini fərdi davam edirlər. Fərdi iş üçün tapşırıqlar aşağıdakılar ola bilər.

1. Sənin üçün ən maraqlı olan cansız varlığın şəklini çək.
2. «Cansız təbiət» adlı kollaj (A4 vərəqdə) yarat (əvvəlcədən müəllim şəkilləri hazırlayır və paylayır).
3. İki cansız varlığı seç. Rəngli kağızdan uyğun rəngdən onları kəs və ağ və rəqə yapışdır.

II variant:

4. Cütlərə iki rəngsiz müxtəlif şəkil verilir. I şəkildə yalnız quru sahələri (şəkildə böyük quru sahə, ada, dağ əks olunmalıdır), II şəkildə (dənizə axan çay, göl) isə yalnız sulu sahələri rəngləmək tapşırıqlar.

4-cü mövzu

MƏN VƏ MƏNİ
ƏHATƏ EDƏN VARLIQLAR

TƏBİƏTDƏ NƏLƏR VAR

Məni təbiətdə nələr əhatə edir?
Bunlar quru sahələridir

Dağ hündürdür.

Təpə alçaqdır.

Məşə yaşıldır. Məşədə otlar və ağaclar bitir.

Səhra qumludur. Səhrada bitki azdır.

Düzənlik düz, hamar yerdir.

Dərə iki yüksəklik arasında yerləşən dərin, uzun çuxurdur.

14

MƏN VƏ MƏNİ
ƏHATƏ EDƏN VARLIQLAR

4-cü mövzu

Bunlar su sahələridir

Bu, çaydır. Çay axır.

Bu, göldür. Göl axmır.

Bunlar kosmik, yəni kosmosda olan varlıqlardır.

- Günəş və Ay bir-birindən nə ilə fərqlənir?

Ulduzlar gecə görünür. Onlar bizdən çox uzaqdadır.

Kosmik varlıqlar, quru və su sahələri məni əhatə edən təbiət varlıqlarıdır.

- Çay göldən nə ilə fərqlənir?
- Səhra və dağ bir-birindən nə ilə fərqlənir?

15

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi:

- Cansız təbiət varlıqları haqqında nə öyrəndik?
- Dağ, təpə bir-birindən nə ilə fərqlənir?
- Göl, çay, dəniz bir-birindən nə ilə fərqlənir?

Nəticələrin çıxarılması və ümumiləşdirmə:

Müəllim şagirdlərlə birlikdə tədqiqat sualına və fərziyyələrə qayıdır.

Dağ, təpə, dəniz, göl, çay, Günəş, Ay — bunlar hamısı cansız təbiət varlıqlarıdır. Bu varlıqlar insan müdaxiləsi olmadan yaranıb və mövcuddur.

MİMİO qurğusu vasitəsilə ətrafda olan cansız təbiət varlıqları müəllim tərəfindən nümayiş etdirilir.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı: «Mənim ətrafımda olan cansız təbiət varlıqları» mövzusunda şəkil çəkin.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

Qiymətləndirmə üzrə meyarlar	I	II	III	IV	Ümumi nəticə
Cansız varlıqları tanıyır					
Cəğrafi obyektlərin (dağ, təpə, dərə, düzənlik, çay, göl) əlamətlərini sadalayır					
Cansız varlıqları və obyektləri (dağ, təpə, dərə, düzənlik, çay, göl) xarakterik əlamətlərinə görə fərqləndirir					

5. MƏNİ ƏHATƏ EDƏN TƏBİƏT

Məzmun xətti: Təbiət və biz

MƏQSƏD

- Coğrafi obyektləri cansız təbiət varlıqları kimi tanıyır (1.2.1.);
- Yaşadığı ərazidə coğrafi obyektləri (dağ, təpə, dərə, düzənlik, çay, göl) fərqləndirir (1.2.1.);
- Yaşadığı yerin coğrafi yerləşməsini təsvir edir (1.2.2.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 1.2.1.; İnf.: 1.2.1.; T-i.: 2.1.4.

Motivasiya:

Müəllim lövhədə MİMİO qurğusu vasitəsilə (qurğu olmadıqda şəkillər asır) ev şəklini çəkir və onun ətrafında daha nələrin olduğu şagirdlərlə araşdırılır.

MİMİO qurğusu vasitəsilə müəyyən coğrafi obyektlərin şəkilləri açılır.

Müəllim dərslik və digər məlumat mənbələrindən istifadə edərək şagirdləri minimumhazirə vasitəsilə yeni məlumatla tanış edir. Tədqiqat işi böyük qrupda davam etdirilir. Şagirdlər yaşadıkları yerdə mövcud olan cansız təbiət varlıqları haqqında danışirlar və ətraflarında olan cansız təbiət varlıqlarını çəkirlər. Şagirdlərlə tədqiqat işi cütlərdə aparıla bilər. Təqdim edilmiş şəkillərin içindən yaşadıkları mühitə uyğun olanları seçib, çəkdikləri evin ətrafında yapışdırmaq tapşırıla bilər.

Şagirdlər tərəfindən təqdimat edilir və məlumat mübadiləsi aparılır. Aşağıdakı suallar ətrafında müzakirə təşkil edilə bilər:

- Coğrafi obyektlər haqqında biz nə öyrəndik?
- Yaşadığımız yeri biz necə müəyyən edə bilərik?
- Sizin yaşadığınız yerdə hansı cansız obyektlər var?

Müzakirə nəticəsində aşağıdakı ümumiləşdirmə edilir:

Yaşadığımız yerlərdə coğrafi obyektlər mövcud olur. Coğrafi obyektlər cansız təbiət varlıqlarıdır. Coğrafi obyektlər yaşadığımız yeri müəyyən etməyə köməklik edir.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı: «Ətrafımda gördüyüm coğrafi obyektlər» — jurnallardan şəkillər kəsin.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

- Yeni bilikləri biz necə əldə etdik?
- Bizə yeni məlumatı öyrənməyə nə kömək etdi?

Qiymətləndirmə məqsədlərdən çıxarılan meyarlar üzrə aparılır.

6. CANSIZ TƏBİƏTDƏ HADİSƏLƏR

Məzmun xətti: Təbiət və biz

MƏQSƏD

- Cansız təbiət hadisələrini sadə şəkildə təsvir edir (1.1.1.);
- Cansız təbiətdə olan hadisələr arasında əlaqələri təsvir edir (1.1.1.).

İNTEQRASIYA: T-i.: 2.1.1., 2.1.4.; A-d.: 1.2.1.; Riy.: 5.2.1.; İnf.: 2.1.3.

Motivasiya:

Müəllim çətiri açır və başı üzərində tutur. Çətinin insana nə zaman lazım olduğu şagirdlərlə birlikdə müəyyənləşdirilir. Cansız təbiətdə daha hansı hadisələrin olduğu şagirdlərlə araşdırılır.

Müəllim dərslik və digər məlumat mənbələrindən istifadə edərək şagirdləri minimühazirə vasitəsilə yeni məlumatla tanış edir. Daha sonra şagirdlərlə iş iki variantda aparıla bilər:

I variant — Cütlərə yay və payız fəslinə aid şəkillər çəkmək və fəsillərin fərqli xüsusiyyətləri haqqında danışmaq tapşırılır.

II variant — Şagirdlərə onlara təqdim edilən müxtəlif şəkillərdən yalnız cansız təbiətdə baş verən hadisələr əks olunmuş şəkilləri seçmək və vərəqdə yapışdırmaq tapşırılır. İş kiçik qrup halında aparıla bilər.

Şagirdlər işlərini təqdim edə və aşağıdakı suallar ətrafında müzakirə keçirə bilərlər:

- Cansız təbiətdə hansı hadisələr baş verir?
- Cansız təbiətdə baş verən hadisələr haqqında biz nə öyrəndik?

Müzakirənin sonunda aşağıdakı nəticə əldə edilir:

Cansız təbiətdə müxtəlif hadisələr baş verir. Yağışın, qarın yağması, fəsillərin dəyişməsi, səhər, günorta, axşam, gecənin olması, küləyin əsməsi — bunlar hamısı cansız təbiətdə baş verən hadisələrdir. Bu hadisələr insan müdaxiləsi olmadan baş verir.

Şagirdlər MİMİO qurğusu vasitəsilə təqdim edilmiş şəkillərdən cansız təbiət varlıqlarını və cansız təbiətdə baş verən hadisələri ayırır.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı: «Günün vaxtlarının dəyişməsi» — mövzusunda şəkil çəkin.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

- Yeni bilikləri biz necə əldə etdik?
- Bizə yeni məlumatı öyrənməyə nə kömək etdi?

Qiymətləndirmə məqsədlərdən çıxarılan meyarlar üzrə aparılır.

7. ƏTRAFIMDA BAŞ VERƏN CANLI TƏBİƏT HADİSƏLƏRİ

Məzmun xətti: Təbiət və biz

MƏQSƏD

- Canlı təbiət hadisələrini sadə şəkildə təsvir edir (1.1.1.);
- Canlı təbiətdə olan hadisələr arasında əlaqələri təsvir edir (1.1.1.);
- Canlı təbiətdə olan hadisələri cansız təbiətdə olan hadisələrdən fərqləndirir (1.1.2.).

İNTEQRASIYA: T-i.: 2.1.1., 2.1.4.; A-d.: 1.2.1.; Riy.: 5.2.1.; İnf.: 2.1.3.

Motivasiya:

I variant:

MİMİO qurğusu vasitəsilə lövhədə şagirdlərə aşağıdakı sxem təqdim edilir (sözlərin əvəzinə şəkillər olmalıdır):

Yumurta —————> cücə —————> toyuq —————> yumurta —————> ???

Sxemdə nəyin əks olunduğu müəyyən edilir.

II variant:

Canlı təbiətdə baş verən hadisələri əks etdirən videomaterial təqdim olunur.

<<http://fermer.ru/node/27805>>

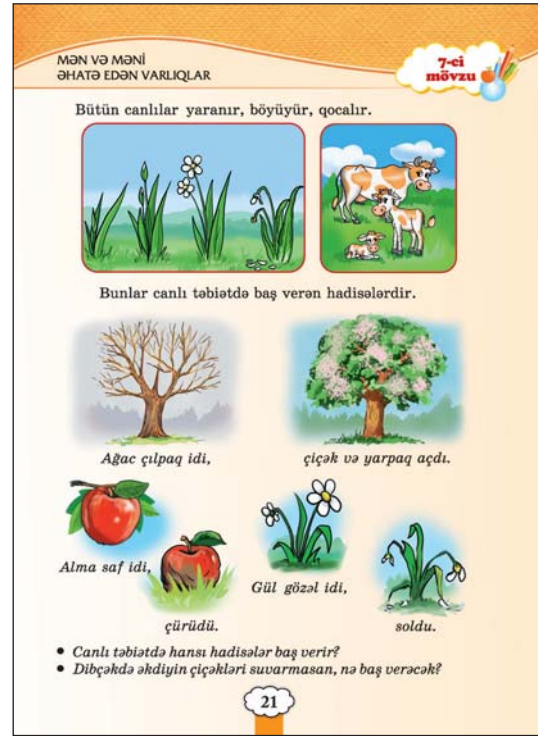
Videogörüntüdə nəyin əks olunduğu müəyyən edilir.

Müəllim dərslik və digər məlumat mənbələrindən (videofilmlərdən, internet resurslarından) istifadə edərək şagirdlərlə birlikdə canlı təbiətdə hansı hadisələrin baş verdiyini araşdırır. Şagirdlər canlı təbiətdə baş verən hadisələrin xüsusiyyətlərini tədqiqat işlərində müəyyənləşdirirlər. Müəllim əvvəlcədən hazırlanmış iki boşqaba tənzip (pambıq) qoyur və üzərinə hər hansı bir bitkinin toxumlarını tökür. Toxumlara su tökür. Şagirdlərə boşqablardan birini işıqlı və isti yerə, digərini isə qaranlıq yerə qoymağı təklif edir. Bir neçə gündən sonra yenidən toxumları sulamağın vacib olduğunu bildirir. Toxumlarda günlər ərzində hansı dəyişikliklərin baş verməsini izləmək tapşırılır. Günlər ərzində bitkidə baş verən dəyişiklikləri simvollar vasitəsilə müəllim tərəfindən hazırlanmış plakatda qeyd etmək tapşırılır.

↗ - böyüyüb ↘ - solub ——— - inkişaf etməyib

	<i>I gün</i>	<i>II gün</i>	<i>III gün</i>	<i>IV gün</i>	<i>V gün</i>	<i>VI gün</i>
						
						

Şagirdlər cütlərdə tədqiqat işini apara bilirlər. Şagirdlərə hər hansı bir canlı təbiət hadisəsini pantomima vasitəsilə nümayiş etdirmək tapşırıla bilər (misal üçün, pişik siçanı yeyir, bitki solur və s.)

Qrupda iş — şəkillərdən cansız və canlı təbiətə aid olanlarını seçmək təklif oluna bilər.

Şagirdlərin təqdimatları və məlumat mübadiləsi keçirilir. Müzakirələr aşağıdakı suallar ətrafında keçirilə bilər:

- Canlı təbiətdə hansı hadisələr baş verir?
- Canlı təbiətdə baş verən hadisələr haqqında biz nə öyrəndik?

Müzakirələr nəticəsində şagirdlərlə birlikdə nəticə çıxarılır və ümumiləşdirmələr edilir.

Canlı təbiətdə müxtəlif hadisələr baş verir. Toxumdan bitkinin cücərməsi, çiçəyin açması, canlıların qocalması, yırtıcı heyvanların otlayan heyvanlarla qidalanması və s. canlı təbiətdə baş verən hadisələrdir.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı: Həyatınızda müşahidə etdiyiniz hər hansı bir canlı hadisəni çəkin və onun haqqında danışın.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

- Yeni bilikləri biz necə əldə etdik?
- Bizə yeni məlumatı öyrənməyə nə kömək etdi?

Qiymətləndirmə üzrə meyarlar	I	II	III	IV	Ümumi nəticə
Canlı təbiət hadisələrini sadə şəkildə təsvir edir					
Canlı təbiətdə olan hadisələr arasında əlaqələri izah edir					
Canlı təbiətdə olan hadisələri cansız təbiətdə olan hadisələrdən fərqləndirir					

8. MƏN ƏTRAFIMI TƏMİZ SAXLAMALIYAM

Məzmun xətti: Təbiət və biz. Fərd və cəmiyyət

MƏQSƏD

- Yaşadığı mühitin təmiz saxlanmasının vacibliyini sadə şəkildə şərh edir (1.4.1.);
- Yaşadığı mühitin təmiz saxlanmasının sadə yollarını şərh edir və tətbiq edir (1.4.1.);
- Ətraf mühiti təmiz saxlamaq və qorumaq üçün birgəfəaliyyətin faydasını nümunələr əsasında izah edir (2.1.2.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 1.1.1., 1.2.1.; T-i.: 2.1.4.; İnf.: 1.2.1.

Motivasiya:

Müəllim sinfə təmiz su ilə dolu şüşə qab gətirir. Sonra müəllim bu suya rəng qatır. Suda hansı dəyişikliklərin baş verdiyi müəyyən edilir. Həmin suyun canlılar tərəfindən istifadə edilməsinin mümkün olub-olmadığına dair fikirlər dinlənilir.

Şagirdlərlə yaşadıkları mühitin təmiz saxlanmasına dair məlumatlar araşdırılır. Ətraf mühitin təmiz saxlanmasının yollarının müəyyən edilməsinə dair tədqiqat işlərini şagirdlər cütlərdə davam edirlər və «Bizim yaşamaq istədiyimiz gözəl təbiət» mövzusunda birgə şəkil çəkirlər, öz yoldaşlarından müsahibə ala bilirlər — «Yaşadığın mühiti təmiz saxlamaq üçün sən nə edə bilərsən?», təqdim edilmiş şəkillərdən təmiz və çirklə mühiti əks etdirən şəkilləri seçmək tapşırıla bilər. «Sakinlər yaşayan binaların ətrafı çox çirklənmişdi. Binada yaşayan böyüklər, uşaqlar, ərazini təmizləyən süpürgəçi, zibil daşıyan avtomobilin sürücüsü, sahə polisi ətrafı təmizləmək üçün nə edə bilirlər?»

Şagirdlərin təqdimatları və məlumat mübadiləsi keçirilir. Müzakirələr aşağıdakı suallar ətrafında keçirilə bilər:

- Ətraf mühit haqqında biz nə öyrəndik?
- Nə üçün ətraf mühiti təmiz saxlamaq vacibdir?
- Biz ətraf mühiti necə təmiz saxlaya bilərik?
- Birgəfəaliyyətin ətraf mühitin təmiz saxlanmasında nə kimi faydası var?

Aparılan müzakirələr nəticəsində şagirdlərlə aşağıdakı nəticə çıxarılır və ümumiləşdirmə edilir.

Cansız təbiəti çirkləndirərək insan həm özünə, həm də digər canlılara zərər yetirir. Biz hamımız təbiəti qorunalıyıq, təmiz saxlamalıyıq. Bu, hər birimizin borcudur. Təmiz təbiətdə canlılar rahat, sağlam yaşayıb, böyüyürlər.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı:

- 1.«Mən anama evimizi təmiz saxlamağa necə kömək edirəm?»;
2. «Mən ətraf mühitimi təmiz saxlamaq üçün nələr etməliyəm?» — mövzusunda danışmaq.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

- Yeni bilikləri biz necə əldə etdik?
- Bizə yeni məlumatı öyrənməyə nə kömək etdi?

Qiymətləndirmə məqsədlərdən çıxarılan meyarlar üzrə aparılır.

9. KOLLEKTİV NƏDİR

*Məzmun xətti: Fərd və cəmiyyət***MƏQSƏD**

- «Fərd», «ailə» və «kollektiv» anlayışlarını izah edir (2.1.1.);
- Ailədə və kollektivdə üzərinə düşən vəzifələri sadalayır (2.1.3.);
- Ailədə və kollektivdə üzərinə düşən vəzifələrin (işlərin) yerinə yetirilməsinin vacibliyini izah edir (2.1.2.).

İNTEQRASIYA: Riy.: 3.1.1.; Tex.: 1.3.2.; A-d.: 1.1.1., 1.2.1.; F-t.: 4.1.1.**Motivasiya:***I variant:*

Müəllim əvvəlcədən rəngli kartondan kəsilmiş müxtəlif fiqurları stolun 2 tərəfində düzür. Müəllim 4 şagirdi lövhəyə çağırır. Onlardan 3 nəfərini bir qrupda cəmləşdirir, digər şagirdi isə tək saxlayır. Həm qrupda olan şagirdlərə, həm də tək olan şagirdə eyni sayda rəngli fiqurlar verir, onları formalarına görə (üçbucaq, kvadrat, dairə) 3 qutuya (və ya 3 sellofan paketə) ayıraraq yığmağı tapşırır.

II variant:

Müəllim sinfə kəndir gətirir. 4 şagird lövhəyə çağırılır. Onlardan 3 nəfərini bir qrupda cəmləşdirir, digər şagirdi isə tək saxlayır. Şagirdlərə kəndir verilir. Kəndirin bir tərəfində 3, digər tərəfində isə 1 şagirdə kəndiri öz tərəflərinə dartmaq təklif edilir. Müəllimin işarəsi ilə hər tərəf kəndiri özünə tərəf dartır. Kəndiri daha çox özünə tərəf darta qalıb olur.

Verilmiş situasiyalarda kimlərin və nəyə görə qalıb olduqları araşdırılır, birgəfəaliyyətin faydası müəyyən edilir.

Müəllim dərslik və digər məlumat mənbələrindən istifadə edərək şagirdlərlə ailə və kollektiv anlayışlarını araşdırır. Ailədə və kollektivdə hər bir şəxsin üzərinə düşən vəzifələr və birgəfəaliyyətin faydası tədqiqat işlərində şagirdlər tərəfindən müəyyən edilir. Tədqiqat işi bütün sinflə «Təəssürlər torbası» üsulu vasitəsilə aparıla bilər. Bu üsuldən istifadə edərək kitabda olan şəklə təhlili keçirilir.

Şagirdlər kiçik qruplarda tədqiqatı davam edə bilərlər. Hər qrupa müəllim əvvəlcədən hissələrə kəsilmiş müxtəlif açıqcalar (açıqcanın əvəzinə pəzl, mozaika, hər hansı bir jurnaldan şəkil ola bilər) verir. Hər qrup verilən hissələrdən şəklə tam yığılmalıdır.

Yerində yetirilmiş işlərin təqdimatı keçirilir və məlumat mübadiləsi aparılır. Aşağıdakı suallar ətrafında müzakirələr təşkil edilir:

- Siz necə işlədiniz: fərdi, yoxsa kollektivdə?
- Kollektivdə işləməyin sizin üçün faydası nə oldu?
- Kollektiv haqqında nə öyrəndiniz?
- Ailənin insanlar üçün faydası nədir?

Müzakirələr əsasında nəticə çıxarılır və ümumiləşdirmə edilir:

9-cu mövzu MƏN VƏ MƏNİ ƏHATƏ EDƏN CƏMİYYƏT

KOLLEKTİV NƏDİR?

Mən tək yaşaya bilərəmmi?

Mənim ailəm var və biz bu gün gəzintiye getməyə hazırlaşırıq.

Salam! Taksi sifariş etmək istəyirəm.

Hər bir insan təklikdə fərddir. Lakin o, müxtəlif kollektivlərin* üzvü olur.

Kollektiv — ümumi bir məqsəd üçün birləşən insanların qrupu.

24

MƏN VƏ MƏNİ ƏHATƏ EDƏN CƏMİYYƏT **9-cu mövzu**

Atam böyük bir kollektivin üzvüdür. O, inşaat mühəndisidir.

Mənim anam da kollektivdə çalışır. O, xəstəxanada baş həkimdir.

Bacım da bir kollektivin üzvüdür. Onun müəllimləri və başqa yoldaşları var.

Şagird dostlarım və müəllimlərimlə birlikdə biz bir kollektivik.

- Ata, ana, bacı, qardaş — bunlar birlikdə nə adlanır?
- Ailədə bir-birinizə necə kömək edirsiniz?

25

Hər bir ayrı insan fərddir. Bir neçə insan ümumi bir fəaliyyəti (iş) həyata keçirdikdə onlara kollektiv deyirlər. Kollektiv müxtəlif növdə ola bilər: ailə, sinif, iş kollektivi, dərnek kollektivi, idman kollektivi və s. İnsan tək yaşaya bilməz. Ona yaşamaq və fəaliyyət göstərmək üçün müxtəlif kollektivlər lazımdır. Hər bir kollektivdə insan müxtəlif vəzifələri yerinə yetirir.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı: «Mən ailəmdə valideynlərimə hansı işlərində köməklik edirəm» — valideynlərinizdən müsahibə alın və cədvəli valideynlərinizin köməkliyi ilə doldurun.

Mənim fikirlərim	Valideynlərimin fikirləri

Refleksiya və qiymətləndirmə:

Qiymətləndirmə üzrə meyarlar	I	II	III	IV	Ümumi nəticə
«Fərd», «ailə» və «kollektiv» anlayışlarını izah edir					
Ailədə və kollektivdə üzərinə düşən vəzifələri sadalayır					
Ailədə və kollektivdə üzərinə düşən vəzifələrin (işlərin) yerinə yetirilməsinin vacibliyini izah edir					

10. AİLƏ BÜDCƏMİZ

Məzmun xətti: Fərd və cəmiyyət

MƏQSƏD

- «Ailənin büdcəsi» anlayışını sadə şəkildə izah edir (2.2.2.);
- Ailənin və ailə üzvlərinin xərclərini sadalayır (2.2.2.);
- Ailənin gəlir mənbəyini tanıyır (2.2.2.).

İNTEQRASIYA: Riy.: 1.3.5.; A-d.: 1.2.1., 3.1.3.; T-i.: 2.1.4.

Motivasiya:

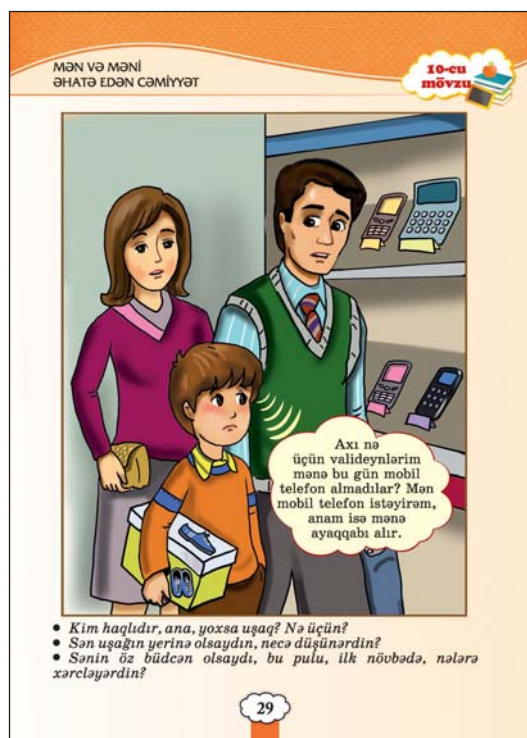
Müəllim şagirdlərə bir vəziyyəti danışır. «Ana 2 övladı ilə mağazaya getdi. Qızı dedi: «Mənə uşaq kitabı, rəngli qələm, don, bant, boyunbağı al». Oğlu dedi: «Ana, mənə dəftər, ayaqqabı, velosiped, oyuncaq maşın, tapança al». Ana bir qədər düşünəndən sonra qıza uşaq kitabı, oğluna isə ayaqqabı aldı». Danışılan situasiyaya dair şagirdlərin fikirləri dinlənir və onlara ailə budcəsi anlayışı açıqlanır.

Müəllim üçün məlumat!

Hər bir ailənin büdcəsi olur. Ailədə böyüklər işləyirlər və yerinə yetirdiyi işə görə əməkhaqqı alırlar (pul qazanırlar). Ailə üzvləri tərəfindən qazanın pul və onun xərclənməsi ailə budcəsini təşkil edir. Ailə budcəsindən pul ailə üzvlərinin, birinci növbədə, ən vacib olan ehtiyaclarının ödənilməsi üçün xərclənir.

Dərslik və digər məlumat mənbələrindən (videofilmlər, internet resursları) istifadə edərək şagirdlər ailə budcəsi haqqında məlumat əldə edirlər. Ailədə budcənin nələrə xərclənə biləcəyini tədqiqatlar vasitəsilə araşdırırlar. Tədqiqat fərdi aparıla bilər.

Şagirdlərə fərdi şəkildə ailədə valideynlər tərəfindən büdcənin nəyə xərcləndiyini çəkmək tapşırıla bilər.

Qruplarda tapşırıq verilə bilər — Müəllim tərəfindən verilmiş ssenariyə əsasən rollarda ailə büdcəsinin xərclənməsinə dair səhnəcik oynanılır.

Şagirdlər tərəfindən təqdimatlar edilir və məlumat mübadiləsi aparılır. Sual-lar vasitəsilə müzakirə keçirilir:

- Ailə büdcəsi haqqında biz nə öyrəndik?
- Ailə büdcəsi necə yaranır və necə xərclənir?
- Ailə büdcəsini necə düzgün istifadə etmək olar?

Müzakirəyə əsasən şagirdlərlə nəticə çıxarılır və ümumiləşdirmə edilir:

Valideynlərin qazandığı əməkhaqqı ailə büdcəsini təşkil edir. Bu büdcə, ilk növbədə, vacib olan ehtiyacların ödənilməsinə xərclənir. Büdcə qənaətlə xərclənməlidir.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı: Ailə büdcəsinin, ilk növbədə, nəyə xərclənməsi haqqında valideynlərlə müsahibə aparın.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

- Yeni bilikləri biz necə əldə etdik?
- Bizə yeni məlumatı öyrənməyə nə kömək etdi?

Qiymətləndirmə üzrə meyarlar	I	II	III	IV	Ümumi nəticə
«Ailənin büdcəsi» anlayışını sadə şəkildə izah edir					
Ailənin və ailə üzvlərinin xərclərini sadalayır					
Ailənin gəlir mənbəyini tanıyır					

11. İSTİFADƏ ETDİYİMİZ PUL VAHİDLƏRİ

*Məzmun xətti: Fərd və cəmiyyət***MƏQSƏD**

- Azərbaycan Respublikasının pul nişanlarını tanıyır və onları bir-birindən fərqləndirir (2.2.3.);
- Azərbaycan Respublikasının pul nişanlarının funksiyasını izah edir (2.2.3.).

İNTEQRASIYA: Riy.: 3.1.1.; T-i.: 2.1.4.; A-d.: 1.2.1., 1.2.2.**DƏRSİN TİPİ:** deduktiv**İŞ FORMALARI:** böyük qrupda iş, kiçik qruplarda iş**İŞ ÜSULLARI:** beyin həmləsi, kiçik qrupda müzakirə, şəkillər üzrə təsnifat**RESURSLAR:** dərslik, uşaq ensiklopediyası, pul nişanları, internet resursları**Motivasiya:**

Müəllim aşağıdakı balaca tapmacanı şagirdlərə söyləyir:

- 1) İnsanlar onları alanda sevinirlər;
- 2) İnsanlar onlarla istədiyi hər hansı əşyanı ala bilirlər;
- 3) Yüngüldürlər.

• Söhbət nədən gedir?

• Azərbaycan Respublikasında istifadə olunan pul nişanları haqqında nə bilirsiniz?

Tədqiqat sualı:

• Azərbaycanda pul nişanları hansılardır və onlar nə üçün lazımdır?

Tədqiqatın aparılması:

Müəllim dərslik və digər məlumat mənbələrindən (videofilmlər, internet resursları) istifadə edərək şagirdləri minimühazirə vasitəsilə yeni məlumatla tanış edir. Şagirdlər kiçik qruplarda tədqiqatı davam edə bilirlər.

I qrupun tapşırığı:

Ana qızı üçün 5 manata albom və rəngli karandaşlar, 5 manata isə uşaq kitabı aldı. Ana kassaya nə qədər pul ödədi? Kassaya pul ödəmək üçün hansı pul vahidindən istifadə etdi?

Ödənilən məbləği hesablayın:

___	___	=	___
-----	-----	---	-----

Ödənilən pul vahidlərini seçin.

II qrupun tapşırığı:

Müəllim şagirdlərə 20 qəpik pul verir və onları dəftər, pozan, sadə qələm almaq üçün bölüşdürməyi təklif edir.

Pulları aşağıdakı kimi bölüşdürün:

Dəftər — 10 qəpik

Pozan — 5 qəpik

Sadə qələm — 5 qəpik

III qrupun tapşırığı:

Pulu harada istifadə edə bilərik? Şəkilləri çəkin.

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi:

• Azərbaycanda istifadə edilən pullar haqqında biz nə öyrəndik?

11-ci mövzu MƏN VƏ MƏNİ ƏHATƏ EDƏN CƏMİYYƏT

İSTİFADƏ ETDİYİMİZ PUL VAHİDLƏRİ

İkisi də puldur. Bəs onların fərqi nədir?

Hər pul nişanının öz rəqəm göstəricisi var.

- Azərbaycan Respublikasının bütün pul nişanlarının əks tərəfində nə təsvir olunub?

Azərbaycanın pul vahidi manatdır.

Kağız pul nişanları

30

MƏN VƏ MƏNİ ƏHATƏ EDƏN CƏMİYYƏT **11-ci mövzu**

Metal pul nişanları

Azərbaycan Respublikasının kağız pul nişanlarının üzərində müxtəlif təsvirlər var.

Məsələn, 1 manat boz rəngdədir, onun üstündə milli musiqi alətləri: tar, kamança və dəfin təsviri var.

İnsanlar qidaya, geyimə, mənzillərində istifadə etdikləri işığa, suya, təbii qaza və digər ehtiyaclarına görə pul ödəyirlər.

- Azərbaycan Respublikasının kağız pul nişanları hansı rəngdədir və onların üzərində hansı təsvirlər var?
- Azərbaycan Respublikasının kağız pul nişanlarından ən kiçiyi hansıdır?

31

- Pullar nə üçün lazımdır?
- Hansı pul nişanlarını tanıyırsınız?
- Pul nişanları bir-birindən nə ilə fərqlənir?

Nəticələrin çıxarılması və ümumiləşdirmə:

Müəllim şagirdlərlə birlikdə tədqiqat sualına və fərziyyələrə qayıdır. Azərbaycanın pul vahidi manatdır. Azərbaycanda:

- 1, 3, 5, 10, 20, 50 qəpik;
- 1, 5, 10, 20, 50, 100 manat pul nişanlarından istifadə olunur.

Pul vasitəsilə insanlar öz ehtiyaclarını ödəyirlər.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı: Müxtəlif pul vahidlərini çəkin.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

- Yeni bilikləri biz necə əldə etdik?
- Bizə yeni məlumatı öyrənməyə nə kömək etdi?

Qiymətləndirmə üzrə meyarlar	I	II	III	IV	Ümumi nəticə
Azərbaycan Respublikasının pul nişanlarını tanıyır					
Azərbaycan Respublikasının pul nişanlarını bir-birindən fərqləndirir					
Azərbaycan Respublikasının pul nişanlarının funksiyasını izah edir					

12. DÖVLƏTİMİZİN RƏMZLƏRİ

*Məzmun xətti: Fərd və cəmiyyət***MƏQSƏD**

- Azərbaycan Respublikasının Dövlət rəmzlərini (gerb, bayraq, himn) sadalayır və onları bir-birindən fərqləndirir (2.3.1., 2.3.2.);
- Azərbaycan Respublikasının Dövlət himnini oxuyur (2.3.3.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 1.2.1., 1.2.2.; T-i.: 2.1.4.; Tex.: 1.3.4., 1.3.5., 1.3.6.**Motivasiya:**

Müəllim maqnitofonda (və ya internet resursdan <<http://mp3.mid.az/mp3/19083>>) Dövlət himninin musiqisini səsləndirir. Həmin musiqinin nə olduğu və digər musiqilərdən nə ilə fərqləndiyi şagirdlərlə araşdırılır.

Müəllim üçün məlumat!

Azərbaycan himni dövlətimizin rəmzidir. Dövlətimizin bayrağı, gerbi kimi rəmzləri də var.

Müəllim dərslik və digər məlumat mənbələrindən (videofilmlər, internet resursları) istifadə edərək şagirdlərlə birlikdə dövlət rəmzlərini müəyyən edir. Hər bir dövlət rəminin bir-birindən nə ilə fərqləndiyi şagirdlər tərəfindən tədqiqat işi zamanı araşdırılır. Tədqiqat işi qrup şəklində həyata keçirilə bilər və aşağıdakı tapşırıqlar verilə bilər.

I qrupun tapşırığı:

Azərbaycan Respublikasının bayrağını və gerbini çəkin və rəngləyin.

II qrupun tapşırığı:

Rəngli kağızlardan Azərbaycan Respublikasının bayrağını düzəldin.

III qrupun tapşırığı:

Təsəvvür edin ki, sinfiniz balaca ölkədir. Ölkənizin bayrağını yaradın. Bayrağı rəngləyin.

Şagirdlər təqdimat edirlər və məlumat mübadiləsi təşkil olunur. Müzakirə aşağıdakı suallar ətrafında təşkil oluna bilər:

- Azərbaycan Respublikasının Dövlət rəmzləri haqqında nə öyrəndik?
- Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağının rənglərinin mənası nədir?
- Azərbaycan Respublikasının Dövlət himninin sözləri və musiqisi kim tərəfindən yazılıb?

Şagirdlərlə birlikdə aparılan müzakirələr nəticəsində aşağıdakı nəticə çıxarılır və ümumiləşdirmə edilir:

Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı, gerbi, himni dövlətin rəmzləridir. Dövlət rəmzlərinə hörmətlə yanaşmalıyıq. Bu rəmzlər vasitəsilə ölkəmizi hər hansı bir yarışmada tanıdırıq.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı: Azərbaycanın himnini öyrənin.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

- Yeni bilikləri biz necə əldə etdik?
- Bizə yeni məlumatı öyrənməyə nə kömək etdi?

Qiymətləndirmə məqsədlərdən çıxarılan meyarlar üzrə aparılır.

13. MƏN MƏKTƏBDƏ VƏ SİNİFDƏ HANSI QAYDALARA ƏMƏL ETMƏLİYƏM

Məzmun xətti: Fərd və cəmiyyət. Mənəviyyət

MƏQSƏD

- Məktəbin və sinfin daxili nizam-intizam qaydalarını sadalayır (2.4.1.);
- Məktəbin və sinfin etiketindən kənar davranışları fərqləndirir (3.1.2.);
- Məktəbin və sinfin daxili nizam-intizam qaydalarına riayət edir (2.4.1.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 1.2.1.; İnf.: 1.1.1., 2.2.1.; F-t.: 4.1.1.; T-i.: 2.1.4.

Motivasiya:

I variant: Lövhədə 2 şəkil asılır: 1 — bir kitabı müxtəlif tərəflərə dartan 3 nəfər insan; 2 — iki nəfər ucadan danışır, ətrafdakılar qulaqlarını bağlayıb.

II variant: Müəllim şagirdlərə aşağıdakı vəziyyəti danışır: «1a1 sinfinin şagirdləri tənəffüsdə bir-birini itələyirlər. Partaların üstündə şəkil çəkirlər. 1a2 sinfinin şagirdləri tənəffüsdə gülləri sulayır, lövhəni təmizləyir, divar qəzetlərini oxuyurlar».

Təqdim edilmiş vəziyyətlərə dair şagirdlərin fikirləri soruşulur. Şagirdlər təqdim edilmiş vəziyyətlərdə qaydaların olub-olmamasını söyləyirlər.

Şagirdlər dərslik və digər məlumat mənbələrindən istifadə edərək məktəbdə və sinifdə mövcud olan qaydalar haqqında məlumat alırlar. Məktəbdə və sinifdə mövcud olan qaydalara dair tədqiqat işi qruplarda davam etdirilə bilər.

I qrup — Sinifdə və məktəbdə hansı qaydalara riayət etmək lazımdır? Onları qeyd edin.

II qrup — Sadalananlardan hansı məktəb qaydalarına aiddir? Onları qeyd edin.

III qrup — Rollarda (müəllimin ssenarisi əsasında ola bilər) sinifdə qaydaların pozulmasını nümayiş etdirin.

IV qrup — Rollarda (müəllimin ssenarisi əsasında ola bilər) sinifdə qaydalara riayət olunmasını nümayiş etdirin.

Qruplar təqdimat edirlər və məlumat mübadiləsi keçirilir. Suallar ətrafında müzakirə təşkil olunur:

- Məktəbdə və sinifdə olan qaydalar haqqında biz nə öyrəndik?
- Məktəb və sinifdə olan qaydalar hansılardır?

Müzakirələrə əsasən şagirdlərlə birlikdə nəticələr çıxarılır və ümumiləşdirmələr edilir.

Həyatda insan müxtəlif qaydalara riayət etməlidir. Məktəbdə və sinifdə nizam-intizam qaydaları var. Qaydalar bizə bütün işləri vaxtında və səmərəli yerinə yetirməyə, ətraf mühiti təmiz saxlamağa, müxtəlif təhlükəli vəziyyətlərdən özümüzü qorumağa və s. kömək edirlər.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı:

«Dərsə vaxtında gəlmək», «Məktəbdə mobil telefondan istifadə etməmək», «Dərslərə hazırlıqlı gəlmək» — qaydalara aid simvollar çəkin.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

- Yeni bilikləri biz necə əldə etdik?
- Bizə yeni məlumatı öyrənməyə nə kömək etdi?

Qiymətləndirmə məqsədlərdən çıxarılan meyarlar üzrə aparılır.

14. MƏNİM HÜQUQLARIM

*Məzmun xətti: Fərd və cəmiyyət***MƏQSƏD**

- Öz hüquqlarını (sağlam olmaq, kollektivdə öz sözünü demək, təhsil almaq, istirahət etmək) sadalayır (2.4.2.);
- Öz hüquqlarını (sağlam olmaq, kollektivdə öz sözünü demək, təhsil almaq, istirahət etmək) təsvir edir (2.4.2.);
- Sağlam olmaq, kollektivdə öz sözünü demək, təhsil almaq, istirahət etmək kimi hüquqlarını müəyyən edir (2.4.2.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 1.2.1., 1.2.3.; İnf.: 2.2.1.; F-t.: 4.1.1.**Motivasiya:***I variant*

- Uşaqlara yaşayıb böyümək üçün nələr lazımdır?
- Bu tələbat və ehtiyacların ödənilməsini bir sözlə necə adlandırı bilərik?

Müəllim şagirdlərin fikirlərini dinləyir və uşaq hüquqları anlayışını daxil edir.

Müəllim üçün məlumat!

Tədqiqat sualından əvvəl müəllim şagirdlər üçün yeni olan anlayışı daxil edir:

Uşaq hüquqları — uşaqlara yaşayıb və böyümək üçün vacib olan ehtiyac və tələbatların ödənilməsidir.

Dərslik və digər məlumat mənbələrindən (videofilmlər, internet resursları) istifadə edərək şagirdlərlə birlikdə «uşaq hüquqları nədir?» mövzusu araşdırılır. Uşaqların hansı hüquqlara malik olduqlarına dair tədqiqat işini şagirdlər kiçik qruplarda səhnələşdirmə vasitəsilə davam edə bilərlər. Müəllim hər qrupa kağızda əvvəlcədən hazırlanmış ssenarini verir və şagirdlər arasında rolları bölüşdürür. Hər bir qrup işi təqdim etdikdən sonra müəllim sinfə aşağıdakı sualla müraciət edə bilər:

- Bu qrupun təqdimatında hansı uşaq hüququ əks olunmuşdur?

I qrup (təhsil hüququ) — əsas rollar: ana, ata, nənə, məktəbə gedən şagird, bağçaya gedən kiçik bacısı;

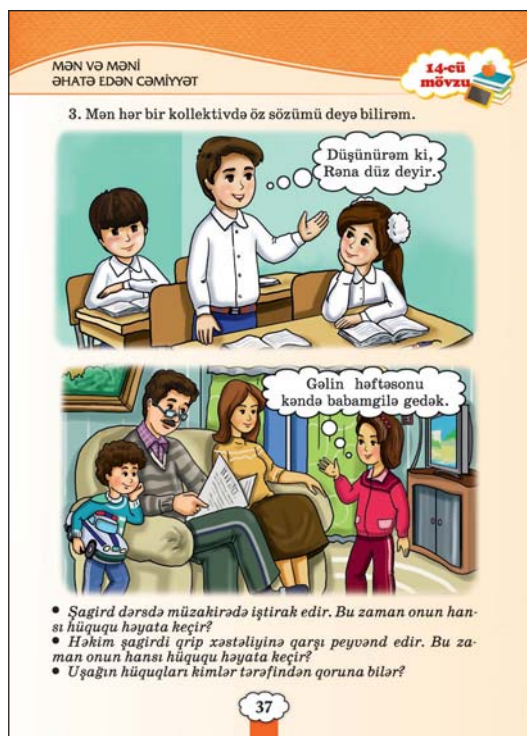
II qrup (sağlam olmaq hüququ) — əsas rollar: ana, ata, nənə, həkim, tibb bacısı;

III qrup (istirahət etmək hüququ) — əsas rollar: qız, ata, ana, xala, xalanın uşağı;

IV qrup (öz sözünü demək) — əsas rollar: müəllim, 2 qız şagirdi, 2 oğlan şagirdi.

Şagirdlər işlərini təqdim edirlər və məlumat mübadiləsi keçirilir. Suallar əsasında müzakirə təşkil edilir:

- Bu gün biz nə öyrəndik?
- Hansı uşaq hüquqları ilə tanış olduq?

- Uşaq hüquqlarını bilmək uşaqlara nə üçün lazımdır?

Şagirdlərlə birlikdə nəticələr çıxarılır və ümumiləşdirmə edilir.

Cəmiyyətdə hər bir uşağın təhsil almaq, istirahət etmək, öz sözünü demək və s. hüquqları var. İnsanların hüquqları onların tələbatlarını əks etdirir. Dövlət uşaqların hüquqlarını qoruyur, onların qayğısına qalır. Hər bir uşaq öz hüquqlarını bilməlidir.

Dərstdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı: Uşaqların hüquqlarına aid şəkil çəkin.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

- Yeni bilikləri biz necə əldə etdik?
- Bizə yeni məlumatı öyrənməyə nə kömək etdi?

Qiymətləndirmə üzrə meyarlar	I	II	III	IV	Ümumi nəticə
Öz hüquqlarını (sağlam olmaq, kollektivdə öz sözünü demək, təhsil almaq, istirahət etmək) sadalayır					
Öz hüquqlarını (sağlam olmaq, kollektivdə öz sözünü demək, təhsil almaq, istirahət etmək) təsvir edir					
Sağlam olmaq, kollektivdə öz sözünü demək, təhsil almaq, istirahət etmək kimi hüquqlarını müəyyən edir					

15. MƏN İNSANLARIN ƏHATƏSİNDƏ

*Məzmun xətti: Mənəviyyat***MƏQSƏD**

- Salamlaşmaq, özünü təqdim, müraciət, müraciətə cavab, xudahafizləşmək qaydalarına əməl edir (3.1.1.);
- Etiketdən kənar davranışları fərqləndirir (3.1.2.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 1.2.2., 3.1.4.; İnf.: 1.1.1., 2.2.1.**Motivasiya:**

- «Salam», «Çox sağ ol», «Təşəkkür edirəm», «Sağ ol» — bunlar necə sözlərdir? Şagirdlər bu sözlərdən insanların bir-biri ilə ünsiyyətdə olduğu zaman istifadə etdiklərini söyləyə bilirlər.

Müəllim dərslik və digər məlumat mənbələrindən istifadə edərək şagirdləri etiket davranışları ilə tanış edir. Şagirdlər kiçik qruplarda tədqiqatı davam etdirərək insanlarla ünsiyyətdə olarkən hansı sözlərdən istifadə etməyin vacib olduğuna dair araşdırma aparırlar. Hər qrupa kiçik mətnlər və zərfin içində sözlər verilə bilər. Verilmiş sözləri mətnə lazım olan hissəyə yazmaq tapşırıla bilər. Mətn əvvəlcədən müəllim tərəfindən hazırlanır.

I qrupun tapşırığı: (zərfin içində olan sözlər: zəhmət olmasa, buyur, çox sağ ol, nuş olsun);

II qrupun tapşırığı: (zərfin içində olan sözlər: salam, mənim adım, tanış olmağıma çox şadam);

III qrupun tapşırığı: (zərfin içində olan sözlər: zəhmət olmasa, böyük məmnuniyyətlə, çox sağ ol);

IV qrupun tapşırığı: (zərfin içində olan sözlər: bağışla, üzr istəyirəm, narahat olma). Şagirdlər tərəfindən təqdimatlar edilir və məlumatın mübadiləsi keçirilir. Suallar ətrafında müzakirə təşkil olunur:

- Bu gün biz nə öyrəndik?
- Hansı sözlər insanların bir-biri ilə ünsiyyətini asanlaşdırır və yaxşılaşdırır?
- Bu sözlərdən istifadə etməsək nə baş verər?

Şagirdlərlə birlikdə nəticələr çıxarılır və ümumiləşdirmə aparılır.

İnsanlar bir-biri ilə ünsiyyətdə olduqda mədəni sözlərdən istifadə etməlidirlər. Bu sözlərə salam, sağ ol, buyurun, zəhmət olmasa, bağışlayın, xahiş edirəm və s. aiddir. Bu sözlər insanların bir-biri ilə ünsiyyətini yaxşılaşdırır və insanlar bir-birini daha yaxşı başa düşürlər.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı: Baba, salam, kənd, çox sağ ol, alma, buyur — sözlərdən istifadə edərək cümlələr qurun.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

- Yeni bilikləri biz necə əldə etdik?
- Bizə yeni məlumatı öyrənməyə nə kömək etdi?

Qiymətləndirmə məqsədlərdən çıxarılan meyarlar üzrə aparılır.

16. MƏN NECƏ YAXŞI İNSAN OLA BİLƏRƏM

*Məzmun xətti: Mənəviyyat***MƏQSƏD**

- İnsanın müsbət xüsusiyyətlərini sadalayır (3.2.1.);
- Düzlük, doğruluq, çalışqanlıq, səmimilik kimi mənəvi keyfiyyətləri sadə şəkildə şərh edir (3.2.1.);
- Düzlük, doğruluq, çalışqanlıq, səmimilik kimi mənəvi keyfiyyətləri bir-birindən fərqləndirir (3.2.1.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 2.2.4.; Riy.: 5.1.1., 5.1.2.; İnf.: 1.1.1.**Motivasiya:**

Ülvi daim yalan danışır. Dərslərini yerinə yetirməkdə tənbellik edir. Sınıf yoldaşları ilə dostluq edə bilmir.

Rasim etdiklərini etiraf edə bilir. Dərstdən gəldikdə vaxtında ev tapşırıqlarını yerinə yetirir. Dərslərini bitirməyincə oynamağa qalxmır. Dostları onu çox istəyir. Şagirdlərdən iki uşağdan hansına daha çox rəğbət bəslədikləri soruşula bilər.

Şagirdlər ikinci uşağda yaxşı keyfiyyətlərin olmasını söyləyirlər.

Şagirdlər dərslik və digər məlumat mənbələrindən (videofilmlər, internet resursları) istifadə edərək insanın yaxşı keyfiyyətləri haqqında məlumatla tanış olurlar. Yaxşı insan olmaq üçün məhz hansı keyfiyyətlərin lazım olmasına dair tədqiqat işləri aparırlar. Tədqiqat işi bütün siniflə aparıla bilər. Müəllim şagirdlərlə birlikdə qeyd edilmiş düzgünlük, səmimilik, çalışqanlıq ə aid atalar sözlərinin hər birinin mənasının təhlilini apara bilər.

Müəllim qruplarda tədqiqat işini aparmaq üçün kiçik mətnlər təqdim edə bilər. Şagirdlər həmin mətnlərdə olan yaxşı keyfiyyətlərin altından xətt çəkirlər və saylarını yazırlar.

Şagirdlər işlərini təqdim edirlər və məlumatın mübadiləsi keçirilir. Məlumatın müzakirəsi aşağıdakı suallar ətrafında keçirilir:

- Bu gün biz nə öyrəndik?
- İnsanların hansı keyfiyyətləri ilə tanış olduq?
- Düzlük, doğruluq, çalışqanlıq, səmimilik insanlara nə üçün lazımdır?

Müzakirələr nəticəsində şagirdlərlə birlikdə nəticələr çıxarılır və ümumiləşdirmə aparılır.

Hər bir insan başqa insanlarla ünsiyyətdə olduqda düz danışmalı, səmimi olmalıdır. İnsan hər bir işində çalışqan olmalıdır. Bunlar insanın mənəvi keyfiyyətləridir. Bu keyfiyyətlərin insanda olması onun insanlarla münasibətini yaxşılaşdırır və yaxşı insan olmağa köməklik edir.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı: Ətrafınızda tanıdığınız yaxşı insanların adlarını yazın. «Nəyə görə onlar yaxşı insanlardır?» sualı üzərində düşünün və seçiminizi əsaslandırın.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

- Yeni bilikləri biz necə əldə etdik?
- Bizə yeni məlumatı öyrənməyə nə kömək etdi?

Qiymətləndirmə məqsədlərdən çıxarılan meyarlar üzrə aparılır.

17. ÜNSİYYƏTƏ MANE OLAN XÜSUSİYYƏTLƏR

*Məzmun xətti: Mənəviyyat***MƏQSƏD**

- Yalançılıq, paxıllıq, xəbərçilik kimi mənfi xüsusiyyətləri sadalayır və sadə şəkildə izah edir (3.2.2.);
- Yalançılıq, paxıllıq, xəbərçilik kimi mənfi xüsusiyyətlərə münasibət bildirir (3.2.2.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 1.1.2., 2.2.1., 2.2.4.; Riy.: 5.1.1., 5.1.2.; İnf.: 1.1.1.**Motivasiya:**

Lövhədə aşağıdakı sözlər qeyd oluna bilər: yalançılıq, paxıllıq, xəbərçilik

Şagirdlər qeyd olunmuş sözlərə dair fikirlərini söyləyirlər. Şagirdlər tərəfindən qeyd olunmuş sözlərin insanın mənfi, pis xüsusiyyətləri (xasiyyəti) olduğu qeyd oluna bilər.

Müəllim dərslik və digər məlumat mənbələrindən istifadə edərək şagirdləri insanın mənfi xüsusiyyətləri haqqında məlumatla tanış edir. Şagirdlər insanın mənfi xüsusiyyətlərinin ətrafdakılarla ünsiyyətə necə təsir etməsinə dair tədqiqat işini «Təəssüratlar torbası» üsulundan istifadə edərək kitabda olan şəkillərə əsasən bütün kollektivlə davam edə bilərlər.

Müəllim şagirdlərlə tədqiqatı aparmaq üçün kiçik qruplarda kiçik əhvalatlar verərək suallar vasitəsilə araşdırılmasını təklif edə bilər.

Şagirdlər təqdimatlar edir və məlumat mübadiləsi keçirilir. Suallar əsasında müzakirələr təşkil edilir:

- Bu gün biz nə öyrəndik?
- Yalançılıq, paxıllıq, xəbərçilik insanın necə xüsusiyyətləridir (keyfiyyətləridir)?
- Bu xüsusiyyətləri (keyfiyyətləri) olan insanlara ətrafdakıların münasibəti necə olur? Niyə?

- Bir-birimizlə münasibətlərimizin daim yaxşı olması üçün biz nə edə bilərik?

Müzakirələrə əsasən şagirdlərlə nəticələr çıxarılır və ümumiləşdirmə aparılır.

İnsanın yalançılıq, paxıllıq, xəbərçilik kimi xüsusiyyətləri mənfi xüsusiyyətlərdir. Bu xüsusiyyətlərin insanda olması onun insanlarla münasibətini çətinləşdirir. Ətrafdakı insanlar onu yaxşı qəbul etmir.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı: «İnsanlarla ünsiyyətimi mən daha necə yaxşılaşdırı bilərəm?» — bir neçə fikir yazın.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

- Yeni bilikləri biz necə əldə etdik?
- Bizə yeni məlumatı öyrənməyə nə kömək etdi?

Qiymətləndirmə məqsədlərdən çıxarılan meyarlar üzrə aparılır.

18. DİN

Məzmun xətti: Mənəviyyat

MƏQSƏD

- İbadətgahlar, nişanlar, dini kitablar, əşyaları tanıyır (3.3.1.);
- İbadətgahlar, nişanlar, dini kitablar, əşyaları fərqləndirir (3.3.1.);
- İslam, xristianlıq, iudaizm dinləri haqqında ilkin təsəvvürlərini sadə şəkildə izah edir (3.3.2.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 1.2.1., 3.1.4.; T-i.: 2.1.4.; İnf.: 1.1.1.

Motivasiya:

Şagirdlərin diqqəti kitabda təsvir olunan ibadətgahlara yönəldilir.

Sual verilir — Burada nə görürsünüz? Təsvirlərə aid şagirdlərin fikirləri dinlənir. Şagirdlər deyə bilmədiyi halda təsvirlərdə hansı ibadətgahın təsvir olunduğu müəllim tərəfindən söylənilir.

Müəllim dərslik və digər məlumat mənbələrindən (videofilmlər, internet resursları) istifadə edərək şagirdlərə din haqqında məlumat verir. Dini rəmzlərə — ibadətgahlar, nişanlar, dini kitablar, əşyalara aid tədqiqat aparır. Tədqiqatı şagirdlər kiçik qruplarda davam edə bilirlər.

I və II qrupun tapşırığı: Müxtəlif şəkillərdən islam, xristianlıq, iudaizm dininə aid olanları seçin.

III və IV qrupun tapşırığı: Zərfin içində qruplara sözlər verilir: hekayə, Quran, canamaz, islam, bayraq, günəş, sinaqoq, Bibliya, təbiət. Verilmiş sözlərdən dinə aid olan sözləri seçin və sözlərdən istifadə edərək cümlələr qurun.

Şagirdlər təqdimatlar edir və məlumat mübadiləsi keçirilir. Suallar əsasında müzakirələr təşkil edilir:

- Bu gün biz din haqqında nələri öyrəndik?
- Dinlərin hansı rəmzləri var?
- İslam dini insanları nəyə səsləyir?
- İslam dinində namaz qılanda nələrdən istifadə edilir?

Müzakirələrə əsasən şagirdlərlə nəticələr çıxarılır və ümumiləşdirmə aparılır.

Din — insanın daxili aləmindən, mənəvi tələbatından doğan Allaha inamdır. Müsəlmanların dini islamdır. Quran islam dininin müqəddəs kitabıdır. İslam dini insanları düzlüyə, halallığa, elmə, sülhə səsləyir.

Ev tapşırığı: İslam dininə aid şəkillər çəkin.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

- Dərsdə sizin üçün ən maraqlı nələr oldu?
- Dərsdə nədə çətinlik çəkdiniz?

Qiymətləndirmə məqsədlərdən çıxarılan meyarlar üzrə aparılır.

19. MƏNİM ƏTRAFDAKILARLA MÜNASİBƏTİM

Məzmun xətti: Fərd və cəmiyyət. Mənəviyyat

MƏQSƏD

- Böyüklərə hörmət, kiçiklərə və xəstələrə qayğı haqqında təsəvvürlərini ifadə edir (3.4.1.);
- Hörmət və qayğı əsasında qurulan birgəfəaliyyətin faydasını nümunələr əsasında izah edir (2.1.2.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 2.2.4., 3.1.5.;

Tex.: 1.3.4., 1.3.6.; F-t.: 2.1.1., 4.1.1.

Motivasiya:

Müəllim şagirdlərə kiçik situasiya danışır: «Baba xəstələnmişdir. O, nəvədən xahiş etdi ki, ona su gətirsin. Nəvə babaya dedi: «Eh, baba, mən indi televizorda cizgi filminə baxıram. Baxıb sonra gətirərəm». Şagirdlər nəvənin hərəkətinə dair fikirlərini bildirirlər.

Şagirdlər xəstə, qoca adamlara qayğı ilə yanaşmağın vacib olduğunu bildirirlər.

Şagirdlər dərslik və digər məlumat mənbələrindən istifadə edərək ətraflarında olan insanlara qayğının göstərilməsinə aid məlumat toplayırlar. Şagirdlər kiçik qruplarda ətrafdakı insanlara hörmət və qayğı ilə yanaşmağın əhəmiyyətinə aid arşdırmalar apara bilirlər.

I qrup – «Hörmət», «qayğı», «borc» sözlərindən istifadə edərək cümlələr qurun.

II qrup – Müəlliminizə onun sizə olan qayğısına dair təşəkkür məktubu yazın və açıqca şəkildə tərtib edin.

III qrup – Qayğını ifadə edən aşağıdakı hərəkətləri pantomima (əl, üz hərəkətləri ilə) vasitəsilə göstərin:

- Yoldaşının saçını daramaq;
- Yoldaşına gödəkcəni geyinməyə köməklik etmək;
- Körpəni yedizdirmək;
- Anaya çiçək hədiyyə etmək;
- Xəstələnmiş bacıya çay gətirmək.

Şagirdlər təqdimatlar edir və məlumat mübadiləsi keçirilir. Suallar əsasında müzakirə təşkil edilir:

- Bu gün biz nə öyrəndik?

- Ətrafdakılara hörmətlə yanaşmaq nə deməkdir?

– İnsanlar bir-birinə nəyə görə hörmətlə, qayğı ilə yanaşmalıdırlar?

Müzakirəyə əsasən şagirdlərlə birlikdə nəticələr çıxarılır və ümumiləşdirmə aparılır.

İnsanlar həm özünə, həm də ətrafdakılara hörmətlə, qayğı ilə yanaşdıqda problemləri daha asan həll edirlər, özlərini daha xoşbəxt hiss edirlər.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı:

«Mənim qayğıkeş valideynlərim» – mövzusunda valideynlərinizə məktub yazın.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

- Yeni bilikləri biz necə əldə etdik?
- Bizə yeni məlumatı öyrənməyə nə kömək etdi?

	Qiymətləndirmə üzrə meyarlar							Ümumi nəticə
	Tapşırığın tam yerinə yetirilməsi	Fəal dinləmə	Birgə iş	Yaradı- cılıq	Əlavələr			
					Suallar	Cavablar	Digər qrupa əlavələr	
I qrup								
II qrup								
III qrup								
IV qrup								

20. MƏNİM SAĞLAMLIĞIM

Məzmun xətti: Sağlamlıq və təhlükəsizlik. Təbiət və biz

MƏQSƏD

- Sağlam həyat tərzinin şərtlərini sadalayır (4.1.1.);
- Sağlam həyat tərzinin şərtlərinə aid nümunələr gətirir (4.1.1.);
- Sağlam və sağlam olmayan həyat tərzlərini müəyyən edir (4.1.1.);
- Evin, həyətin, sinfin, havanın, suyun təmiz saxlanması üçün vacibliyini sadə şəkildə şərh edir (1.4.1.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 1.2.1., 3.1.4.;
İnf.: 2.1.3.; Riy.: 5.2.1.; F.t.: 1.1.3.

Motivasiya:

Təmizkarlıq

Düzgün qidalanma ? Vaxtında yatmaq

Vaxtında istirahət etmək

Sual ətrafında yazılan sözlərin köməyi ilə şagirdlər anlayışı müəyyən etməlidirlər. Şagirdlər tərəfindən anlayışın müəyyən edilməsindən asılı olmayaraq, müəllim anlayışı daxil edir və sağlamlığa aid daha hansı xüsusiyyətləri əlavə etməyin mümkün olduğunu soruşur.

Şagirdlər dərslik və digər məlumat mənbələrindən istifadə edərək sağlamlıq haqqında məlumat əldə edirlər. Şagirdlər kiçik qruplarda sağlamlığın qorunması yollarına aid tədqiqatı davam edə bilirlər.

I qrup – Əgər insan zərərli qidaları (çipsləri, qızardılmış kartofu, mayonezli salatları və s.) tez-tez və çoxlu miqdarda qəbul edərsə, nə baş verə biləcəyini yazın.

II qrup – Əgər insan çirkli sudan istifadə edərsə, nə baş verə biləcəyini yazın.

III qrup – Əgər insan gec yuxuya gedərsə və yuxudan gec oyanarsa, nə baş verə biləcəyini yazın.

IV qrup – Sağlamlığını qorumayan uşağa nə deyərdiniz?

Şagirdlər təqdimatlar edir və məlumat mübadiləsi keçirilir. Suallar əsasında müzakirə təşkil edilir:

- Bu gün biz nə öyrəndik?
- Sağlamlığımıza nələr mənfi (pis) təsir edir?
- Sağlamlığımızı qorumaq üçün biz nə edə bilərik?

Müzakirəyə əsasən şagirdlərlə birlikdə nəticələr çıxarılır və ümumiləşdirmə aparılır.

Hər bir insan özü sağlamlığının qayğısına qalmalıdır. Bunun üçün o düzgün qidalanmalı, ətraf mühiti təmiz saxlamalı, gün rejiminə və təmizlik qaydalarına əməl etməlidir.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı: Düzgün qidalanmayan (zərərli qidaları, həddindən artıq çox yeməyi xoşlayan) şagird haqqında balaca əhvalat yaradın.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

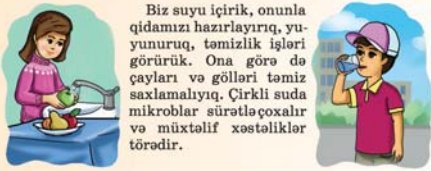
- Dərsdə sizin üçün ən maraqlı nələr oldu?
- Dərsdə nədə çətinlik çəkdiyiniz?

20-ci mövzu MƏNİM SAĞLAMLIĞIM VƏ TƏHLÜKƏSİZLİYİM

• Bu iki çaydan hansının suyundan istifadə edərdin? Nə üçün?

Biz suyu içirik, onunla qidamızı hazırlayırıq, yuyuruq, təmizlik işləri görürük. Ona görə də çayları və gölləri təmiz saxlamalıyıq. Çirkli suda mikroblar sürətlə çoxalır və müxtəlif xəstəliklər törədir.

• Sağlam olmaq üçün biz necə qidalanmalıyıq?

Qida tələsmədən yeyilməlidir. Onu yaxşıca çeynəməliyik. Həddindən artıq yeyəndə, qida tam həzm olunmur və mədəyə əziyyət verir. Çoxlu meyvə-tərəvəz yemək sağlamlıq üçün faydalıdır.

Qidanı düzgün, yəni normada və qaydasında qəbul etdikdə qida tam həzm olunur, mədə sağlam olur.

Sağlam olmaq üçün biz yuyulmuş meyvə-tərəvəzdən istifadə etməliyik.

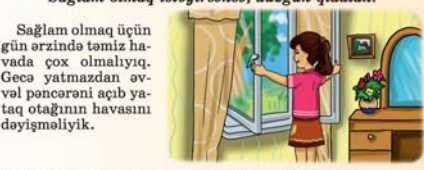
50

MƏNİM SAĞLAMLIĞIM VƏ TƏHLÜKƏSİZLİYİM **20-ci mövzu**

Sağlam olmaq istəyirsənsə, düzgün qidalan!

Sağlam olmaq üçün gün ərzində təmiz havada çox olmalıyıq. Gecə yatmadan əvvəl pəncərəni açıb yataq otağının havasını dəyişməliyik.

Sağlam olmaq üçün tez yatmalıyıq və vaxtında oyanmalıyıq.

• Sağlam olmaq üçün qidanı necə qəbul etmək lazımdır?
• Nəyə görə gəzintidən sonra əlləri yumaq lazımdır?
• Sağlamlığa aid hansı atalar sözlərini bilirən?

51

Qiymətləndirmə üzrə meyarlar	I	II	III	IV	Ümumi nəticə
Sağlam həyat tərzinin şərtlərini (təmizkarlıq, düzgün qidalanma, yuxu və istirahət) sadalayır					
Sağlam həyat tərzinin şərtlərinə aid nümunələr gətirir					
Sağlam və sağlam olmayan həyat tərzlərini müəyyən edir					
Evin, həyətin, sinfin, havanın, suyun təmiz saxlanması və cibliyini sadə şəkildə şərh edir					

21. MƏNİM GÜN REJİMİM

*Məzmun xətti: Mənəviyyat***MƏQSƏD**

- Gün rejimini təsvir edir (2.2.1.);
- Gün rejiminin vacibliyini izah edir (2.2.1.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 1.1.1., 1.2.1.; T-i.: 2.1.4.; F-t.: 1.1.2.**Motivasiya:**

Müəllim şagirdlərə müəyyən fəaliyyətləri sadalayır: uşaq səhər durur, səhər yeməyini yeyir, əl-üzünü yuyur, ayaqqabılarını geyinir, dərsə gedir, dərsdən gəlib axşamacan oynayır, dərslərini edir. Sadalanan fəaliyyətlərdə nələrin səhv olduğu araşdırılır. Bu fəaliyyətlərin gün rejiminə aid olduğu müəyyən edilir.

Müəllim dərslik və digər məlumat mənbələrindən (videofilmlər, internet resursları) istifadə edərək şagirdləri gün rejimi ilə tanış edir. Şagirdlər vacib olan rejimə aid tədqiqat işini kiçik qruplarda davam edə bilirlər.

I qrup – «Mənim məktəbəqədər fəaliyyətlərim» mövzusunda şəkilləri ardıcılıqla çəkin.

II qrup – «Mənim məktəbdə fəaliyyətlərim» mövzusunda şəkilləri ardıcılıqla çəkin.

III qrup – «Mənim məktəbdən sonra olan fəaliyyətlərim» mövzusunda şəkilləri ardıcılıqla çəkin.

IV qrup — Gün rejimi qeyd olunan cümlələri ardıcılıqla nömrələyin.

Şagirdlər təqdimatlar edir və məlumat mübadiləsi keçirilir. Suallar əsasında müzakirələr təşkil edilir:

- Gün rejimi haqqında biz nə öyrəndik?
- Gün rejimi nə üçün lazımdır?

Müzakirələrə əsasən şagirdlərlə nəticələr çıxarılır və ümumiləşdirmə aparılır.

Gün rejimi — vaxtı və işlərini gün ərzində düzgün bölüşdürməyə imkan yaradır. Gün rejimi insanlara sağlam olmağa kömək edir.

Ev tapşırığı: «Mənim gün rejimim?» haqqında valideynlərinizin köməyi ilə yazın.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

- Yeni bilikləri biz necə əldə etdik?
- Bizə yeni məlumatı öyrənməyə nə kömək etdi?

Qiymətləndirmə üzrə meyarlar	I	II	III	IV	Ümumi nəticə
Gün rejimini təsvir edir					
Gün rejiminin vacibliyini izah edir					
Gün rejimini qurur və tətbiq edir					

22. MƏN MÜXTƏLİF HAVALARDA NECƏ GEYİNMƏLİYƏM

Məzmun xətti: Təbiət və biz. Sağlamlıq və təhlükəsizlik

MƏQSƏD

- Hava durumuna uyğun geyim seçiminin sağlamlıq üçün əhəmiyyətini sadə formada izah edir (4.1.2.);
- Varlıqları, hadisələri xarakterik əlamətlərinə görə fərqləndirir (1.1.2.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 1.2.1., 2.2.4.; Riy.: 5.2.2.; Tex.: 1.3.2.; T-i.: 2.1.4.; İnf.: 1.1.1., 1.2.3.

Motivasiya:

Müəllim şagirdlərin diqqətini kitabda olan şəkillərə yönəldir. Şəkildə yayda qalın palto, şərf, papaq geyinmiş qız təsvir olunub. Şagirdlər müəllimin suallarına əsasən müxtəlif fəsillərə, havalara uyğun paltarların geyinilməsinin vacib olduğunu söyləyirlər.

Şagirdlər dərslik və digər məlumat mənbələrindən istifadə edərək müxtəlif fəsillərə, havaya uyğun düzgün geyinməyin vacibliyi barədə yeni məlumatla tanış olurlar. Şagirdlər kiçik qruplarda tədqiqatı davam edirlər. I, II, III qruplara zərfin içində şəkillər təqdim edilir. Şəkilləri qeyd olunmuş fəslə uyğun seçib yapışdırmaq və öz əlavələrini çəkmək təklif edilə bilər. IV qrup siyahıda qeyd olunmuş hər hansı paltarı uyğun fəsilə oxlarla birləşdirə bilər. Tədqiqat cütlərdə də aparıla bilər. Cütlərdə hər fəslə uyğun gələcəyin paltarını çəkmək təklif edilə bilər.

Şagirdlər təqdimatlar edir və məlumat mübadiləsi keçirilir. Suallar əsasında müzakirə təşkil edilir:

- Bu gün biz nə öyrəndik?
- Nəyə görə biz hər fəslə uyğun geyinməliyik?
- Sağlamlığımızın qorunmasında geyimimizin nə kimi rolu var?

Müzakirəyə əsasən şagirdlərlə birlikdə nəticələr çıxarılır və ümumiləşdirmə aparılır.

İnsanlar müxtəlif havalarda müxtəlif geyimlər geyinirlər. Hər bir fəslin öz geyimi var. İnsanlar öz sağlamlığını qorumaq üçün hər bir fəslə, havaya uyğun geyim seçməyi bacarmalı və geyinməlidirlər. Havaya uyğun seçilmiş geyim insanı istidən, soyuqdan, yağışdan və s. qoruyur.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı: Hər fəslin paltarını səhv geyinən uşaq haqqında gülməli əhvalat fikirləşin və yazın.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

- Dərsdə sizin üçün ən maraqlı nələr oldu?
- Dərsdə nədə çətinlik çəkdiniz?

Qiymətləndirmə məqsədlərdən çıxarılan meyarlar üzrə aparılır.

23. ƏTRAFIMDAKI MƏİŞƏT CİHAZLARI

*Məzmun xətti: Təbiət və biz. Sağlamlıq və təhlükəsizlik***MƏQSƏD**

- Həyat və sağlamlıq üçün təhlükə törədə bilən elektrik və qaz cihazları, alışdırıcı, kəsici və dəşici alətləri sadalayır (4.2.1.);
- Elektrik və qaz cihazları, alışdırıcı, kəsici və dəşici alətləri təsvir edir (4.2.1., 1.1.1.);
- Elektrik və qaz cihazları, alışdırıcı, kəsici və dəşici alətləri əlamətlərinə görə fərqləndirir (4.2.1., 1.1.2.);
- Elektrik və qaz cihazları, alışdırıcı, kəsici və dəşici alətlərin istifadəsi zamanı yarana bilən təhlükələri sadalayır (4.2.1.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 1.2.3.; Riy.: 5.2.1.; İnf.: 1.2.3.; Tex.: 1.3.3.; 2.1.3.**Motivasiya:**

Müəllim qabaqcadan sinfə bıçaq, qayçı, kibrit, elektrik çaydanı gətirir.

Bu əşyaların hansı oxşarlıqlarının olması və insan üçün nə zaman təhlükəli ola biləcəklərinə dair şagirdlər fikirlər söyləyirlər.

Müəllim üçün məlumat!

Bütün əşyalar yalnız motivasiya zamanı təqdim olunur və göstərilən kimi yığışdırılır.

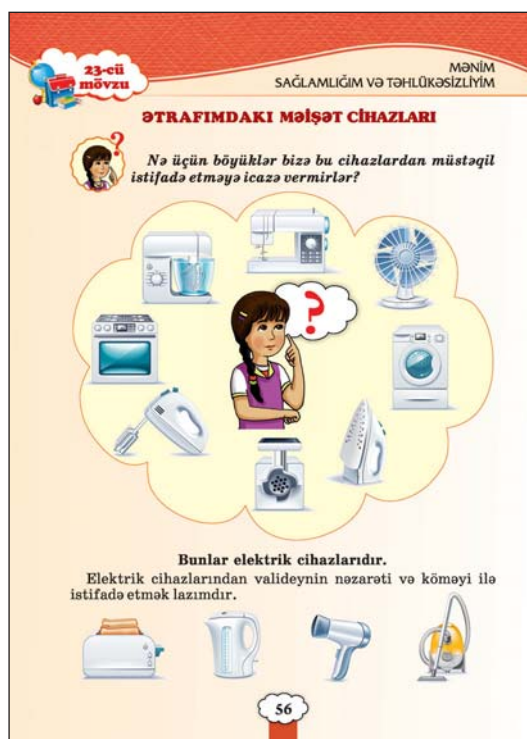
Şagirdlər dərslik və digər məlumat mənbələrindən (videofilmlər, internet resursları) istifadə edərək insanın həyatı üçün təhlükəli ola bilən əşyalara, cihazlara dair məlumatı araşdırırlar. Şagirdlər kiçik qruplarda təhlükə yarada bilən əşyaların xüsusiyyətlərini araşdırırlar və hansı təhlükəyə səbəb olacağını müəyyən edə bilirlər.

I variant — Bütün qruplara eyni rollar paylanılır və qrupda rollu situasiyanı hazırlamaq tapşırılır. Rollar — kibrit, qaz piletəsi, ventilyator, bıçaq, uşaq. Hər bir şagird ona verilən cihaz rolunda olmalı və həmin cihaz və əşya haqqında uşaq rolunda olan şagirdə danışmalıdır. Hər şagird özünü təqdim etdikdən sonra uşaq rolunda olan şagird bu cihaz və ya alətin onun üçün necə təhlükəli ola biləcəyini deməlidir.

II variant — Şagirdlər zərfin içində onlara təqdim edilən sözlərdən təhlükəli olan alət, cihaz və onların yarada biləcəyi təhlükəni əks etdirən sözləri tapıb uyğunlaşdırırlar.

Şagirdlər təqdimatlar edir və məlumat mübadiləsi keçirilir. Suallar əsasında müzakirə təşkil edilir:

- Ətrafımızda olan əşya və cihazlar haqqında bu gün biz nə öyrəndik?
- Hansı əşya və cihazlar təhlükə törədə bilər? Hansı təhlükələr ola bilər?
- Elektrik və qaz cihazları, alışdırıcı, kəsici və dəşici alətlərin istifadəsi zamanı hansı təhlükələr yarana bilər?

MƏNİM SAĞLAMLIĞIM VƏ TƏHLÜKƏSİZLİYİM

23-cü mövzu

Elektrik və qaz cihazları bizə istilik və işıq verir. Lakin onlarla oynamaq olmaz!

- Elektrik və qaz cihazları, kibrit və alışqanla oynadıqda nə baş verə bilər?

101

Yanğın zamanı 101 nömrəli telefona zəng edib yanğından mühafizə xidmətini çağırmaq lazımdır.

Yanğınsöndürənlər yanğınla mübarizə aparır, insanların həyatını xilas edirlər.

- Yanğın təhlükəsi olduqda nə etmək lazımdır?

57

MƏNİM SAĞLAMLIĞIM VƏ TƏHLÜKƏSİZLİYİM

23-cü mövzu

Toxunmaq olmaz!

İşləyən ventilyatorun pərinə toxunsan, nə baş verər?

Kəsicilər alətlərin iti tərəfindən tutulduqda nə baş verə bilər?

Bıçaq və qayçı kəsicilərdir. Onların kəsen tərəfi iti olur.

- Elektrik və qaz cihazlarından düzgün istifadə etmədikdə, nə baş verə bilər?
- Yanğın baş verdikdə, nə etmək lazımdır?
- Nə üçün uşaqlara elektrik və qaz pilotasını yandırmağa icazə vermirlər?

58

Müzakirələrə əsasən şagirdlərlə birlikdə nəticələr çıxarılır və ümumiləşdirmə aparılır.

Elektrik və qaz cihazları, alışdırıcı, kəsicilər və dəşicilər alətlərdən düzgün istifadə etmədikdə insanın həyat və sağlamlığı üçün müxtəlif təhlükələr yarana bilər. Elektrik və qaz cihazlarından valideynin köməkliliyi və nəzarəti ilə istifadə etməliyik. Kəsicilər və dəşicilər alətlərdən istifadə zamanı yalnız təhlükəsiz hissəsindən tutmalıyıq.

Ev tapşırığı: Qayçıdan, bıçaqdan istifadə etmə qaydalarını yazın.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

- Dərsdə sizin üçün ən maraqlı nələr oldu?
- Dərsdə nədə çətinlik çəkdiniz?

Qiymətləndirmə üzrə meyarlar	I	II	III	IV	Ümumi nəticə
Həyat və sağlamlıq üçün təhlükə törədə bilən elektrik və qaz cihazları, alışdırıcı, kəsicilər və dəşicilər alətləri sadalayır					
Elektrik və qaz cihazları, alışdırıcı, kəsicilər və dəşicilər alətləri təsvir edir					
Elektrik və qaz cihazları, alışdırıcı, kəsicilər və dəşicilər alətləri əlamətlərinə görə fərqləndirir					
Elektrik və qaz cihazları, alışdırıcı, kəsicilər və dəşicilər alətlərin istifadəsi zamanı yarana bilən təhlükələri sadalayır					

24. ƏTRAFIMDA DAHA NƏLƏR TƏHLÜKƏLİ OLA BİLƏR

Məzmun xətti: Sağlamlıq və təhlükəsizlik

MƏQSƏD

- Ətrafdakı şübhəli əşyaları müəyyən edir (4.2.2.);
- Ətrafdakı şübhəli əşyalara toxunmağın təhlükəsini izah edir (4.2.2.);
- Tanımadığı insanlarla ünsiyyətin təhlükəsini izah edir (4.2.2.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 1.2.3., 3.1.4.; F-t.: 4.1.1.; İnf.: 2.1.1.

Motivasiya:

Müəllim şagirdlərə iki hadisəni danışır:

1. Oğlan küçədə pilləkənin üstündə balaca qutu görüb onun içində nə olduğunu bilmək istədi. Qutunu açanda qutu partladı.

2. Evə tanış olmayan insan zəng etdi və evdə tək qalan qızla danışmağa başladı. Tanış olmayan insan qızdan evin ünvanını, valideynlərin nə vaxt işdən evə qayıtmalarını soruşdu. Ertəsi gün evə oğrular girmişdi.

Şagirdlərlə hər iki hadisədə nələrin və nə səbəbdən baş verdiyi müəyyən edilir.

Tədqiqat sualı:

• *Ətrafdakı şübhəli əşyalara toxunmağın və tanımadığınız insanlarla ünsiyyətin təhlükəsi nə ola bilər?*

Tədqiqat sualına dair şagirdlərin fərziyyələri lövhədə qeyd olunur.

Müəllim şagirdlərlə birlikdə «Qoğal» nağılını yada salır və suallar ətrafında onu müzakirə edir.

Şagirdlər ətrafdakı şübhəli əşyalara toxunmağın və tanımadığımız insanlarla ünsiyyətin təhlükəsi haqqında dərslikdə olan məlumatı araşdırırlar. Şagirdlər cütlərdə tədqiqat işini davam edə bilirlər. Müəllim aşağıdakı oyundan istifadə edə bilər:

Müəllimin tapşırığı: cütlərdə bir şagird evdə tək qalan uşaq, digəri isə qapının arxasında dayanan yad adam rolunda olacaqdır. 3 dəqiqə ərzində «yad adam» «uşağı» ona qapını açmağa inandırılmalıdır. Stolda olan bağlı kitab qapı olacaq. Əgər yad adam sizi inandıra bilsə, kitabı açın, əgər inandıra bilməsə, kitab bağlı qalmalıdır.

Vaxt bitəndən sonra bir neçə cütlük onların arasında baş verən söhbəti bütün sinif üçün nümayiş etdirirlər.

Müəllimin tapşırığı: İndi isə cütlərdə rollarınızı dəyişdirin. Hadisə küçədə baş verəcək. Yad adam uşağa yaxınlaşaraq 3 dəqiqə ərzində uşağı onunla getməyə inandırılmalıdır. Əgər uşaq razılıq verərsə, kitabı açır, əgər razılıq vermirsə, kitab bağlı qalmalıdır.

Şagirdlər təqdimatlar edir və məlumat mübadiləsi keçirilir. Suallar əsasında müzakirə təşkil edilir:

- Tanımadığımız insanlarla ünsiyyətin təhlükəsi haqqında nə öyrəndik?
- Evdə tək qalanda tanımadığımız insanlarla necə rəftar etməliyik?

MƏNİM SAĞLAMLIĞIM VƏ TƏHLÜKƏSİZLİYİM

24-cü mövzu

ƏTRAFIMDA DAHA NƏLƏR TƏHLÜKƏLİ OLAR BİLƏR

Kimin zərərsiz, kimin təhlükəli olmasını necə müəyyən edə bilərəm?

Ətrafdakı insanların heç də hamısı xeyirxah və qayğıkeş olmur. Bəzi pisiyyətli insanlar uşaqlardan məlumat alaraq bunda istifadə edə bilərlər.

- Evdə tək olduğun zaman qapının zəngi çalınarsa, nə etmək lazımdır?

Evdə tək olduğun zaman tanımadığın insanlar qapının zəngini çalarsa, qapını açmaq olmaz. Qapının arxasında olan adam su sayğacına baxmaq istədiyini söyləyə bilər. O səni uzaqda yaşayan qohumlarından biri olmasına inandırmağa çalışar. Heç bir halda qapını açmaq olmaz. Bəs nə etmək lazımdır?

Mən bu dayını tanımıram. Mən ona qapı açmağa bilmərəm.

Su idarəsindən gəlmişəm. Qapını aç, sayğaca baxım.

59

MƏNİM SAĞLAMLIĞIM VƏ TƏHLÜKƏSİZLİYİM

24-cü mövzu

- Küçədə tək qaldıqda nə etmək lazımdır?
- Küçədə, nəqliyyatda şübhəli əşyalarla rastlaşanda mən nə etməliyəm?

Küçədə təsadüfən tək qaldıqda aşağıdakı qaydalara əməl etmək vacibdir:

- Tanımadığın insanların avtomobilinə əyləşmə.
- Valideynlərdən ayrı düşdükdə, polisdən kömək istə.
- Yaxında polis gözü dəymirsə, olduğun yerdə dayanıb gözlə.

Mən valideynlərimi itirmişəm.

Bu mənim deyil. Ona toxuna bilmərəm. Böyükələr xəbər vermək lazımdır.

Rastlaşdığın şübhəli əşya və bağlamalarda həyat üçün təhlükəli, zərərli maddələr ola bilər.

- Nə üçün evdə tək olanda qapını açmaq olmaz?
- Nə üçün küçədə, nəqliyyatda şübhəli əşyalarla, bağlamalarla toxunmaq olmaz?

60

• Küçədə tanış olmayan insanlarla özümüzü necə aparmalıyıq?

• Ətrafdakı şübhəli əşyalara toxunmağın təhlükəsi haqqında nə öyrəndik?

• Biz hansı qaydalara riayət etməliyik ki, şübhəli əşyalar bizə ziyan etməsin?

Müzakirələrə əsasən şagirdlərlə nəticələr çıxarılır və ümumiləşdirmə aparılır.

Evdə tək olduqda, qapı və ya telefon zəngi çalınanda, küçədə tək qaldıqda, küçədə şübhəli əşyalarla rastlaşanda biz təhlükəsizlik qaydalarına əməl etməliyik.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı:

Küçədə tək qaldığınız zaman polisə aranızda olan dialoqu qurun.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

Özünüqiymətləndirmə

Tapşırığı tam və düzgün yerinə yetirdim	Dərsdə diqqətli oldum	Əlavələr etdim	Sual verdim	Fəal idim	Etiket qaydalarına riayət etdim	Cəmi

25. MƏN YOLU NECƏ KEÇƏ BİLƏRƏM

*Məzmun xətti: Sağlamlıq və təhlükəsizlik***MƏQSƏD**

- Səki və yolun kənarı ilə hərəkət etmək, işıqforun işarələrinə əməl etmək kimi qaydaları sadalayır (4.2.3.);
- Yolu keçmək üçün ən təhlükəsiz üsulu seçir (4.2.3.);
- Avtobusu, avtomobili nəqliyyat vasitələri kimi tanıyır (4.2.4.).

İNTEQRASIYA: F-t.: 2.1.1., 4.1.1.; T-i.: 2.1.1.**DƏRSİN TİPİ:** induktiv**İŞ FORMALARI:** bütün siniflə iş, fərdi iş**İŞ ÜSULLARI:** beyin həmləsi, problem situasiyanın təhlili, rollu oyunlar, səhnələşdirmə, şəkli işarəyə görə uyğunlaşdır, işarəni təlimatla uyğunlaşdır**RESURSLAR:** dərslik, «Royal» uşaq jurnalı, № 5, şəkillər – yol, nəqliyyat hərəkəti, piyadalar, sahə polisi, yazı plakatları, internet resursları

<http://www.video.az/az/video/3947/yol-hereketi-qaydolari-az-yasli-larin-dili-ile-xezer-tv>

<http://www.bankreceptov.ru/skazki/skazki-0004.shtml>

<http://gkuznetsova69.rusedu.net/post/2874/30015>

<http://www.youtube.com/watch?v=u0OtUPo-3wI>

<http://www.youtube.com/watch?v=6Glr2Eln1PQ&feature=related>

Motivasiya:

Müəllim sinfə işıqforun maketini gətirir.

- Bu nədir?
- İşıqfor bizə nə zaman lazım olur?
- Yollarda işıqfor olmasa, nə baş verə bilər?

Tədqiqat sualı:

- *Yolda hərəkət edən zaman hansı yol hərəkəti qaydalarına əməl etməliyik?*

Tədqiqat sualına dair şagirdlərin fərziyyələri lövhədə qeyd olunur.

Tədqiqatın aparılması:

Şagirdlər dərslikdə və digər resurslarda olan yeni məlumatlarla tanış olurlar. Sonra bütün siniflə tədqiqat aparılır.

Oyun 1. «İşıqforun işarələri» oyunu: bu fəaliyyətdə iştirak etmək üçün şagirdlər əvvəlcədən hazırlanmış 3 işarədən: qırmızı, sarı, yaşıl dairelərdən istifadə edəcəklər.

Müəllimin təlimatı: «Sıralar üzrə müsabiqə aparılacaq. Mənim təlimatımı diqqətlə dinləyin. Hansı sıra işıqforun işarələrini düz və daha tez qaldırsa, qalib gələcək».

«Piyadalar, dayanın!», «Piyadalar, yol sizindir!», «Nəqliyyat, sür», «Nəqliyyat və piyadalar, diqqətli olun», «Nəqliyyat, dayan!»

Oyun 2. «İşıqfor» oyunu böyük qrupda təşkil olunur.

Variant 1. Şagirdlər arasında rollar paylanılır. İşıqfor rolunda müəllim olacaq. Bir nəfər yola nəzarət edən yol polisi olacaq. Digər şagirdlər 2 qrupa bölünür: piyadalar və nəqliyyat. İştirakçılar öz rollarına uyğun olaraq hərəkət edirlər. Bir müddətdən sonra rollar dəyişilir.

MƏNİM SAĞLAMLIĞIM VƏ TƏHLÜKƏSİZLİYİM

25-ci mövzu

MƏN YOLU NECƏ KEÇƏ BİLƏRƏM

İşıqfor nə üçün lazımdır?
O mənə yolu keçməkdə necə kömək edə bilər?

- Nə üçün bəzi işıqforlarda iki, bəzilərində isə üçrəngli işıq var?
İşıqfor iki cür olur. Üç və ikirəngli. Üçrəngli işıqfor nəqliyyat, ikirəngli işıqfor isə piyadalar üçündür.

- Qırmızı işıq yananda yolu keçmək olmaz!
- Yolu yaşıl işıq yananda keçmək lazımdır!

İşıqforu səkilərdə, piyada keçidlərində, hərəkət çox olan yerlərdə qoyurlar. İşıqforun rəngli işıqları qozaların qarşısını almağa kömək edir.

- İşıqfor olmasa, yollarımızda nə baş verər?

61

MƏNİM SAĞLAMLIĞIM VƏ TƏHLÜKƏSİZLİYİM

25-ci mövzu

Yol polisi yol hərəkəti qaydalarına əməl olunmasına nəzarət edir.
Küçədə və səkilərdə hərəkət edən insanlara piyada deyirlər. Səki piyadaların hərəkəti üçün yoldur. Piyadalar səki ilə hərəkət etməlidirlər. Şose yolu ilə avtomobillər hərəkət edir.

- Yol hərəkəti qaydalarına əməl olunmasına kim nəzarət edir?
- Piyadalar üçün səkilər olmasa, nə baş verər?

- Nəqliyyat və piyada işıqforları bir-birindən nə ilə fərqlənir?
- Piyadalar harada hərəkət etməlidirlər? Nə üçün?

62

Variant 2. Bütün şagirdlər piyadadırlar. Müəllim işıqfor rolunda olacaq. Oyun sıralar arasında müsabiqə şəklində keçirilir. İştirakçılar diqqətli olmalıdır. Nəqliyyat işıqforunda qırmızı işıq olanda şagirdlər yerində yeriməlidirlər. Sarı işıq olanda, şagirdlər dayanmalı və əl çəlməlidirlər. Yaşıl işıq olanda şagirdlər sakit dayanmalıdırlar. Hansı sırada şagirdlər daha diqqətli və qaydalara uyğun hərəkət edir o sıra qalib gəlir.

Məlumatın mübadiləsi və müzakirəsi:

- Biz bu gün nə öyrəndik?
- Piyada nəyi bilməlidir və yolda necə hərəkət etməlidir? Biz hansı yol hərəkəti qaydalarına əməl etməliyik?
- İşıqfor nə üçün lazımdır?
- Biz yol hərəkəti qaydalarını necə öyrəndik?

Nəticələrin çıxarılması və ümumiləşdirmə:

Müəllim şagirdlərlə birlikdə tədqiqat sualına və fərziyyələrə qayıdır. Yolda hərəkət edən zaman biz piyadalar üçün və nəqliyyat üçün olan yol hərəkəti qaydalarına əməl etməliyik. İşıqfor nəqliyyatın və piyadaların hərəkətini tənzimləyən qurğudur (vasitədir). İki növ işıqfor var – üç və ikirəngli. Üçrəngli işıqfor nəqliyyat, ikirəngli işıqfor isə piyadalar üçündür. Şagirdlərlə birlikdə nəticə çıxarılır.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı: «Yolda qəza» adlı kiçik əhvalat yaradın.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

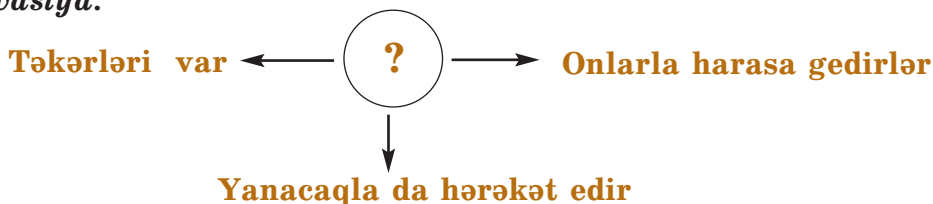
Özünüqiymətləndirmə

Tapşırığı tam və düzgün yerinə yetirdim	Dərsdə diqqətli oldum	Əlavələr etdim	Sual verdim	Fəal idim	Etiket qaydalarına riayət etdim	Cəmi

26. İSTİFADƏ ETDİYİMİZ NƏQLİYYAT

*Məzmun xətti: Sağlamlıq və təhlükəsizlik***MƏQSƏD**

- Nəqliyyat vasitələrini sadalayır (4.2.4.);
- Nəqliyyat vasitələrini bir-birindən fərqləndirir (4.2.4.);
- Nəqliyyat vasitələrinin təyinatını izah edir (4.2.4.);
- Nəqliyyatdan istifadə qaydalarını sadalayır (4.2.3.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 2.1.1., 1.2.3.; Riy.: 5.2.1.; Tex.: 2.1.1.; İnf.: 1.1.1.**Motivasiya:**

Gizlədilmiş anlayışa aid şagirdlərin fikirləri dinlənir və anlayışın nəqliyyat olduğu açıqlanır.

Şagirdlər dərslikdə olan və digər resurslara əsaslanaraq nəqliyyat vasitələri haqqında yeni məlumatla tanış olurlar və tədqiqatı kiçik qruplarda davam edə bilirlər.

I variant: Hər qrupa ona təqdim edilən nəqliyyat növünə aid şəkilləri seçib vərəqdə yapışdırmaq və həmin nəqliyyat növündən necə istifadə edilməsi haqqında danışmaq tapşırıla bilər.

II variant: Jurnallardan nəqliyyatın müxtəlif növlərinə aid şəkilləri kəsib yapışdırmaq və həmin nəqliyyat növündən necə istifadə edilməsi haqqında danışmaq tapşırıla bilər.

III variant: Pantomima vasitəsilə hər növdən olan bir nəqliyyat göstərə bilirlər.

Şagirdlər təqdimatlar edir və məlumat mübadiləsi keçirilir. Suallar əsasında müzakirə təşkil edilir:

- Biz bu gün nəqliyyat haqqında nə öyrəndik?
- Hansı nəqliyyat növləri var?
- İnsan öz həyatında nəqliyyatdan necə istifadə edir?
- Nəqliyyat olmasaydı insanın həyatı necə olardı?

Müzakirələrə əsasən şagirdlərlə birlikdə nəticələr çıxarılır və ümumiləşdirmə aparılır.

İnsanlar bir yerdən digər bir yerə hərəkət etmək üçün, yüklərini daşımaq üçün müxtəlif nəqliyyat vasitələrindən istifadə edirlər. Müxtəlif nəqliyyat növləri var – hava, su, yerüstü, yeraltı nəqliyyat. Bütün nəqliyyat növləri insanların hərəkətini və işlərini asanlaşdırır.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı:

«Gələcəyin nəqliyyatı» – şəkil çəkin.

Refleksiya və qiymətləndirmə:**Özünüqiymətləndirmə**

Qiymətləndirmə məqsədlərdən çıxarılan meyarlar üzrə aparılır.

27. TƏBİİ FÖVQƏLADƏ HADİSƏ NƏDİR

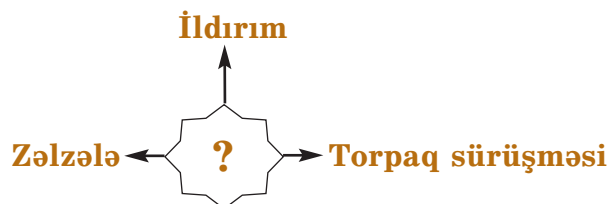
Məzmun xətti: Təbiət və biz. Sağlamlıq və təhlükəsizlik

MƏQSƏD

- «Təbii fəvqəladə hadisələr» anlayışını izah edir (4.3.1.);
- Daşqın, subasma, qasırğa, ildırım, zəlzələ, torpaq sürüşməsi, qar uçuqunu olan təbii fəvqəladə hadisələri təsvirlərdə tanıyır (4.3.1.);
- Daşqın, subasma, qasırğa, ildırım, zəlzələ, torpaq sürüşməsi, qar uçuqunu kimi fəvqəladə hadisələri əlamətlərinə görə bir-birindən fəqləndirir (4.3.1., 1.1.2.);
- Canlıların yaşamasını şərtləndirən amilləri izah edir (1.3.2.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 2.1.1., 1.2.3.; Riy.: 5.2.1.; Tex.: 2.1.1.; İnf.: 1.1.1.

Motivasiya:

Sual ətrafında asılmış şəkillərə əsasən şagirdlərə anlayışı müəyyən etmək təklif olunur. Anlayış şagirdlər tərəfindən müəyyən edilmədikdə müəllim tərəfindən təqdim edilə bilər.

Şagirdlər dərslikdə olan və digər resurslara əsaslanaraq təbii fəvqəladə hadisələr, onların xüsusiyyətləri haqqında yeni məlumatla tanış olurlar və tədqiqatı kiçik qruplarda davam etdirə bilərlər.

I variant: Hər qrup ona verilən təbii fəvqəladə hadisəyə aid olan şəkilləri onlara təqdim edilmiş şəkillərdən seçərək, bu zaman hansı təhlükələrin yaranmasını qeyd edə bilər.

II variant: Hər qrupun vərəqində bir təbii fəvqəladə hadisə yazılır. Qruplar yazılan hadisəyə aid fikirlərini yazmalıdırlar. Müəyyən edilmiş vaxtdan sonra «Karusel» üsulundan istifadə edərək, hər qrupun vərəqi digər qrupa ötürülür və məlumat digər qrup tərəfindən əlavə edilir.

III variant: Hər qrup pantomima, jestlər, səslər vasitəsilə təbii fəvqəladə hadisələri nümayiş etdirə bilər.

Şagirdlər təqdimatlar edir və məlumat mübadiləsi keçirilir. Suallar əsasında müzakirə təşkil edilir:

- Biz bu gün nə öyrəndik?
- Təbii fəvqəladə hadisələr hansılardır?
- Nə üçün onları belə adlandırırlar?
- Hansı təbii fəvqəladə hadisələr arasında oxşarlıq var? Bəs onlar nə ilə fərqlənirlər? (Məsələn: «Zəlzələ» və «torpaq sürüşməsi» — ikisi də torpaqda baş verən hadisədi, torpağın tərpənməsi ilə bağlıdır; biri torpağın daxildən tərpənməsi, digəri isə torpağın dağdan sürüşməsi ilə bağlıdır.)

MƏNİM SAĞLAMLIĞIM VƏ TƏHLÜKƏSİZLİYİM 27-ci mövzu

TƏBİİ FÖVQƏLADƏ HADİSƏ NƏDİR

Bu nədir? Bu dəhşətli hadisələr necə baş verir?

Bu dağıntılar zəlzələ nəticəsində yaranıb. Güclü zəlzələ dağıdıcı təbii fəlakətdir. Bu zaman yaranan yeraltı təkanlar evləri və tikililəri uçurur. Zəlzələ insan itkisinə də səbəb ola bilər.

• Nə baş verir? Su nə üçün qalxıb sahilləri aşır?

Bu, **daşqın, subasma**dır. Daşqın, subasma çayların, göllərin, dənizlərin suyunun daşib ətraf əraziləri basmasıdır.

• Bu nədir? Necə də sürətlə fırlanır!

Bu, **qasırğa**dır. Qasırğa zamanı hava çox sürətlə hərəkət edir və güclü külək yaradır.

65

MƏNİM SAĞLAMLIĞIM VƏ TƏHLÜKƏSİZLİYİM 27-ci mövzu

• **Torpaq niyə dağılıb?**

Bu, **torpaq sürüşməsidir**. Torpaq sürüşməsi zamanı torpaq dağlardan, yüksəkliklərdən aşağı sürüşür.

• **Bu nədir belə? Sanki buludlar yerə tökülür!**

Bu, **qar uçqunudur**. Qar uçqunu dağlardan çoxlu qarın aşağı sürüşməsidir.

Güclü zəlzələ, subasma, qasırğa, torpaq sürüşməsi, qar uçqunu — təbiət hadisələridir. Bu təbiət hadisələri böyük dağıntılara səbəb olduqda təbii fəvqəladə hadisələr adlanır.

• Torpaq sürüşməsi zəlzələdən nə ilə fərqlənir?

• Subasma qar uçqunundan nə ilə fərqlənir?

• Dağıntılara səbəb olan zəlzələ, subasma, qasırğa, ildırım, torpaq sürüşməsi, qar uçqunu nə üçün təbii fəvqəladə hadisə adlanır?

66

Müzakirələrə əsasən şagirdlərlə birlikdə nəticələr çıxarılır və ümumiləşdirmə aparılır.

Zəlzələ, subasma, qasırğa, ildırım, torpaq sürüşməsi, qar uçqunu — təbii fəvqəladə hadisələrdir. Təbii fəvqəladə hadisələr insanlardan asılı olmayaraq, gözəlməyən bir anda baş verir. Bu hadisələr zamanı insanlar zərər çəkə, evsiz qala bilərlər.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı: Hər hansı bir təbii fəvqəladə hadisəyə aid şəkil çəkin.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

Özünüqiymətləndirmə

Tapşırığı tam və düzgün yerinə yetirdim	Dərsdə diqqətli oldum	Əlavələr etdim	Sual verdim	Fəal idim	Etiket qaydalarına riayət etdim	Cəmi

28. TEXNOGEN QƏZA NƏDİR

Məzmun xətti: Sağlamlıq və təhlükəsizlik

MƏQSƏD

- Texnogen qəzaları (partlayış, yanğın, böyük nəqliyyat qəzası, ətraf mühitin zərərli maddələrlə çirklənməsi) təsvirlərdə tanıyır (4.3.1.);
- Partlayış, yanğın, böyük nəqliyyat qəzası, ətraf mühitin zərərli maddələrlə çirklənməsi kimi texnogen qəzaları bir-birindən fərqləndirir (4.3.1., 1.1.2.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 1.2.1., 3.1.4., 3.1.5.; Riy.: 5.2.1.; T-i.: 2.1.4.; İnf.: 1.2.3.

Motivasiya:

Maqnitofondan və ya axtarış serverində hər hansı qəzanın səsi nümayiş etdirilə bilər. Lövhədə yazı:

Qasırğa, yanğın, subasma, böyük nəqliyyat qəzası, partlayış, ildırım

Təqdim edilənlərin nəyə aid olduğuna dair müzakirə keçirilir.

Müəllim tərəfindən texnogen qəza anlayışı daxil edilə bilər. Şagirdlər dərslikdə olan və digər resurslara əsaslanaraq texnogen qəzalar, onların yaranmasına aid yeni məlumatla tanış olurlar. Tədqiqat kiçik qruplarda və ümumi siniflə davam etdirilə bilər.

I variant: Hər qrupa texnogen qəzalardan birini — «Yanğın», «Partlayış», «Böyük nəqliyyat qəzası», «Ətraf mühitin zərərli maddələrlə çirklənməsi» — çəkmək və insanlar üçün hansı təhlükələrin olması haqqında məlumat yazmaq tapşırıla bilər.

II variant: «Mikrofon» üsulundan istifadə edərək bütün siniflə texnogen qəzalara aid müzakirələr keçirilə bilər.

III variant: «Texnogen qəzaların (yanğın, partlayış, böyük nəqliyyat qəzası, ətraf mühitin zərərli maddələrlə çirklənməsi) baş verməməsi üçün yaddaş — bütün siniflə lövhədə yazıla bilər.

Şagirdlər təqdimatlar edir və məlumat mübadiləsi keçirilir. Suallar əsasında müzakirələr təşkil edilir:

- Fövqəladə hadisələr haqqında daha nə öyrəndik?
- Bu qəzalar nə üçün texnogen adlanırlar?
- Texnogen qəzalar insanın həyatı üçün hansı təhlükələri gətirir?

Müzakirələrə əsasən şagirdlərlə nəticələr çıxarılır və ümumiləşdirmə aparılır.

Partlayış, yanğın, böyük nəqliyyat qəzası, ətraf mühitin zərərli maddələrlə çirklənməsi — texnogen qəzalar adlanır. Bu qəzalar texnika ilə əlaqəli olur və insan fəaliyyəti nəticəsində baş verir. Texnogen qəzaların baş verməməsi üçün insanlar daha diqqətli və məsuliyyətli olmalıdır.

Dərsdə şagirdin nailiyyətlərini müəyyən etmək üçün kitabda mətnin sonunda verilən suallardan istifadə olunur.

Ev tapşırığı: Hər hansı bir texnogen qəzaya aid şəkil çəkin.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

Özünüqiymətləndirmə

Qiymətləndirmə məqsədlərdən çıxarılan meyarlar üzrə aparılır.

29. FÖVQƏLADƏ HADİSƏLƏR ZAMANI NƏLƏRİ BİLMƏK LAZIMDIR

Məzmun xətti: Sağlamlıq və təhlükəsizlik

MƏQSƏD

- Mülki müdafiə signallarını tanıyır (4.3.2.);
- Mülki müdafiə signallarının ötürmə vasitələrini sadalayır (4.3.2.);
- Əleyhqaz, respirator, yangınsöndürmə balonunu tanıyır (4.3.2.);
- Süni yaradılmış yangın zamanı su, qum, respiratordan istifadə bacarıqlarını nümayiş etdirir (4.3.3.).

İNTEQRASIYA: A-d.: 1.2.3.; Tex.: 2.1.1., 2.1.2.; T.-i.: 2.1.4.; İnf.: 1.1.4., 4.1.1.; F-t.: 2.1.3., 4.1.1.

Motivasiya:

I variant: Lövhədə polis, təcili yardım, yangınsöndürmə maşınlarının şəkilləri asıla bilər.

II variant: Yangınsöndürmə maşınının səsi səsləndirilə bilər.

Təqdim edilənlər ətrafında müzakirə aparıla və onların fəvqəladə hadisələr zamanı istifadə olunması şagirdlər tərəfindən qeyd oluna bilər.

Şagirdlər tərəfindən dərslərdə olan və digər resurslara əsaslanaraq, fəvqəladə hadisələr zamanı özümüzü mühafizə etmək üçün nələri bilməliyik və nələrdən istifadə etməyin vacib olduğuna dair məlumat toplanılır. Şagirdlər kiçik qruplarda tədqiqatı davam edə bilərlər. Quplara respirator, vedrə, uşaq belı və qum dolu vedrə verilə bilər, şagirdlər onlardan istifadə etmə qaydalarını nümayiş etdirirlər.

Cütlərdə şagirdlər fəvqəladə hadisələr zamanı istifadə edilə bilən müdafiə vasitələrini çəkə bilərlər.

Şagirdlər təqdimatlar edir və məlumat mübadiləsi keçirilir. Suallar əsasında müzakirə təşkil edilir:

- Biz bu gün nə öyrəndik?
- Hansı mülki müdafiə signalları var?
- Onları bilmək bizə nə üçün vacibdir?

Müzakirələrə əsasən şagirdlərlə birlikdə nəticələr çıxarılır və ümumiləşdirmə aparılır.

Fəvqəladə hadisələr zamanı özümüzü xilas etmək üçün müxtəlif vasitələrdən istifadə etməliyik. Əleyhqaz, respirator, yangınsöndürmə balonu, su və qum qəzalardan mühafizə zamanı istifadə olunan ən sadə vasitələrdir. Fəvqəladə hadisə baş verdikdə — havaya zəhərli maddələr yayıldıqda, kütləvi qırğın silahlarından istifadə edildikdə, daşqın və s. hallarda həyəcan signalı verilir.

Bu signalı eşitdikdə aşağıdakıları etmək lazımdır:

- televizor və ya radionu yandırmaq;
- hadisə haqqında məlumatı dinləmək;
- bütün ailə üzvlərinə məlumat vermək;
- xəstə və qocalara yardım etmək.

29-cu mövzu MƏNİM SAĞLAMLIĞIM VƏ TƏHLÜKƏSİZLİYİM

• Yangını ilk anlarda biz özümüz də söndürə bilərik. Bunu necə etmək olar?

Yangının yangınsöndürmə ilə söndürülməsi Yangının su ilə söndürülməsi Yangının qum ilə söndürülməsi

• Fövqəladə hadisənin baş verəcəyi barədə mən necə məlumat ala bilərəm?

Fövqəladə hadisə baş verdikdə – havaya zərərli maddələr yayıldıqda, daşqın və s. zamanı həyəcan signalı verilir. Bu signalı eşitdikdə aşağıdakılara əməl etmək lazımdır:

- televizor və ya radionu yandırmaq;
- hadisə haqqında məlumatı dinləmək;
- bütün ailə üzvlərinə məlumat vermək;
- xəstə və qocalara yardım etmək.

Həyəcan signalı hansı vasitələrlə verilir?

- radio, televizor;
- səs və işıq signalı, mülki müdafiə signalı;
- zəng səsli.

Fövqəladə hadisələr zamanı davranış qaydalarını bilməklə siz özünü və ətrafındakıları təhlükədən qoruya bilərsiniz.

- Fövqəladə hadisələr zamanı özünü müdafiə etmək üçün hansı vasitələrdən istifadə edə bilərsiniz?
- Yangını söndürmək üçün hansı vasitələrdən istifadə etmək olar?
- Fövqəladə hadisələr haqqında biz necə məlumat alırıq?

70

MƏNİM SAĞLAMLIĞIM VƏ TƏHLÜKƏSİZLİYİM **29-cu mövzu**

SON SÖZ
Əziz şagird!

Sən artıq 1-ci sinfi bitirdin. «Həyat bilgisi» fənnini keçərkən ətrafında baş verən canlı və cansız təbiət hadisələri haqqında yeni məlumatlar əldə etdin. Təbiət varlıqlarını bir-birindən fərqləndirməyi öyrəndin. Ətrafında baş verən hadisələri araşdırdın. Yaşadığın cəmiyyətdə ətrafındakı insanlarla, kollektivlərlə tanış oldun. Dövlətin sənə həyatında oynadığı rolu araşdırdın. Həyatımızla bağlı suallar ətrafında düşünməyi və onlara cavab tapmağı öyrəndin.

Bütün bunları sən oxuduğun dərslik və digər kitablar, baxdığın şəkillər, videolar, aparılan təcrübələr vasitəsilə edirdin. Sən müxtəlif tapşırıqları yerinə yetirirdin. Bu zaman digər şagirdlərlə müzakirələr aparır, əməkdaşlıq edirdin. Onlarla birlikdə nəyi isə öyrənəndə, yaradanda sevinirdin və özünə inamın artırdı.

Bir il ərzində «Həyat bilgisi» dərslərində əldə etdiyin bilik və bacarıqlar sənə cəmiyyətdə olan qaydalara əməl etməyə, rahat yaşamağa və müvəffəqiyyət qazanmağa kömək edəcək. Əziz dost, sənə həyatda uğurlar arzulayırıq!

71

Yaradıcı tətbiqetmə:

Müəllim əvvəlcədən 1 nəfərdən xahiş edir ki, sinfə girib elan etsin: «Diqqət! Diqqət! Məktəbdə təhlükəli vəziyyət yaranıb. Hamı təcili məktəbi tərk edib, onun qarşısında toplanmalıdır». Müəllim bu süni ekstremal vəziyyəti yaradır və sinfi yığıb, məktəbin çıxışına aparır.

Sonra şagirdlərlə bu vəziyyət müzakirə edilir:

- Biz bu vəziyyətdə tez toplana bildikmi?
- Bizə nə mane oldu, nələrdə çətinlik çəkdik?
- Biz gələn dəfə nələri nəzərə almalıyıq?

Bu tapşırıqda edilmiş səhvləri nəzərə alaraq 2-ci dəfə şagirdlərlə məşq etmək olar.

Ev tapşırığı: Həyəcan signallarını verən müxtəlif vasitələrin şəklini çəkin.

Refleksiya və qiymətləndirmə:

- Yeni bilikləri biz necə əldə etdik?
- Bizə yeni məlumatı öyrənməyə nə kömək etdi?

	Qiymətləndirmə üzrə meyarlar							Ümumi nəticə
	Tapşırığın tam yerinə yetirilməsi	Fəal din- ləmə	Birgə iş	Yara- dıcılıq	Əlavələr			
					Suallar	Cavablar	Digər qrupa əlavələr	
I qrup								
II qrup								
III qrup								
IV qrup								

KİTABIN İÇİNDƏKİLƏR

Giriş	3
Qiymətləndirməni həyata keçirmək üçün müəllimə tövsiyələr və qiymətləndirmə nümunələri	8
Həyat bilgisi 1-ci sinif — Mövzuların tədrisi texnologiyası üzrə cədvəl.....	13

MƏN VƏ MƏNİ ƏHATƏ EDƏN VARLIQLAR

1. Mən canlı varlığam	28
2. Məni əhatə edən canlı varlıqlar	30
3. Canlılara yaşamaq üçün nələr lazımdır	32
4. Təbiətdə nələr var	33
5. Məni əhatə edən təbiət	35
6. Cansız təbiətdə hadisələr	36
7. Ətrafımda baş verən canlı təbiət hadisələri	37
8. Mən ətrafımı təmiz saxlamalıyam	39

MƏN VƏ MƏNİ ƏHATƏ EDƏN CƏMİYYƏT

9. Kollektiv nədir	40
10. Ailə büdcəmiz	42
11. İstifadə etdiyimiz pul vahidləri	44
12. Dövlətimizin rəmzləri	46
13. Mən məktəbdə və sinifdə hansı qaydalara əməl etməliyəm	47
14. Mənim hüquqlarım	48

MƏNİM MƏNƏVİYYATIM

15. Mən insanların əhatəsində	50
16. Mən necə yaxşı insan ola bilərəm	51
17. Ünsiyyətə mane olan xüsusiyyətlər	52
18. Din	53
19. Mənim ətrafdakılarla münasibətim	54

MƏNİM SAĞLAMLIĞIM VƏ TƏHLÜKƏSİZLİYİM

20. Mənim sağlamlığım	56
21. Mənim gün rejimim	58
22. Mən müxtəlif havalarda necə geyinməliyəm	59
23. Ətrafımdakı məişət cihazları	60
24. Ətrafımda daha nələr təhlükəli ola bilər	62
25. Mən yolu necə keçə bilərəm	64
26. İstifadə etdiyimiz nəqliyyat	66
27. Təbii fəvqəladə hadisə nədir	67
28. Texnogen qəza nədir	69
29. Fəvqəladə hadisələr zamanı nələri bilmək lazımdır	70

PULSUZ